

LÊ VĂN TRƯỞNG

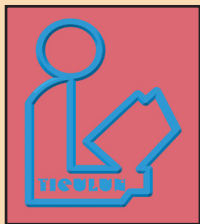
Thằng

Còn

THẺNG CÒM

LÊ VĂN TRƯỜNG

Lê Văn Trương (1906-1964), bút hiệu **Cô Lý**, là nhà báo, nhà văn Việt Nam thời tiền chiến.

Theo nhiều nhà nghiên cứu văn học Việt, hiện nay (2009), ông được xem là cây bút có số lượng tác phẩm nhiều nhất.

MỤC LỤC

Phần Thứ Nhất	6
Phần Thứ Hai	41
Phần Thứ Ba	75
Phần Thứ Tư	116
Phần Thứ Năm	150
Phần Thứ Sáu	184

Phần Thứ Nhất

Con stung ¹ Sang Kê cuộn những khối nước đỏ ngầu, những khối nước đỏ ngầu xoáy tít những bọt trắng.

Thằng Còm đứng trên bờ cầm những hòn cuội nhỏ ném theo những xoáy bọt trôi xiết, rồi mỗi khi ném trúng, nó lại reo to :

- À, tao bắn vỡ đầu nó rồi !

Nó mãi-miết chơi cái lối chơi nhẹ nhàng và ít tốn sức ấy trong khi các chúng bạn nó mãi-miết vật nhau, đánh nhau, ném nhau ở trên bãi cát. Những cuộc xô-sát dữ-dội ? À, nó không chơi, sức đâu. Không phải vô cớ mà người ta đã mệnh danh cho nó là thằng Còm. Với lại nghịch như thế, rất có thể rách quần áo. Mà rách quần áo là mẹ nó không bằng lòng rồi. Nó yêu mẹ nó lắm, nó không bao giờ muốn cho mẹ nó không bằng lòng về nó cả,

Nó đang reo :

- À, tao nổ trúng ngực nó rồi.

Thì thằng Kakrich vùng chạy đến nắm tóc nó, rồi lấy đầu gối thúc vào hông nó :

¹ Sông

- Cèai thứ mày có bắn chó ! này, ông lại du xuống sông cho chúng nó làm tươi mày đi bây giờ này !

Nó và chúng nó đây là những tên giặc cướp tướng tượng mà ở trong miền rừng núi này, người ta thường hay nói chuyện đến.

Thằng Còm đứng mấp mé trên bờ sông, kêu oai oái :

- Ấy đừng đùa thế, ngã tôi !

- Tao thèm đùa với mày à, tao du thật đây này.

Miệng nói là thằng Kakrich lại lấy chân hất một cái mạnh. Thằng Còm sợ hãi :

- Ấy ngã tôi thật anh, bắn quần áo tôi mẹ tôi mắng, anh !

Thằng Kakrich nhìn cái Sarong ² lụa óng nuột, nhìn cái áo vải phin trắng tinh, rồi thì hình như một lòng ghen ghét nổi dậy, nó nắm tóc thằng Còm giựt mạnh lại một cái làm cho thằng Còm ngã chúi về phía sau :

- Mẹ kiếp ! ngã thì mày cứ chết ngổm, chứ bắn quần áo mà thôi à ?

2 Một thứ y phục của người Cao-Mên giống như cái váy.

Thằng Còm ngã, thằng Kakrich vẫn chưa tha, còn giơ cái chân đầy cát dận lên đui thằng Còm, hình như nó muốn làm bần cái Sarong lụa để trả thù, trả thù cho sự nghèo-nàn của gia đình nó, sự rách rưới của chính thân nó. Thằng Còm vừa đâm vào chân thằng Kakrich vừa kêu :

- Ô, đau tôi, bần áo tôi anh !

Thằng Kakrich vẫn không tha. Nó cười hề-hề rồi lại dí chân lên áo thằng Còm, hình như sung-sướng được hành-hạ một kẻ yếu hơn mình, và làm lấm láp một cái gì sạch hơn mình. Nhìn thấy vết lấm trên thân áo, thằng Còm nghĩ đến những cái cau mày của mẹ, nó đâm thật mạnh vào ống chân thằng Kakrich rồi hét to :

- Mày không buông ông ra, ông về mách thầy ông bây giờ.

Câu ấy mâu-nhiệm lạ. Thằng Kakrich rút phắt chân lại, mà bọn trẻ đang cười nói ở chung quanh thì vội vàng phân vua :

- Ấy, chỉ có một mình nó nghịch mày thôi, chứ chúng tao không nghịch đâu đấy nhé !

Néak ³ Samut ? Thì nội vùng ấy, ai mà không sợ, chứ cứ gì bọn trẻ.

Bọn anh em buôn lậu đã đặt cho Néak cái biệt-hiệu con hổ đen một tai. Cái tai cụt ấy nhắc nhở một lịch sử oanh-liệt của tuổi trẻ khiến cho người ta nhìn vào nó người ta không thấy xấu, mà người ta chỉ thấy rực rỡ một lá gan liền, và chói lòa một sức mình kiệt-hiệt.

Cách đây hai mươi năm, nghĩa là hồi Néak Samut mười bảy tuổi, một buổi trưa, một con voi rừng lạc về xóm Tà Kuát. Nó vào phá-phách các vườn chuối, dùng cách gì đuổi nó cũng không đi. Gào thét ư ? Thanh la ư ? Mõ ư ? Trống ư ? vô hiệu.

Có một mình Mé Khum ⁴ có súng thì Mé Khum lại ở cách xóm Tà Kuát những năm cây. Gọi được thì voi đã phá hết, còn gì !

Ấy thế là Néak Samut lủi lại phía con voi, rồi thừa một khắc bất ngờ, Néak nhảy chồm lên nắm chặt lấy đuôi nó, hai chân đạp vào hai khoeo chân nó.

Voi sợ hãi lồng lên, rống lên. Lồng mặc, rống mặc, những gân thép cứ bám chặt vào nó. Néak Samut cứ

3 Có nghĩa như chữ ông của ta.

4 Lý-trưởng.

bám dính lấy nó, và hét vang lòng.

Tiếng hét ấy càng làm cho voi sợ hãi, nhưng vôi bắt đã không với tới, mà chân hất thì không băng được ! Voi như điên, như cuồng chạy băng băng qua các rừng cây, làm chuyển động âm âm khiến cho mọi người có cái cảm tưởng như là động đất.

Trong cái cuộc chạy chí-tử ấy, một cành cây đóp cụt mất tai của Néak, Néak cũng không hay, cứ vừa giật đuôi voi, vừa la. Và khi voi lồng ra tới Vienthom ⁵, Néak lại còn hát là khác.

Mãi khi thấy voi chạy đã xa làng lắm rồi, Néak mới buông tay. Néak bị ngã một cái bằng giò giáng, mà voi thì được «phóng xá» ở khu đuôi, chạy bay một nước vào rừng Réniem ⁶.

Cái tai cụt ấy, chính lúc ấy, Néak cũng không biết nữa. Néak như say máu gà, còn biết gì là đau. Mãi sau khi về tới xóm, mọi người trông thấy máu, rú lên, Néak mới vội vàng sờ lên tai.

5 Một đồng gianh bát ngát hàng bao nhiêu vạn mẫu ở trong địa hạt Battambang, giáp giới với nước Xiêm

6 Tên một khu rừng liền với Xiêm

- Ôi thôi, thế là mất bố nó một tai rồi !

Ấy đây, sự phản-động của Néak chỉ có thế.

Néak lấy được vợ giàu và đẹp cũng vì cái sức khỏe đấm chết trâu và cái gan liền. Trong những khi chùa mở hội, nhìn thấy Néak đóng độc có chiếc khố vàng ra sân vật thì thật là sướng mắt.

Da đen lăm lăm tựa như đồng hun, bắp thịt nổi lên trông phẳng phất như những thỏi sắt.

Ai khỏe đến đâu vào vật với Néak cũng bị Néak bốc lên trong chớp mắt. Còn như đấu võ với Néak thì không, không ai dám cả.

Những cánh tay chẳng chịt những gân thép kia bật ra như cánh cung, ai mà đương được. Lại thêm vào đây những con mắt chớp như lửa điện, dữ như mắt cọp, ai mà chịu được cái sức nóng của nó.

Néang ⁷ Srai nhìn thấy Néak trong một buổi vật đấm mê, rồi tìm cách lấy cho kỳ được, mặc dầu nhà nàng không ai bằng lòng cả, bởi ai cũng cho Néak là ngỗ-nghịch.

7 Nàng

Nhưng có lẽ sắc đẹp và tình yêu vốn có cái ma-lực làm mềm được những cái cứng rắn, làm hiền được những cái dữ tợn, nên từ khi lấy vợ, Néak Samut hết cả ngỗ nghịch. Néak yêu vợ như không một người nào ở trong xóm có thể yêu, và đối với gia đình nhà vợ thì thật hiền như một con cừu.

Nhưng đó chỉ là đối với gia đình thôi. Chứ trong sự buôn lậu, ai mà bội phản Néak thì Néak trừng trị thẳng tay. Sự báo thù của Néak dai hơn chảo, cứ kẻ nào nói xấu Néak thôi cũng phải sợ Néak trong ba năm rồi.

Mà giặc cướp đón đường thì Néak chống cự một cách quyết liệt. Chẳng những thế, về sau này, Néak lại còn tìm cách triệt cho kỳ được. Người ta kể lại chuyện ba anh em thằng Miêng một hôm thừa Néak không đi tải hàng, đón đường cướp, bọn gia nhân chống cự không nổi, đành để mất cả hàng. Hai tháng sau, Néak tìm cách báo thù, giết được hai thằng anh.

Thôi còn thằng út, Néak tha cho nó chứ ? Néak Samut búng vào con dao găm mà người ta biết rằng đầu bao giờ cũng bôi thuốc độc.

- À, tha thế nào được. Thằng này, tôi phải bắt nó cho nhà nước trị tội nó. Kẻ nào trêu tôi thì chỉ trừ có khi tôi chết, chứ tôi mà còn sống thì đừng hòng ngủ yên.

Y như rằng năm tháng sau thì Néak bắt được. Nénk đánh gãy nát một chân rồi đem giải lên Chaufaikhand ⁸.

Từ đây người ta đặt cho Néak cái biệt hiệu con hồ đen một tai.

Con hồ đen một tai, sau khi lấy vợ, đẻ được một đứa con khảng khiu, nó chẳng có một tí gì là hồ cả.

Thằng Còm ốm lên ốm xuống, nay quặt quẹo mai quặt quẹo, chẳng giống bố một tí nào. Nó là tất cả cái hình ảnh ẻo lả của mẹ nó. Cái cơ khiến lâu lâu Néak nhìn nó thở dài, nhưng cũng là cái cơ để cho Néak thương yêu nó bội phần.

Đã yếu ớt, lại nuôi trong bông nỡn, theo cái mực sống trưởng-giả của mẹ nó, nó thành ra một con cáy, cứ thấy ai to tiếng là sợ. Và thành một con giun, ai cũng giẫm lên được.

Nó cứ thò đầu ra tới cổng là y như bị bọn trẻ bắt nạt. Rồi thì tới khi chín tuổi, nó vào học ở chùa, không lần nào đi học về mà không khóc mếu, và xin với mẹ cho ở nhà.

8 Ông huyện

Ở nhà thế nào được, một khi người ta là con của một người mẹ có chữ nghĩa-trong xứ Cao môn, đàn bà biết chữ rất hiếm, nên kẻ nào biết chữ rất được quý-trọng- và được cả xóm coi như một người bề trên về sự thông thái của mình.

Néang Srai nhìn chồng :

- Mình có làm thế nào, chứ chả nhẽ để con nó ngu ư ?

Néak Samut nhìn con, rồi trợn mắt hỏi to :

- Thế tại làm sao chúng nó đánh mày, mày không đánh giả ?

Cái trợn mắt ấy và thứ nhất giọng nói như chuông làm cho thằng Còm khiếp sợ, nó vội vàng chạy nấp vào lòng mẹ rồi tím tức khóc.

Néang Srai vừa vuốt tóc con, vừa nhìn những cánh tay như ống sậy của con : Nó yếu thế này, đánh nhau thế nào được.

Néak Sanut lắc đầu rồi bảo con :

- Từ mai, hễ đứa nào nó trêu mày thì bảo với nó : coi chừng không tao ăn gan đấy.

- Thầy tao bảo đứa nào đánh tao, thầy tao ăn gan.

Câu ấy nói ra cũng làm cho thằng Còm đỡ bị hành hạ. Chỉ đỡ thôi, bởi tuổi trẻ hay quên, trong lúc hứng chí lên, chúng nó quên phăng cả con hổ đen cụt tai là thầy thằng Còm.

Trong bọn trẻ hay hành hạ thằng Còm-đây cũng là một cái biệt-hiệu của bọn trẻ đặt cho nó, chứ nó chính tên Popok ⁹ Mẹ nó lúc đặt tên này cho nó đã nghĩ đến những làn mây hồng của buổi bình-minh-độc ác nhất là thằng Kakrich. Nó đánh thằng Còm một cách vô cớ. Cứ trông thấy thằng Còm là hình như nó ngứa tay, ngứa chân làm sao.

Nó đánh thằng Còm có lẽ vì thằng Còm học giỏi hơn nó, mặc quần áo sang hơn nó, có lẽ vì thằng Còm là con của Néak Samut, có lẽ vì thằng Còm có nhiều xu ăn quà, có lẽ là nó thấy cần dùng phải toát ra những sức thừa đang sạo sục ở trong gân cốt nó.

Vì những lẽ gì nó hay đánh thằng Còm thì ta không biết, nhưng ta biết đích nó hay đánh thằng Còm chỉ vì nó biết chắc rằng không bị đánh giả lại.

Luật sống là như thế : yếu để bị đánh, hèn để bị đè, mà ngang thì chọi nhau.

Thằng Còm tự biết mình yếu, không dám chơi nên càng bị đánh nhiều. Ai đánh nó, nó chỉ phản-đổi bằng nước mắt. Nhưng sự khỏe phải chăng cũng là một trò giải muộn cho những kẻ mạnh, cho nên nhiều khi bọn trẻ lại đánh cho thằng Còm khóc để cười với nhau cho vui.

Thằng Kakrich nghe thằng Còm dọa mách liền rút chân lại rồi thì hình như sợ bàn tay trừng-phạt của Néak mà nó vẫn thường trông thấy to như quả chuối tiêu, nó vội-vàng tụt xuống nhảy tùm xuống sông. Hình như để trốn cái bàn tay ấy.

Thằng Còm lồm cồm đứng dậy phủi quần áo, rồi quay đầu nhìn ra mé sông. Thằng Kakrich đang vùng vẫy. Chà, trông nó lặn lên, ngụp xuống, bơi nghiêng bơi ngửa, tung-hoành như con cá sấu trong dòng nước chảy xiết mới thích mắt làm sao.

Thằng Còm nhìn nó, thềm sự lạnh-lẹn của nó, rồi quên phăng ngay sự mình vừa bị hành hạ. Nó nhìn thằng Kakrich rồi ao ước giá nó cũng bơi được như thế. Nhưng nó chỉ ao ước xuống ở trong bụng thế thôi, chứ nghe tiếng nước chảy ào ào nó đã sợ hết vía, còn đòi nào dám xuống nữa mà bảo biết bơi cho được. Nó đang đứng mãi nhìn thằng Kakrich vùng vẫy thì Tà ¹⁰ Soa 10 Ông già

khóc mếu chạy đến ôm chầm lấy nó :

- Cậu về nhà ngay, giặc nó giết mất ôn nhà ta rồi !

Thằng Còm mở to mắt :

- ???

- Cướp nó bắn chết Néak rồi ! Néak tải hàng qua rừng Réniem bị chúng nó phục bắn chết cướp hết cả hàng rồi.

Thằng Còm rú lên một tiếng, rồi ôm chầm lấy Tà Soa. Tà Soa xoay nó lên vai, rồi cũng nó chạy bay về nhà.

Thằng Còm ở trên lưng Tà Soa cứ như mê.

Mãi tới khi gần đến cổng, nghe thấy tiếng kêu khóc ở trong nhà đưa ra, nó mới nhận thấy hết cả cái sự thực thê-thảm và ghê-khiếp. Nó ngừng cái cò cò của nó dậy :

- Thầy tôi chết thật rồi đấy à ?

Ông già Soa nấc lên một tiếng khóc :

- Chẳng thật thì dối à. Néak bị chúng nó bắn một phát xuyên từ lưng ra ngực, máu chảy ra nhiều quá, người ta vừa mới khiêng Néak về, cậu về mà xem.

Ông già Soa nói xong lấy cánh tay che mắt hình như không dám nhìn đến cái cảnh thương tâm còn rành rành

ở trong thần trí ông. Thằng Còm thì vội tụt khỏi lưng ông để chạy mau mau vào trong nhà, nhưng vừa đứng tới đất thì hình như vì bị sức cảm mạnh quá, chân nó lú lại không bước được, rồi nó ngã ngòai ngay xuống. Tà Soa lại bế lấy nó mếu máo :

- Thì cậu cứ để tôi cõng đi đâu mà vội. Khổ chưa ?

Rồi ông òa khóc to.

- Bà ơi ! Cậu đã về đây.

Một người đàn bà đầu bù tóc rối, mặt giàn giụa những nước mắt từ phía trong chạy ra ôm chặt lấy nó :

- Giờ ơi, con ơi ! thầy con chết rồi con ơi !

Thằng Còm ôm lấy cổ mẹ, rồi nó cũng òa khóc. Mì Srao là chị nó năm ấy mười sáu tuổi cũng chạy ra ôm lấy nó, ôm lấy mẹ nó, rồi cả ba mẹ con vừa ôm nhau vừa khóc đi vào trong nhà.

Tới cầu thang nhà sàn thì thằng Còm lại rún chân tay, không tài nào bước được. Chị nó và mẹ nó kéo nó sềnh sệch.

- Con lên đây mà xem, thảm thiết chưa, chua xót chưa, giờ ơi là giờ !

Nó còm, nó nhẹ, nên chị nó và mẹ nó kéo nó đi như cái bắc. Chân nó đụng vào cầu thang chan-chát, nó cũng không thấy đau. Mà mẹ nó và chị nó đang trong lúc đau đớn cũng chẳng để ý đến chỗ nó bị kéo như con lợn.

Bỗng một giọng nói rên lên như chuông ở trong nhà vang ra :

- Đàn bà trẻ con, im đi. Khóc cái gì ! khóc mà lấy lại được à ?

Rồi tiếp đến tiếng nghiến răng kèn kẹt :

- Khóc mà chết được nó à ? Phải bắn vào ngực, chặt vào cổ nó thì nó mới chết được chứ ? Đó là tiếng của chú nó, vẫn đi buôn chung với thầy nó, nhưng chuyện này vì đến tuổi, sắp vào chùa đi tu ¹¹ nên ở nhà.

Tiếng của chú nó bỗng làm rung-động một cái gì ở trong người nó, nó thấy tỉnh hẳn, nó thấy hết rùn cả chân tay, hết tiếng ù ù ở trong tai, hết hoa ở trong con mắt. Nó giăng khỏi tay chị và mẹ nó, rồi bước lên.

Chú nó thấy nó mếu máo thì liền cau mặt, và nói bằng một giọng gay gắt :

11Người Cao Môn có tục cứ hai mươi một tuổi thì vào chùa tu một vài năm. Và nếu thích thì ở tu suốt đời.

- Cháu cũng khóc à ? Cháu phải...

Nhưng nói đến đây thì chủ nó bỗng dịu giọng lấy cánh tay gạt nước mắt :

- Nhưng cháu khẳng kheo thế kia thì làm gì được !

Rồi thì bỗng chú nó đứng phắt dậy, rút dao rồi găm lên :

- Tôi phải đâm vào ngực thằng Kmut đủ một trăm nhát dao này mới được !

Vừa nói, chú nó vừa đâm mạnh vào bức tường gỗ không biết bao nhiêu là nhát !

Thằng Còm đứng nhìn chú, rồi thì cái cử chỉ của chú nó làm cho lòng nó rạo rực, nó cũng giơ tay lên, nhưng đến khi tay nó buông xuống thì nó chạm vào mặt mẹ nó lúc ấy cũng đã lê vào.

Mẹ nó cầm bàn tay nó ấn lên mắt, rồi quay lại bảo chú nó :

- Chú liệu thế nào, chứ cháu nó yếu đuối thế này thì nó làm gì được.

Chú nó tra dao vào vỏ, rồi mắt ráo hoảnh bảo mẹ nó :

- Chị cứ yên tâm. Vong hồn anh thế nào cũng được hả. Tôi thế nếu không báo thù được cho anh thì thà chết bờ, chết bụi ở đâu chứ không về đến nhà này nữa đâu.

Mẹ nó lại ôm lấy nó òa khóc :

- Thôi trăm sự nhờ chú cả đấy, cháu nó yếu đuối lắm không làm gì được đâu.

Bọn gia-nhân đang ngồi ủ rũ ở một góc nhà lúc ấy cũng đứng nhao-nhao cả dậy :

- Còn chúng tôi đây nữa chứ ! Chúng tôi còn sống thì thế nào chúng tôi cũng phải báo thù được cho ông mới nghe. Không đời nào, chúng tôi lại chịu để cho ông bị chết oan chết uổng như thế mà không báo. Chúng tôi phải nhai được xương thằng Kmut thì chúng tôi mới yên lành mát ngót cho.

Vừa nói, mọi người lại vừa lê đến cạnh cái tử thi để ở gian bên, trên một chiếc chiếu mây. Thằng Còm nhìn họ, nhìn cái thi-hài của cha, nhìn chú nó, nhìn mẹ nó, nhìn chị nó, nhìn tất cả mọi người đang khóc lóc, rồi nó quỳ xuống kéo tờ giấy vàng phủ ở trên mặt cha nó, rồi nó lại đập vào, mắt ráo hoảnh.

Cả nhà khóc duy có nó là không khóc.

Nhưng hôm hỏa táng thầy nó thì nó khóc ghê lắm. Nó khóc vì nó thương thầy nó cũng có, nhưng nó khóc vì thấy mẹ và chị nó khóc lẫn ra đất.

Thứ nhất nó cảm động về chỗ chú Prak nó và các gia-nhân cứ đứng im-lặng nhìn ngọn lửa như những tượng đá. Lâu lâu những tượng đá ấy chớp những con mắt, rồi thì những con mắt để ứa ra những giọt lệ nó từ từ chảy xuống hai bên má và rơi xuống đất. Chẳng một ai buồn chùi cả.

Những tang-chúng ấy khiến cho nó linh-cảm thấy rằng, trong cái im-lặng ấy, ngầm chứa một trận bão ghê-gớm. Trận bão ấy mà nổ ra thế nào cũng có máu chảy như đã chảy ở trên ngực thầy nó.

Vì thế cho nên nhiều khi đang khóc, nó bỗng nín bật rồi há hốc mồm đứng ngây ra nhìn cái vẻ mặt dữ dội của họ, thứ nhất nhìn Ả Sieng, Ả Sao là gia-nhân đã ở với nhà nó lâu năm, và cũng theo thầy nó đi buôn...

À, từ hôm nọ đến nay, thằng Còm định hỏi chúng nó nhiều lắm, nhiều lắm nhưng vì bao nhiêu thứ lễ bái không cho nó được rảnh một phút, vả chúng nó cũng bận rộn luôn, nên nó chưa kịp hỏi.

Ngọn lửa bốc mỗi lúc mỗi to đã bắt đầu bọc kín lấy chiếc quan-tài, tiếng khóc của mẹ nó cũng theo ngọn lửa mà to dần lên. Những làn khói đen đặc bây giờ đã hình như từ trong quan tài sì ra, và một mùi khét lẹt đã bắt đầu tung ra không khí.

Lúc ấy thì nó nghe rõ ràng thấy tiếng cháy sèo sèo của thịt xương, nó mở to mắt, rồi nó nhắm mắt, ruột gan nó như bị một bàn tay ác-nghiệt thò vào xáo trộn lên. Đầu gối nó run bắn lên khiến nó không tài nào đứng vững nữa.

Nó ngồi bệt ngay xuống, nhưng nó lại đứng phắt dậy ngay : mẹ nó vừa rú lên rồi ngã vật xuống. Nó muốn chạy lại nâng mẹ nó dậy, nhưng chân nó hình như bị tán chặt xuống đất bằng những đinh bù long.

Người chạy đến đầu tiên nâng mẹ nó dậy là chú Prak nó. Mãi đến bây giờ nó mới thấy chú nó khóc. Tiếng khóc bật ra từng cơn, và xô ra khỏi khe răng như những tiếng rú-rít. Khác hẳn tiếng khóc của mọi người. Hình như bị kìm hãm và chứa chất lâu quá không thể dừng được, chúng mới xổ ra như thú dữ. Vừa khóc, chú nó vừa bảo mẹ nó :

- Thôi chị, thôi chị, chị đừng khổ não nữa mà em rồi ruột. Chỉ từ giờ cho đến tuần trăng lặn là thế nào em

cũng uống được máu nó mà.

Chà, cái lúc ấy, nó mới thấy nó yêu chú nó làm sao. Và lạ chưa, nghe những lời nói khẳng khái của chú nó, cái gì nặng-nặng đè trên lòng ruột nó như bỗng nhẹ thỏm đi được một nửa.

Cái lúc nhặt cốt của thầy nó ở trong đồng gio mới nãy nùng bi-đát làm sao ! Mẹ nó và chị nó cứ gục xuống đồng than vừa khóc vừa kêu giời. Chiếc bình đựng cốt của thầy nó mấy lần bật khỏi cánh tay của mẹ nó khiến chú nó bức mình phải can ngăn :

- Kìa chị, để rơi ra thì sinh khó bây giờ, lẫn vào với than thì còn làm sao mà phân biệt được nữa.

Mẹ nó nhấc chiếc bình rồi cứ ôm chặt vào lòng như là lúc thầy nó còn sống. Và thỉnh thoảng lại nhòm vào trong bằng những cái nhìn, ôi ! nó mới thất vọng làm sao. Nhiều lúc, thằng Còm nhìn mẹ, nhìn chiếc bình rồi ước : giá thầy nó nhờ phép phật mà sống lại, ở trong ấy chui ra.

- Kìa chị, mau mau lên chứ rồi còn rước lên chùa, chứ tối rồi ! Tối nay em còn nhiều việc phải thu xếp để mai đi.

Lúc đã nhặt hết cốt của thầy nó để vào trong bình rồi, chú nó liền ngồi xếp xuống lạy hai lạy, các gia-nhân cũng lạy. Lạy xong, nó nghe rõ ràng thấy cái tiếng của chú nó cũng khấn với bọn gia-nhân :

- Lát nữa đây thì anh đã được mát mẻ yên vui nằm trong đất phật, anh có khôn thiêng thì xin phù-hộ em trả được cái thù cho anh. Xin anh dun-giủi cho em gặp nó, và xin nhập vào con mắt, bàn tay em, nhìn là thấu, nổ là trúng.

Mọi người khấn xong thì mẹ nó lại òa khóc.

Mà rồi tới khi gửi cốt thầy nó vào chùa xong xuôi rồi thì mẹ nó lả đi, người ta phải cõng mẹ nó về nhà.

Về nhà, mẹ nó cứ nằm thiêm-thiếp chẳng nói năng một lời. Nó và chị nó ngồi hai bên, mỗi người nắm một tay, im lặng nhìn nhau.

Lúc chú nó về thì mẹ nó vùng ngồi dậy một cách mạnh mẽ làm như không biết được nâng đỡ bởi một sức bí-mật tự đâu :

- Chủ định mai đi thật đây à ?

Chú nó cau mày rồi hỏi mẹ nó bằng một giọng bức tức :

- Ô hay, tại sao chị lại hỏi em như thế ?

- Chị tưởng...

Giọng chú nó lại càng gay gắt :

- Chị tưởng, chị tưởng cái gì ? Trừ khi nào em có bắt được tan sọ thằng Kmut thì em mới giở về.

- Thế chú không đi tu nữa à ?

- Ô, như thế này thì còn tu gì. Tu thì làm gì còn tìm thấy quả-phúc. Một là nó chết, hai là em chết, có thể thôi. Mà em tin rằng thế nào nó cũng phải chết, chết bởi tay em. Giá nó đường đường mà đối chọi với anh thì em không ức, đảng này nó lại chờ khi anh ngồi ăn cơm mà bắn lén thì em tha nó thế nào được.

Mẹ nó nhìn chú nó rồi ngáp ngừng một khắc :

- Chị nghe nói nó kiệt-hiệt lắm, mà chú thì còn nhỏ, và bản-lĩnh của chú thì chưa bằng anh.

- Đành là em còn nhỏ, đành là em không bằng anh, nhưng đã có giới phật giúp em, vong-hồn anh giúp em.

Mẹ nó sẽ lắc đầu :

- Chị ngại lắm. Hay thôi chú ạ. Số anh đã như thế.

Thốt nhiên, chú nó cười nhạt. Chà, cái tiếng cười ấy mới làm cho thằng Còm ghê mình làm sao ! Nó có cái cảm tưởng như một lưỡi dao sáng loáng vừa phóng qua mặt nó, chạy suốt trên da nó. Chú nó nắm tay rồi giờ ngón tay cái :

- Nếu thôi đi thì em chỉ có chết. Em có phải là giống súc-vật đâu mà có thể sống như thế được. Chị đừng ngại, người ta chỉ lo không có gan thôi. Có cái gan đổi mạng thì phải giết được nó.

Mẹ nó lặng thinh một lát :

- Thế chú đi một mình hay cho cả thằng Sieng, thằng Sao đi ?

Chú nó chưa kịp trả lời thì ả Sieng, ả Sao đã cùng nói một lượt :

- Chúng con phải cùng đi với Néak chứ ? Chúng con cũng muốn ăn gan nó cơ mà.

Vừa nói, hai người vừa nghiêng răng kêu kèn kẹt. Chú nó quay lại giờ tay :

- Thằng Sao đi với tao thôi. Thằng Sieng mày bị đạn ở chân chưa khỏi đi cái gì.

Ả Sieng vừa toan phản đối thì chú nó đã trừng mắt :

- Tao đã bảo thì mày chỉ có việc nghe thôi.

Chú thằng Còm đi đã mười ngày, rồi nửa tháng. Cả nhà đã bắt đầu nóng ruột.

Mẹ nó cho Tà Soa đi dò tin tức. Sáu ngày sau thì Tà Soa về :

- Con hỏi dò thì nửa tháng trước đây người ta bảo có gặp Néak Prak và Ả Sao ở làng Tà tum, rồi thì từ đấy không thấy vãn mòng gì nữa cả. Con đã đi hỏi khắp các chỗ quen thuộc ở bên Xiêm, con lên tới Pachim, tuyệt vô âm tín. Ai cũng bảo rằng không thấy.

Cả nhà lại hồi hộp chờ. Sự nóng ruột bây giờ đã bắt đầu nóng như lửa đốt. Mẹ thằng Còm mời các ông sãi về nhà tụng kinh cầu phúc cho chú nó.

Lại một tháng nữa trôi đi. Lúc ấy người ta đã bắt đầu nghi có sự chẳng lành xảy ra cho chú nó. Người ta đã bắt đầu phỏng đoán những tai nạn :

- Nếu có thể nào thì ả Sao cũng phải về chứ chả nhẽ...

Người ta chỉ dám nói đến đấy. Lúc ấy thằng Sieng đã khỏi chân :

- Thôi thế để con đi. Tà Soa lớ-ngớ không quen biết mấy, không biết chỗ hỏi chẳng !

Tà Soa cãi ngay :

- Ờ thì chú quen ai, tôi cũng quen người nấy. Xưa kia, chuyển nào tôi chả đi với ông.

- Xưa kia cơ, chứ vài năm nay, ông già ông có đi nữa đâu.

Mẹ thằng Còm thấy hai người cãi nhau liền gắt :

- Ồ, lúc này mà các người còn cãi lẽ với nhau được thì lạ quá.

Rồi mẹ nó thở dài :

- Đi lâu như thế này mà không về thì dù có hỏi cho ra...

Mẹ nó cũng chỉ dám nói có đến đấy. Thì Ả Sieng vội tiếp ngay :

- Nhưng dù thế nào thì cũng phải hỏi cho ra tin-tức chứ.

- Thế thì mai mày đi đi.

Ả Sieng đi mười hôm rồi buổi tối hôm mười một dắt một người về. Cứ trông cái mặt sầu-thảm của nó khi bước vào sàn thì cả nhà đã biết rằng có sự chẳng lành

sảy ra rồi. Thằng Còm đang đọc Sitra ¹² bỗng ngừng bật, rồi thì tay chân nó run bắn lên, nó choài ngay vào lòng chị nó, gục đầu vào nách không dám nhìn Ả Sieng nữa.

Ả Sieng trông thấy mẹ nó thì liền cất tiếng khóc :

- Bà ơi ! hỏng cả rồi ! Chú và Ả Sao ịch nhau với bọn thằng Kmut, lại bị chúng nó bắn chết cả rồi !

Không hiểu sao mẹ nó bỗng nhìn về phía nó :

- Thế xác đâu ?

- Chúng nó vùi ở trong rừng Ô Suguot kia.

Lúc ấy mẹ nó mới cất tiếng khóc :

- Thôi thế thật không còn ai để báo-thù cho cả anh lẫn em nữa rồi. Giời ơi ! nhà tôi tội tình gì mà oan uổng như thế này ?

Trời ơi ! cái buổi sáng hôm ấy mới sầu thảm làm sao ! Buổi sáng hôm ấy, mẹ thằng Còm khóc mếu đánh thức nó với chị nó dậy từ ba giờ sáng :

- Dậy đi các con để đi nhặt xác chú chứ. Nhặt xác ! Hai tiếng ấy làm cho thằng Còm lạnh buốt xương sống.

Nó run lẩy bẩy :

- Nhặt ở đâu cơ hở mẹ ?

- Ở rừng, chứ còn ở đâu nữa. Đi, các con dậy sớm sửa đi, chứ từ đây ra Ô Suguot xa lắm, sợ tối không về được.

Sau khi đã thu xếp đồ đạc để lên xe bò rồi, mẹ thằng Còm với thanh gươm của thầy nó treo ở vách định để đem đi phòng thân. Nhưng tay mẹ nó yếu, mà thanh gươm thì nặng, mẹ nó làm lật-bật làm rơi xuống sàn. Thép chạm vào vỏ kêu lên danh danh.

Ả Sieng thấy thế nói ngay :

- Con có tay súng đây rồi. Tà Soa cũng đem dao đi đủ, bà còn đem thứ ấy đi làm gì. Nặng lắm, ai mà dùng được. Họa chẳng là khi còn mồ ma ông.

Ả Sieng nói xong lại nhặt thanh gươm toan treo lên chỗ cũ thì thằng Còm liền chạy xô lại :

- Đưa tôi cầm thử xem nào.

Ả Sieng tum-tỉm cười :

- Cậu yếu như sên, cầm thế nào nổi, họa chẳng có khiêng.

Mẹ nó nhìn nó bằng một cái nhìn vô cùng đau xót :

- Khiêng cũng vị tất.

Thằng Còm cứ nằm chặt lấy chuôi gươm :

- Thì cứ để tôi cầm xem nào.

Ả Sieng cầm thanh gươm đặt lên vai nó :

- Cầm com. Đây cậu hãy khiêng thử xem.

Chà, thằng Còm thấy nặng chối vai. Ấy là tiếc tài Ả Sieng còn cầm một đầu đấy. Nó cười để suê soa sự yếu ớt của mình :

- Ừ nặng thật ! Thế mới biết thầy tôi khỏe thật.

Mẹ nó giờ tay cho nó rồi vùng ôm chầm lấy nó òa khóc.

Nó hiểu ý-nghĩa của tiếng khóc ấy. Nó sẽ đẩy đầu mẹ nó ra rồi hỏi Ả Sieng :

- Liệu tôi nhớn tôi có khỏe được như thầy tôi không ?

Chà, chua chát thay là câu giả nhời của Ả Sieng đối với nó :

- Cậu hãy cứ lấy được một phần trăm.

- Ô bây giờ, tôi thế, nhỡ nhón lên tôi khỏe được, biết đâu ?

- À, khỏe thì khỏe tự bây giờ, chứ nhón lên thì còn khỏe cái gì được nữa. Cậu không biết chứ lúc ông bằng tuổi cậu, ông đã bóc được cangk bê, cangk đi. Cậu gầy như que củi có làm được trò trống gì.

Thằng Còm lặng lẽ cúi đầu. Bánh xe bò nghiêng vào trục kêu ken két làm lấp cả tiếng gió, nhưng thằng Còm chẳng nghe thấy gì hết. Nó chỉ nghe độc thấy câu trả lời khinh-bĩ của thằng Sieng vang lên ở trong hồn nó :

- Cậu gầy như que củi có làm được trò trống gì !

Nó ngồi thu hình vào trong một xó xe bò nghiêng ngả mãi câu nói khinh-bĩ ấy. Nó nghĩ, nó nghĩ lung lăm đến quên phăng rằng mình đang ngồi ở trên xe.

Ấy thế rồi thì lúc bánh xe vấp vào một mô đá, thân xe chênh đi, lắc mạnh thì nó liền bị ném ngay xuống đường. Mẹ nó và chị nó hét lên. Xe dừng ngay lại. Thằng Còm bị ngã đau điếng, nhưng nó cố vùng ngay dậy :

- Không sao đâu ! Không việc gì !

Rồi tới khi chị nó chồm xuống lấy tay xoa xuýt mình mẩy cho nó thì nó liền du mạnh chị nó ra :

- Người ta đã bảo không đau mà, xoa xoa cái gì.

Chị nó lại giơ tay :

- Ngã thế mà lại không đau !

Thằng Còm đập mạnh vào tay chị nó rồi quát to :

- Người ta đã bảo không đau là không đau.

Xưa nay, nó không có xãng với chị nó như thế bao giờ, nên chị nó ngơ ngác :

- Ô, thằng này hôm nay nó làm sao ấy.

Thằng Còm nhảy tót lên ngòi cạnh chỗ đánh xe.

- Thế tại làm sao người ta không đau, cứ bảo người ta đau ?

Mẹ nó giơ tay đặt lên đầu nó :

- Thì con nói ngọt cho chị nó biết có được không ?
Con ngủ gật đấy ư ?

- Con không ngủ gật.

- Thế tại làm sao, con lại ngã ? Con nên cẩn thận một chút. Nhà ta bây giờ chỉ còn có một mình con. Con đừng ngòi thèo đánh thế.

Vừa nói, mẹ nó vừa kéo nó lại gần phía mình. Còn có một mình con ! Thằng Còm lại tán loạn, bởi mấy chữ ấy gợi ra ở trong tâm-hồn nó biết bao nhiêu là nỗi đắng cay.

Nó chỉ ngồi cạnh mẹ nó có một lúc rồi thì nó lại bò ra chỗ ông già Soa đang đánh xe. Ông già Soa thấy động quay lại :

- Cậu đấy à ? Cậu vào trong kia, ngồi cẩn thận không lại ngã đấy. Bà bây giờ chỉ có một mình cậu đấy thôi.

Nó muốn quát to, nhưng sợ làm phiền lòng mẹ nó, nó nguyền rủa để nói được khẽ :

- Không, bây giờ tôi không ngã nữa.

Rồi thì nó ghé sát tận tai tà Soa :

- Này già, những người gầy có ai khỏe không nhỉ ?

Ông già Soa đặt tay lên vuốt chân nó :

- Cũng tùy. Cũng có người gầy khỏe. Như A Sao đấy. Nhưng phải gầy sắt cơ chứ ?

Nó ngập-ngừng mãi :

- Thế tôi có gầy sắt không nhỉ ?

Tà Soa quay hẳn lại :

- Cậu ấy à ? Cậu gây nhôm chứ sao lại gây sắt được.

Thốt-nhiên, thằng Còm muốn khóc.

Mà kìa, nước mắt nó đã ứa ra kia kìa. May lúc ấy còn nhá nhem tối, ông già Soa không nhìn thấy.

Xe đi được một quãng, ông già Soa lại thấy một bàn tay xoa vào lưng mình, ông quay lại.

- Này già, gây nhôm có thể thành gây sắt không nhỉ ?

- Thành thế nào được ! Đã gây nhôm thì gây nhôm suốt đời. Nếu có gây sắt thì gây sắt ngay từ thừa bé.

Đầu thằng Còm lả ngay vào cánh tay tà Soa, nó thấy một cái gì như cái chết kéo đến lòng nó.

Xe bò mãi quá trưa mới tới Ô Sugust, vì cây rậm rạp và không có đường, xe bò đành phải để ở ven rừng.

Ả Chruì cùng về với Ả Sieng đưa mọi người vào trong một khu rừng rậm rồi trở hai mô đất :

- Chúng nó vui ở đây này. Hôm ấy tôi đi đánh rùa ở đây, tôi nghe thấy mấy loạt súng, tôi sợ hãi vội vàng

nấp vào cái bụi rậm ở men băng¹³ kia. Tôi trông thấy rõ-ràng một bọn đông người lắm kéo hai cái xác vào đây.

Mẹ thằng Còm chẳng còn hơi sức đâu mà nghe nó kể nữa. Bà phục ngay xuống nắm mộ vừa khóc, vừa than :

- Phật giời ơi ! chú đi báo thù cho anh, ai ngờ chú bị chết vui, chết đập thế này. Bây giờ nhà ta không còn ai, thì lấy ai mà báo thù cho anh em chú ! Giời phật ơi, Ả Sao ơi, con định đi báo thù cho ông, ai ngờ cái số phận con thế này, hử giời phật ! Ai báo thù cho con, cho chủ con ?!

Tiếng khóc thảm-thiết của mẹ thằng Còm hình như làm nẩy một cái lò so bí-mật nào ở trong người nó. Nó vùng chạy lại gần mẹ nó :

- Đã có con !

Néang Srai ôm chầm lấy con :

- Con ấy à ? Con như cái que sậy thì làm gì được. Con sống được cũng đã là may rồi. Giời phật ơi là giời phật. Nào tôi có tội tình gì mà giời phật nổi bắt chồng tôi, em tôi chết oan chết uổng một cách thảm thê như thế này.

Tiếng khóc của mẹ nó càng làm cho ruột gan nó như sôi :

- Con đã bảo mẹ đã có con mà.

Mẹ nó không để ý đến câu nói của nó :

- Con thì làm gì được ! Ắ Sieng ơi, nếu mày tìm cách gì mà báo thù được cho chủ mày thì tao cho mày một nửa gia-tài của tao.

Mắt thẳng Còm lúc ấy như nẩy lửa, nó chẳng kịp để Ắ Sieng giả nhời, nó dậm chân xuống đất :

- Không khiến nó, để chờ con lớn.

Giọng nói quả quyết của nó làm cho mẹ nó ngừng khóc, mẹ nó nhìn nó một khắc rồi lại nấc lên :

- Đến như thầy con, chú con như thế, còn bị nó bắn chết, thân hình con thế thì nó bóp con một cái con chết. Con trẻ con, biết đâu. Ắ Sieng ơi, mày có báo thù được cho ông và chủ không ? Tao sẽ cho mày tất cả gia sản của tao rồi mẹ con tao dắt nhau đi ăn xin, chứ sống như thế này thì sống làm gì. Vong hồn của người chết bao giờ cho mát mẻ mà siêu thoát lên đất phật được.

Thằng Còm nắm áo mẹ giật giật rồi òa khóc :

- Kìa mẹ, con đã bảo con mà, con không khiến nó mà.

Tà Soa lúc ấy mới sực nhớ đến những câu hỏi mà thằng Còm hỏi mình lúc này :

- Ủ thì hăng cứ đề chờ cậu nhón. À Sieng thì nó chả dám đâu, nó bắn súng có giỏi đâu mà dám đi. Thằng Kmut đi đâu cũng có bộ hạ cầm súng lăm lăm, bắn như À Seng thì chúng nó nhai tươi. Thôi bà, hãy cứ để việc ấy đấy, bây giờ ta hãy nghĩ đến sự làm thế nào đem hai cái thi hài này về. Con tính đây sẵn củi, ta hỏa táng ngay ở đây, rồi ta đem than về.

Lúc giờ về, thằng Còm lại mon men ra ngồi cạnh Tà Soa. Tà Soa nhìn nó rồi thở dài :

- Giá cậu khỏe một chút.

- Nhưng tôi nhón thì rồi tôi sẽ khỏe chứ.

Ông già soa lắc đầu :

- Sức cậu thì cứ đi bộ từ nhà ra đây cũng đã liệt rồi.

- À đi nó quen đi chứ. Bây giờ tôi còn nhỏ, tôi không đi đâu kéo là. Nhưng tôi hỏi thật ông, có ai gây mà khỏe được không ?

- Cũng có. Nhưng ít lắm. Mà phải lam lũ xô bồ, chứ cậu...

Thằng Còm ngắt ngay lời :

- À tôi sẽ lam lũ xô bồ.

Tà Soa nhìn chằm chằm vào nó hình như bị thôi-miên vì cái giọng quả-quyết :

- À, thì cậu cứ cố nhón đi. Nhờ giờ phật, biết đâu ?

Phần Thứ Hai

Thằng Còm nghỉ đã hơn ba tháng nay rồi, bây giờ nó mới lại ra trường học. «Cậu phải lam-lũ, xô-bồ». Nó nhớ định ninh câu nói của tà Soa :

Vì thế nên buổi sáng hôm ấy, lúc nó cắp sách đi học, mẹ nó bắt nó đi giày và đội mũ, nó nhất-định không nghe.

- Con đã đi giày quen, bây giờ con đi đất, sỏi đâm vào chân con có đau không ?

Nó mỉm cười :

- Hơn tháng nay, con có đi giày nữa đâu.

Lúc ấy, mẹ nó mới nhìn xuống chân nó. Chân nó đã không đỏ như trước nữa.

- Đây mẹ xem, con không đi giày mà chẳng thấy đau tí nào. Con không sợ cả gai nữa cơ, chứ đừng nói sỏi.

Mẹ nó tủm tỉm :

- Cha chó. Gai thì ai không sợ. Thôi thế đội mũ vào. Chứ không nắng này...

Điều này mà cưỡng được với mẹ nó thì hơi khó, nó quay sang phương diện khác để thoái thác :

- Chúng nó ở xóm ta có đứa nào đội mũ. Nào có thấy đứa nào làm sao đâu ?

- À, nhà chúng nó nghèo không có tiền mua mũ kéo là. Với lại chúng nó khác, con khác.

Mẹ nó đã dùng đến cái lý-luận ấy thì nguy lắm. Nó làm ra bộ nũng-nịu sà vào lòng mẹ :

- Ô thì chúng nó thế, con cũng thế, khác gì. Chúng nó hơn gì con.

Cái lý luận của nó cũng khôn, khôn ở chỗ nó đánh chệch tư-tưởng của mẹ nó ra một địa điểm khác. Tuy thế, nhưng mẹ nó cũng cứ lôi về cái địa-diểm của mẹ nó.

- Da thịt chúng nó như da thịt quý-xứ, da thịt con như da thịt con gái.

Nó ngừng phất dậy rồi vờ cười :

- Ô, con là con giai, sao mẹ lại bảo con là con gái.

Và làm mặt giận :

- Như thế, con nhất định không đội mũ, chúng nó là con giai, con cũng là con giai, không đời nào con chịu là con gái để chúng nó cười con.

- Cười mặc chúng nó, nhưng mẹ bảo thì con phải nghe. Con không đội mũ, nắng này, mẹ lo lắm.

Mẹ nó đã dùng đến tình-cảm thì thôi nó chịu. Nó rầu rầu dỡ chiếc mũ ở tay mẹ nó. Nhưng nó chỉ đội cho tới đầu xóm, là nó cấp ở tay. Nó cũng muốn quen nắng gió, quen lam-lũ như chúng nó.

Tuy nó có một ý-định như thế, nhưng nó vẫn phải nghĩ đến thằng Ka krich một cách sợ-hãi.

Đã mấy lần, thằng Ka krich đi qua cổng nhà nó và đe dọa :

- Rồi hôm này ra trường, ông bảo cho mày. Thầy mày đã bị người ta bắn chết rồi, chẳng còn ai có thể bênh mày nữa.

Sự sợ hãi của nó đúng y như rằng, lúc tới cổng chùa, thằng Ka krich thấy nó liền reo lên :

- À thằng Cuội ¹⁴ của chúng ta đây rồi !

14 Có nghĩa như mọi, giống người ở miền rừng núi Cao-mên.

Bọn trẻ xúm đến vây quanh thằng Còm rồi hỏi nhao nhao :

- Giặc nó bắn chết thầy mày rồi có phải không ?
- Sao bảo thầy mày cứ khôì lăm cơ mà !
- Như thế nghĩa là thầy mày đếch cừ-khôì !
- Mà chú mày thì cũng bị bẹp.
- Giặc nó bắn chết như thường.

Thằng Còm nghiêng răng rồi giơ tay :

- Đứa nào nói đến thầy tao, chú tao, tao đánh.
- À thằng này bây giờ khá.

Miệng nói là nó xông đến giật chiếc mũ ở tay thằng Còm :

- Có mũ không đội để bố mày đội cho.

Thằng Còm đã toan xông đến đánh nhưng nhìn đến cái thân hình vạm vỡ, nhìn đến những cổ tay, cổ chân rắn chắc của thằng Ka krich, nó lại thấy ngàì ngàì. Đã nắm tay, nó lại buông tay :

- Nay tao không sợ mày đâu. Mày không giả mũ tao

thì không xong mấy tao đâu đây !

Thằng Ka krich nghe nó nói thế, đã chẳng giả, lại còn tung chiếc mũ của nó lên gò :

- Bớ mày không giả đây, mày làm gì bớ mày thì làm đi.

Rồi khi chiếc mũ rơi xuống, nó đón đá tung lên :

- Hay mày muốn bớ mày cho mày một ngòi đây. Pau !

Vừa nói, nó vừa giơ tay bắt chiếc cái dáng điệu của người bắn súng, rồi thấy thằng Còm vẫn đứng yên, nó vỗ ngực :

- Có giận cha thì vào...

Nó chưa nói dứt câu thì thằng Còm đã lao đầu vào ngực nó.

Bị đánh bất-ngờ, thằng Ka krich lạng đi xuýt ngã. Nhưng chỉ một khắc là nó bình tĩnh. Nó xông đến đâm đá túi bụi vào mình thằng Còm. Đám đá mặc, thằng Còm cứ lăn sả vào. Nhưng châu chấu đá voi, nào có nghĩa gì. Tuy thế, nó cũng làm cho thằng Ka krich chồn chợn, hoãn đâm đá, mà xông vào vật ngã nó xuống đất.

Thấy nó ngã rồi, thằng Ka krich xoa tay :

- Nào có giỏi...

Nó chưa nói dứt câu thì thằng Còm đã vùng dậy lăn vào. Thằng Kakrich tổng một quả nên thân vào ngực nó rồi lại ôm nó vật đét xuống đất như con nhái.

Bọn học-trò cười rồi hò reo :

- Lần này thì hẳn nó chịu phép.

Chúng nó vừa nói dứt lời thì thằng Còm đã dậy, đã xông tới sát thằng Ka krich rồi.

Thằng Ka krich không ngờ liền bị một quả đấm vào mặt.

Bị đau, nó gằm lên, rồi vật thằng Còm xuống, rồi ngồi đè lên trên đấm như mưa bão.

Thằng Còm bị đè nặng quá, không cựa cậy được, nhưng nó không kêu, nó chỉ lấy hai tay che mặt, tha-hồ cho thằng Ka krich muốn đấm thế nào thì đấm.

Thằng Ka krich đấm chán tay rồi đứng dậy :

- Lần này ông thách.

Nó vừa nói buông mồm thì thằng Còm đã dậy, đã xông đến rồi. Lần này, có lẽ thằng Ka krich đang say

đánh, và nó thấy thằng Còm dai quá, nó muốn hạ một lần cho yên chuyện, nó giang thẳng cánh đâm một cái vào giữa mắt thằng Còm.

Thằng Còm đã bị đánh đau, lại bị quả tống ấy làm tối tăm mắt mũi, nên tinh thần tán loạn, nó chỉ gan được có đến đây, nó quay đầu chạy.

Nhưng nó chỉ chạy có bốn bước, nó lại quay đầu lại. Lần này thì nó như người điên rồ, nó xông đâm đá lung-tung, bất kể đâu với đâu.

Đến lượt tinh thần thằng Ka krich bị tán loạn bởi cái cử chỉ liều mạng của thằng Còm. Nó không muốn đánh nữa, nhưng thằng Còm cứ bám lấy nó mà đánh thì làm thế nào. Không biết làm thế nào, nó đành vật ngã thằng Còm xuống, rồi dè lên giữ ở trên.

Vừa lúc ấy thì ông sãi ở trên tam-bảo bước xuống. Bọn trẻ sợ chạy toán-loạn, mà thằng Ka krich cũng ù té chạy theo.

Thằng Còm lồm-ngồm đứng dậy thì ông Sãi Cả đã đến gần.

- Ai đánh con ?

Nó đã toan mách, nhưng không hiểu ngẫm nghĩ thế nào, nó lại thôi.

- Thừa lục crou¹⁵, không ai đánh con cả ạ, các anh ấy đùa con đấy thôi ạ.

Ông Sãi Cả giơ tay sờ lên mặt thằng Còm :

- Đùa mà tím như thế này.

- Thừa lục crou, tím từ trước đấy ạ.

Ông Sãi Cả đi rồi thì bọn trẻ xúm đến :

- Mày đã mách nó có phải không ?

Thằng Còm đứng thẳng người dậy, rồi nói một cách đồng dục :

- Không, không đời nào tao thèm mách nó cả. Tao với nó phải đánh nhau nữa, đánh nhau chết thôi.

Rồi nó quay nhìn tứ phía :

- Nó đâu rồi, chúng mày bảo nó có giỏi thì lại đây đánh nhau với tao nữa.

- Ô ô, lục crou còn kia, ai dám đánh nhau.

Thằng Còm cúi xuống nhặt mũ và nhặt sách :

- Thế để đến chiều.

Buổi chiều hôm ấy, lúc ra học, không biết thằng Ka krich ngẫm nghĩ thế nào lủi mất, nhưng thằng Còm, nó không lủi được với con mắt thân yêu của chị nó và mẹ nó.

Xưa nay, bao giờ cũng thế, cứ buổi học về là chị nó ra đón nó ở đầu xóm. Cái lệ ấy đã làm cho bọn trẻ chế nó khỗ sở, nhưng trước kia, nó không lấy thế làm thẹn, chứ bây giờ thì nó khó chịu lắm.

Vì thế, cho nên thấy mặt chị nó là nó nạt-nộ ngay, và cũng là để cho chị nó khỏi hỏi lỏi-thôi về chỗ tím mặt của nó :

- Người ta có còn trẻ con nữa đâu mà bảo phải đi đưa về đón. Từ giờ thôi đấy.

Chị nó cười một cái cười nhân hậu :

- Ô, bằng cái con muỗi, chẳng trẻ con thì người nhón với ai mới được chứ ?

Rồi chị nó giơ tay toan đỡ chồng sách cho nó. Thì nó liền cúi đập vào tay chị nó :

- Ô, người ta không có tay cấp được sách hay sao ?

Chị nó trố mắt :

- Ô, thằng này độ này làm sao ?

Nó cau mày :

- Chẳng làm sao cả... Người ta không trẻ con nữa, thế thôi.

Lúc ấy chị nó mới trông thấy những chỗ tím ở mặt nó, chị nó rú lên :

- À, thằng này đánh nhau với ai ?

Rồi nắm cánh tay nó lắc mạnh :

- Ai đánh mày ?

Hồn nó như còn nóng hồi cái máu gà như lúc đang xô xát với thằng Ka krich, nó xoay vai hất tay chị nó ra rồi trợn mắt :

- Tôi ngã đấy, chứ ai đánh được tôi.

Chị nó bước từ kinh ngạc này đến kinh ngạc khác :

- Ô, thằng này độ này nó làm sao ấy !

Đến đây thì thằng Còm thật là không hết cái bực, nó quát to :

- Tôi không làm sao cả.

Chị nó yên-chí rằng nó làm sao, thấy cái lời hỏi như thế không có hiệu quả, liền đòi ra ngọt ngào :

- Kìa em chị làm sao, sao em chị lại gắt với chị. Nào chị có làm gì em chị đâu ?

Cái giọng ngọt-ngào của chị nó, tưởng chừng làm cho nó phát điên, nó thui cho chị nó một cái rồi gầm lên :

- Thì người ta đã bảo người ta không làm sao cả, hỏi mãi thôi !

Chị nó bị đánh bưng mặt khóc tu tu, rồi ù té chạy về nhà :

- À thằng Popok độ này làm sao ấy. Tao phải về bảo mẹ cho mày mới được.

Tiếng khóc của chị nó làm cho nó hồi ngay, nhưng nó cũng chỉ hồi có một loáng. Thế cũng xong. Thế là từ giờ khỏi lôi-thôi, khỏi ỏn ẻn với nó như đứa em bé còn ẵm ngửa.

Nhưng nó vừa đi vừa lo, không phải lo bị đòn, xưa nay mẹ nó có đánh nó bao giờ, nhưng lo mẹ nó hỏi lời thôi về chỗ sưng mắt, mà nó sợ nó không nói dối được.

Y như rằng mẹ nó đã đón nó ở cổng :

- Con làm sao thế, sao con lại đánh chị thế ? Mặt con sao tím bầm thế kia, giời phạt ời !

Nó cố cười, rồi giơ tay vuốt lên mắt :

- Ô, thế mà con không thấy đau đấy.

Rồi làm ra thản nhiên :

- Vào học con tranh chạy trước, nên vấp ngã đấy mà.

Mẹ nó nắm ngay lấy cánh tay nó, rồi cúi xuống nhìn sát vào tận mắt nó. Vừa nhìn, vừa xuýt xoa :

- Trời ời ! ngã làm sao mà thế này. Con có đau không. Mau mau về mẹ lấy cái gì chườm cho con.

- Ô, không đau, việc gì phải chườm.

Nó nói dối thế thôi, chứ nó đau lắm. Chẳng những nó đau ở mắt, nó đau khắp cả người nhưng nó vẫn nói cứng :

- Một tí thế mà chườm với bóp, mẹ làm con như con gái ấy, không bằng.

Cái giọng lưỡi người nhớn của nó cũng làm cho mẹ nó kinh-ngạc, mẹ nó cũng trở mắt nhìn nó như chị nó đã nhìn. Tuy mẹ nó không nói ra, nhưng nó cũng hiểu trong cái nhìn ấy có hàm chứa một câu : «Ồ thằng này làm sao ấy ?», nó liền nắm tay mẹ nó áp lên mặt :

- Con có làm sao đâu. Con hết trẻ con rồi, thế thôi.

Về tới nhà, mẹ nó hơ dao toan chườm cho nó thì nó nhất-định gạt đi :

- Ô, tí thế thì việc gì mà phải chườm, mẹ làm như con là giấy ấy. Con đã bảo con không đau mà.

-Thôi thế con không chườm thì thôi, con bôi ti thuốc dầu này vậy. Thuốc dầu này của thầy con hồi trước đây, công-hiệu lắm cơ. Xoa một tí thì khỏi ngay.

Mẹ nó nói xong đứng dậy toan đi lấy thì nó vội-vàng giữ lại :

- Ô, mẹ lần thân quá, đã không cần phải chườm thì còn việc gì phải thuốc dầu.

Thì xưa nay, nó hóm lăm, và ăn nói ra phết lăm, nhưng nó hóm một cái lồi khác, cái lồi nhõng nhẹo nững nịu, chứ nó không có ra cái dáng người nhón như thế.

Câu ấy làm cho mẹ nó mỉm cười, và một cái gì như kính-phục - ta có thể dùng chữ kính phục không ? - như sáng ngời lên ở trong con mắt.

- Ủ nếu quả con không đau thì thôi.

- Thì con không đau thật mà.

Nó nói xong chạy xuống nhà ngang gọi tà Soa rồi rít :

- Đưa tôi đi tắm đi.

Ra cầu ao, nó không để cho tà Soa kỳ cọ cho nó như trước nữa :

- Tôi nhón rồi, tôi kỳ cọ lấy được rồi ! Già không phải kỳ cọ cho tôi nữa.

Tà Soa không nghe cứ lòi nó lại gần mình để kỳ cọ :

- Cậu mà nhón, bé bằng con muỗi ấy.

Nó cáu tiết giờ tay tát thật mạnh vào mặt tà Soa :

- Con muỗi mà biết tát vào mặt ông một cái như thế này này.

Tà Soa chẳng những không giận, lại còn đắc-chí cười ha hả :

- Ô, cậu bây giờ ngổ như ông thôi. Cái tính cậu bây giờ thật là giống ông như đúc.

Trời ơi ! thằng Còm sung sướng tưởng chừng như vỡ tim ra vì câu nói ấy.

- Thế à ? Thế à ? Tôi giống thầy tôi thật có phải không?

Ông già Soa nhìn nó rồi gật gật đầu :

- Cậu giống ông về cái tính ngổ hay đánh người ta một cách đường đột, nhưng cậu nhỏ bé và yếu hơn ông nhiều.

- Ô, rồi tôi nhón, rồi tôi khỏe chứ.

Rồi băng-khuâng nhìn lên mặt nước lăn-tăn sóng :

- Ủ nhỉ ? làm sao thầy tôi to lớn thế, mà tôi lại bé thế nhỉ ?

- Thì tại cậu giống bà.

- Nhưng là con thầy tôi thì tôi cũng phải giống thầy tôi chứ.

- Thì cậu giống cái tính.

Thằng Còm lặng-thình một khắc rồi vùng ngồi sát lại ông già Soa :

- À này, tôi hỏi ông, như tôi yếu thế này mà đũa nhón hơn, khỏe hơn nó bắt nạt đánh tôi thì làm thế nào nhỉ ?

- Còn làm thế nào. Cứ liều mạng đánh nó đi thì rồi tự khắc nó phải kiêng cái mặt mình chứ còn làm thế nào.

Thì chẳng cần phải chờ đến những lời khuyên của ông già Soa, nó cũng đã hành động như thế.

- Nhưng phải cần liều chịu đau thì mới được có phải không ông ?

- Thì đã hẵn rồi. Ở đời này, cứ gan là được. Nó khỏe nó đánh được mình mười, thì mình cũng đánh được nó sáu. Mình cứ gan không sợ chết thì rồi là tự khắc nó phải yêu mình.

Sáng hôm sau, nó đi học thật sớm. Nó đứng đón ở cổng chùa.

Bọn học trò xúm đến hỏi chuyện nó về việc đánh nhau hôm qua thì nó đều gạt cả đi.

- Không nói chuyện với chúng mày. Tao chờ thằng Ka krich đến rồi tao sẽ nói chuyện với nó.

Bọn học trò nhìn nó :

- À thằng này độ này du ghê. Bạng nặng thật.

Nhưng thấy nó hùng hổ cũng không đùa nào dám trêu ghẹo. Nó nhìn chòng chọc vào bọn anh em rồi giờ quả đấm lên giòi :

- Tao là con Néak Samut, con hồ đen một tai, chúng mày nên nhớ thế.

Một lát sau, thằng Ka krich đi với một bọn đông kéo đến. Thấy thằng Ka krich, một đứa trong đám học trò đến trước chạy lại, ton hót ngay :

- Con nhà Còm nó bảo nó chờ mày ở đây để nói chuyện với mày đấy.

Thằng Ka krich ngừng đầu lên nhìn thằng Còm rồi cứ rảo cẳng. Nhưng nó gần đến cổng chùa, thì thằng Còm chạy ra ngáng lại :

- Không đi đâu cả, ở đây đánh nhau đã, ở đây đánh nhau chết thôi, tha hồ không sợ Lục Crou bắt được.

Miệng nói là nó đặt sách đặt mũ rồi sẵn tay áo :

- Nào chơi nhau, chơi thôi, cầm khóc, cầm chửi...

Vẻ quả-quyết của nó làm cho thằng Ka krich chùng :

- Nhưng tao không muốn đánh nhau với mày nữa.

Thằng Còm xông lên thoi một quả vào bụng thằng Ka krich : Mày không muốn đánh nhau với tao cũng không được. Mày không đánh nhau với tao thì tao cứ đánh nhau với mày đấy. Không, mày phải đánh nhau với tao.

Thằng Ka krich không chống cự lại :

- Nhưng tao không đánh nhau với mày thì mày bảo sao ?

Thằng Còm nhảy chồm lên tát vào mặt thằng Ka krich :

- Thì tao cứ đánh mày.

Thằng Ka krich ù té chạy. Thằng Còm không đuổi theo :

- À mày sợ rồi, nhưng mày sợ tao cũng không tha, tao cứ đứng trấn ở đây, mày vào là tao đánh, gặp mày đâu là tao đánh, trừ khi nào mày lạy xin tao thì tao mới thôi.

Một buổi tối, Á Sieng và ông già Soa đang ngồi đan lưới đánh cá ở vựa thóc thì thằng Còm chạy xuống :

- Tôi bây giờ thế mà không yếu đâu. Ở chùa, thằng nào cũng phải sợ tôi.

Á Sieng ngừng đan, lấy tay dí vào cái cổ chân của thằng Còm :

- Chân tay cậu như cái cẳng gà ấy, chúng nó chỉ búng một cái thì ngã. Cậu chỉ nói dóc, chúng nó đánh chết.

Thằng Còm đang ngồi, đứng phắt ngay dậy, lấy tay đâm thùm thụp vào ngực :

- Bố thằng nào cũng không đánh được tôi. Thằng Ka krich con Méphum ¹⁶ Tek, khỏe nhất trường, sợ tôi một phép.

Á Sieng cười một cách hoài-nghi :

- Sao tôi nghe bà nói trước kia nó bắt nạt cậu ghê lắm. Bà phải mách với mẹ nó cơ mà.

- À trước kia cơ, chứ bây giờ, vía. Mà không tin hôm nào gặp nó, tao gọi nó một tiếng, nó phải lại ngay lập tức. Bây giờ đi học về, tao bắt nó phải cắp sách cho tao. Thằng nào cũng thế, không những nó, tao bắt cắp 16 Trùm xóm.

sách cho tao là phải cấp ngay, trước kia thì kể gì.

Ả Sieng vẫn không tin :

- Thế trước kia với bây giờ thì cậu có khác nhau cái gì. Tôi trông cậu vẫn lẻo khoẻo như thế. Trước kia, ông nhà còn sống, chúng nó còn sợ bóng, sợ gió ông nhà.

Thằng Còm muốn nói, nói cho tên gia nhân trung-thành biết rõ sự thay đổi ở trong nó, nhưng nó chưa biết diễn giải ra thế nào thì tà Soa đã nói :

- Không, cậu nói thật đấy, tôi biết. Hôm nọ, bà sai tôi đem bánh bò ra cung tiến ông sãi cả, tôi thấy chúng nó phải xúm vào làm ngựa bình kho cho cậu cười, cậu bảo chúng nó cái gì chúng nó cũng phải nghe thật đấy.

Ả Sieng nhìn tà Soa, rồi nhìn thằng Còm, rồi ôm chầm lấy nó :

- À có thể cậu mới là con Néak, chúa tể ở vùng này chứ. Trước kia, tôi nghe bà nói chúng nó bắt nạt cậu, tôi vừa tức, và xấu-hổ thay cho cậu. Ừ có thể chứ.

Thằng Còm nhìn Ả Sieng, nhìn luôn thấy ở sau nó một quá-khứ bây giờ đã bị chìm vào những sầu-thảm của ngày tháng rồi vùng hời :

- Này Siêng, thầy tao cừ thế, tại sao lại còn bị thằng Kmut nó giết ? Thế thằng Kmut nó giỏi hơn thầy tao à ?

Thốt nhiên, Á Siêng đứng phắt dậy như vừa ngồi phải một tổ kiến bò nhọt :

- Bầy đời nhà nó cũng không bằng ông nhà được.

Rồi nó nghiêng răng :

- Ông đang ăn cơm ở bâng Ô-nhô thì nó nấp ở trong bụi bắn lén, chứ đường đường chọi nhau với ông thì nó chết ngay.

Rồi nó hoa tay múa chân :

- Đời tôi phiêu bạt, ăn chơi, đâm chém cũng đã nhiều, tôi chưa từng thấy ai hơn ông. Thằng Kmut giỏi thật, nó là vua cướp ở vùng này thật, nhưng nó còn kém ông xa. Ông ấy à ? ban đêm, thấp nén hương đen, đặt xa ba mươi bước, ông bắn là đúng ngay. Đi săn đuổi hoi nào với quan Chaufaikhand hai con nai bỏ ra, ông nổ hai phát, chết cả mà con nào cũng trúng vào cổ. Ở rừng gặp cướp, ông quát gọi, không thằng nào dám chạy, phải đứng lại ngay lập tức, bởi vì chạy thì thế nào cũng bị bắn gãy chân ngay.

Mệt, nó ngừng một khắc để thở :

- Ông thì vô địch, trong túi ông bao giờ cũng có một nắm đinh thuyền mười phân, trong mười thước, ông phóng ra trăm phát trúng cả trăm, mà tài một cái, muốn phóng một cái cũng được, hai cái cũng được, ba cái cũng được, hay cả nắm cũng được.

Thằng Còm sướng quá :

- Ngập có sâu không ?

- Vào gỗ ngập hàng đót, nà vào người thì có thể suốt từ bên này sang bên kia.

- Thế thầy tôi có khỏe lắm không ?

- Phóng được thế thì hẳn là phải khỏe chứ; Nói voi thì khí quá, chứ sức ông thì có thể vật nổi trâu. Như tôi với ông già Soa, ông chỉ đâm một cái thì có thể bắn đi hàng bao nhiêu thước. Thằng Kmut nó nấp bắn lên ông, chứ giá ông trông thấy nó thì vĩa cha nó. Ông đã nỗ vỡ đầu nó rồi.

Rồi thở dài :

- Tôi, tôi hiểu vì mình kém, với lại bọn chúng nó đông, không làm gì được. Nhưng coi chừng nó đấy, cũng có phen gặp gỡ, tôi lên bắn cho nó bể sọ nó ra, chứ để cái thù ghê gớm như thế này mà không báo, thì tôi

thấy lòng nó nằng nặng làm sao ấy. Đấy cậu xem, bây giờ, buổi chiều nào, tôi cũng vác súng ra rừng tập, tôi bảo ông già Soa truyền thụ cho tôi hết các mảnh khõe, tôi tin rằng nếu tôi gặp nó, thế nào tôi cũng bắn được vỡ đầu nó cho cậu xem.

Thằng Còm hỏi như người cần phải lời :

- Thế muốn bắn giỏi phải tập ư ? Thế ông già Soa cừ lắm ư ? Thế sao...

Câu hỏi sau bị một cơn ho sù sụ của ông già Soa làm đứt đoạn.

- Ông già Soa ấy ư ? Thôi hồi trẻ, ông ấy cũng là tay chơi vào bực. Chính ông ấy cũng dạy ông nhà một vài mảnh lới trong nghề võ. Có cái bây giờ ông ấy già, mắt kém không làm gì được đấy thôi.

Tà Soa đánh chính ngay :

- Dạy gì ông nhà ? Có cái tôi đi nhiều, biết một vài đòn giang-hồ thì bảo cho ông nhà biết, nhớ trong khi xung đột, mình có bị tay sau không đấy thôi. Cái nghề trọi nhau lấy sống chết, bao giờ mình cũng phải được một tay trước. Đấy nhờ cái lới rút dao của tôi trong khi xung sát, ông nhà đã phóng trúng được Mieng trước khiến cho nó phải gãy tay dao. Thật là cùn rút dao mà

biết cách dùng thì lợi như thế đấy. Chứ thằng Mieng nó cũng là tay phóng dao thần lắm, chứ có phải không đâu.

Thằng Còm tíu-tít :

- Cái lối rút dao như thế ra làm sao, ông bảo tôi.

Tà Soa lại cầm cánh lưới toan đan :

- Cậu học để làm gì ?

Thằng Còm giật mạnh cánh lưới :

- Ô thì ông cứ bảo tôi, ông cứ bảo tôi đi.

Ông già Soa đứng dậy, cầm một con dao đi rừng giắt vào sườn bên trái rồi lấy tay phải rút ở vỏ ra giờ lên :

- Có phải lúc đánh nhau, ta rút ra như thế giờ lên rồi mới đâm hay phóng không ? Như thế có phải chậm mất mấy khắc không ? Mà mấy cái khắc ấy quý lắm, sống chết ở đấy. Sao bằng cái cách rút thế này, rút thế là lấy đà để phóng hay để đâm rồi. Páp, con dao ra ngay, trúng người ngay, ra khỏi vỏ là làm việc rồi.

Thằng Còm chạy lại nắm tay Tà Soa :

- Thế nào, thế nào, ông làm lại cho tôi xem.

Tà Soa lại tra dao vào vỏ :

- Đây này, lúc rút đáng nhẽ để ngang chiều tay vào bụng mà rút, rồi rút ra mới giờ lên đâm chứ gì ? Như thế đường dao chậm lắm, mũi nhọn phải ngoằn mấy vòng mới tới đối phương, sao bằng đáng nhẽ để chiều tay ngang theo chiều bụng thì đã để chiều tay dọc, nhưng đầu ngón tay chúc xuống đất. Rút ra khỏi vỏ là ta vạy chiều tay một cái, lưỡi dao đã đến địch thủ rồi.

- À à, tôi hiểu, nghĩa là lưỡi dao theo với chiều ngón tay cái mà ra, xĩa ngay vào người ta. À, à, tôi hiểu.

Rồi nó cái xuống nhặt một thanh tre :

- Tôi ví dụ đây là cái thước, tôi đang cắp với sách thể này. Có thằng nào đánh tôi, đáng nhẽ rút ra giờ lên đánh nó thì lâu la lắm, âu bằng tôi rút theo cái lối ông thì khi cái thước ra khỏi tay tôi đã đâm vào bụng, hay vào mặt nó rồi.

Tà Soa sung sướng :

- Ô, cậu thông minh lắm, Nếu chịu khó tập thì có thể khá được đấy.

A Sieng lắc đầu :

- Nhưng cậu yếu lắm, chạm vào với ai thì bị nuốt ngay.

Ông già Soa không biểu đồng tình :

- Bắn súng với phóng dao thì cần gì phải khỏe cho lắm.

Nhưng cậu còn bé ôm súng với dao chưa rồi thì đã tập gì những thứ ấy được.

- À, thì tập dần những thứ khác đi rồi dần dần nhón lên, tập những thứ ấy thì vừa.

- Ông bảo gây nhòm như thế tập gì bây giờ ?

- Dù yếu tập không khỏe lắm được như ông nhà. Nhưng có tập cũng còn hơn chứ. Mà hãy tập cho cậu một vài miếng đâm đá xoàng xoàng của mày đấy. Tập thế thì xương thịt nó cũng giãn ra được chứ. Đằng nào có miếng đánh nhau chả hơn.

Đành rằng có miếng, nhưng yếu như thế thì thẳng khỏe nó đâm trôi cả miếng đi, làm cái quái gì.

- À tập mãi thì nó phải rắn chứ. Mà hãy thử tập cho cậu xem nào.

- Ừ thì tập.

Rồi nó đứng dậy :

- Đây này, đầu tiên muốn học võ, hãy phải xuống tấn như thế này cho nó khỏe chân và đấm như thế này cho nó khỏe tay.

Trong khi hai người bàn luận với nhau về mình thì thằng Còm hồi hộp chờ. Đến khi nó nghe thằng Sieng bằng lòng dạy nó, thì nó sung sướng quá, nó chạy đến nắm tay thằng Sieng :

- Thôi, mày cứ chịu khó dạy tao, bao nhiêu tiền mẹ tao cho tao ăn quà, tao cho mày hết. Rồi tới bữa ăn, tao bảo chị Mia tao lấy rõ nhiều cá khô cho mày ăn.

Rồi nó xuống tấn và làm những cử chỉ như Ả Sieng đã chỉ dẫn. Vừa tập, nó vừa bảo :

- À, tập mãi nó hết yếu biết đâu.

* * *

Néang Srai đã quay sợi bông xong, đã đem mền gói bày ra góc buồng mà vẫn chưa thấy thằng Còm vào. Mi Mia buồn ngủ rũ nằm liền ngay xuống.

Néang Srai mắng yêu con gái ngay :

- Ô hay con, sao không ra bảo em vào cho nó ngủ với, mà đã nằm ngay thế.

Mi Mia kéo chiếc gối ôm vào lòng :

- Ô, nó cứ múa máy gì ở ngoài hiên ấy, con bảo nó rồi, nó không vào. Nó bảo từ giờ nó ngủ một mình... Mẹ ra mà bảo nó.

Néang Srai tủm tỉm cười, rồi cầm cây đèn đi ra. Thằng Còm vừa học được mấy bộ tấn của thằng Sieng dạy, đang đắm đông đắm tây, chẳng thấy biết gì cả. Néang Srai đứng nhìn con một lát rồi sẽ cất tiếng :

- Con giai mẹ làm gì đấy ? Khuya rồi, đi ngủ chứ ?

Thằng Còm bị mẹ bắt chợt được trong lúc tập tành hồ người quá vội vã chạy lại ôm chầm lấy mẹ :

- Con làm thế này để cho nó khỏe mẹ ạ. Tà Soa và Á Sieng bảo thế.

Néang Srai xoa đầu con.

- Khỏe để làm gì, hờ con ? Thôi khuya rồi đi ngủ mai tập.

Miêng nói là tay kéo con vào trong buồng. Nhìn thấy đóng gối nệm, thằng Còm bảo ngay :

- Từ giờ con ngủ một mình.

Phải, người ta đã là một người lớn nuôi cái chí báo thù cho cha, người ta đã bắt đầu học vài miếng võ, ai lại còn đi ngủ chung với mẹ. Ấy thế là chẳng cần chờ mẹ nó giả nhời, nó cúi xuống ôm mền, ôm gối đi ra nhà ngoài. Néang Srai cùng con, có ý không bằng lòng :

- Ô, thế con không ngủ chung với mẹ, với chị nữa ư ?

Không hiểu sao, thằng Còm thấy then nóng cả tai. Nó trả lời gọn lỏn :

- Không.

- Ô, thế là cái lý gì ?

Nó quay lại :

- Con ngủ chung với mẹ mãi để chúng nó biết chúng nó chế con ấy à ? Với lại thế thì Ả Sieng với Tà Soa cười con còn con nít, bao giờ chịu dạy võ cho con nữa.

Néang Srai cho là tuồng trẻ không để ý, nhưng Néang bị ngủ xa con thì Néang nhớ. Néang liền dọa :

- Con ngủ một mình ở ngoài nhà rộng thênh thang như thế, con không sợ ma à ?

À, thằng Còm không nghĩ đến điều ấy đấy. Phải, mà thì nó sợ lắm lắm.

Nghe mẹ nó nói thế, đang hăm hờ đi ra, nó đứng dừng ngay lại. Néang Srai đã tưởng mình đắc sách :

- Thôi vào trong buồng ngủ với mẹ, với chị cho vui.

Câu ấy và thứ nhất cái nhìn thương hại mà nó đọc thấy ở trong con mắt của mẹ nó bỗng đem đến cho nó một phản động. Nó mạnh bạo tiến ra ngoài nhà :

- Không, con không sợ ma, con chẳng sợ gì cả.

Trong một phút lòng bông-bột nó nói cứng thế. Nhưng ma phải đâu không là một cái gì ghê gớm cho tưởng tượng của những đứa bé con, thứ nhất là những đứa bé con nuôi trong cái không khí huyền ảo của chùa chiền, của giới phật.

Khi ngọn đèn cây tắt đi rồi thì thằng Còm liền thấy nổi gai ốc khắp người, và cái gì lạnh lạnh ở gáy. Một bóng tối sáng lờ những hình ma bóng quỷ kéo đến vây bọc nó, và đè nó xuống dưới một khối nặng không biết bao nhiêu là cân.

Thằng Còm ghì chặt lấy cái gối như để tìm ở đấy một che chở. Càng ghì chặt, nó càng thấy lạnh gáy. Rồi thì

trời ôi, có cái gì như những bàn tay lông lá mó vào chân nó, mó vào mình nó.

Nó rú lên, rồi ngồi phắt dậy. Mẹ nó sợ hãi vội vã cầm cây đèn từ trong buồng hấp tấp chạy ra :

- Cái gì đấy con ? Cái gì đấy hờ con ?

Ánh đèn làm cho thằng Còm hết sợ ngay, gia dĩ đã có mẹ nó đẩy rồi. Ánh đèn lại làm cho nó trông thấy những con gián mùi bồ quân chạy trên mặt sàn bóng nhoáng. Lúc ấy, nó mới thấy nó là một thằng bé nhát hèn chỉ thần hồn nát thần tính. Mà những cái nó tưởng là những bàn tay lông lá lạnh lẽo của con ma chỉ là những con gián đang bị ánh sáng xua đuổi chạy tán-loạn bên kia.

Mẹ nó thấy thế thì hiểu ngay :

- Thôi con vào trong buồng nằm con ạ.

- Không. Nhưng con gián nó cứ bò lên con.

- Ô thì tại ở đấy không ai nằm kéo là, ở trong buồng không có gián đâu, con ạ.

- Không, con nằm đây.

Nói xong, nó lại đặt mình nằm xuống. Mẹ nó nhìn nó một khắc :

- Thế mẹ để cây đèn ở đây cho con nhé ?

Câu ấy mới làm cho nó thẹn đến chừng nào :

- Không, con không cần đèn. Có đèn con không ngủ được.

Mẹ nó vẫn ngọt ngào :

- Thế sao trước kia ở trong buồng, mẹ vẫn để đèn thì con ngủ được.

Nó vờ nhắm mắt :

- Trước kia con khác. Bây giờ con khác. Thôi mẹ vào đi ngủ đi, con buồn ngủ lắm rồi.

Néang Srai không vào đi ngủ vội. Néang ngồi xuống cạnh con, lôi sát cái gối ôm vào lòng cho con, cầm cái chăn đắp lên bụng cho con :

- Đêm lạnh, con nhớ đắp bụng không đau bụng đấy. Kia con nằm lên đệm tử tế cơ.

Thằng Còm cứ giả vờ buồn ngủ lắm không giả nhời. Néang Srai cúi xuống hít vào cổ con một cái thật dài :

- Con chó, bây giờ cứ làm bộ ra phết ta đây người nhón, nhưng còn bé tí tí tì, nào đã người nhón đâu.

Néang Srai vào buồng rồi thì thằng Còm liền tung chăn, đẩy gối, không nằm lên đệm nữa. Nó nhớ đến câu dặn của Tà Soa : «phải xô bồ, lam-lũ thì mới khỏe được.» Nó thực hành ngay.

Tà Soa, Á Sieng có chăn đệm gì đâu, sao mà vẫn ngủ được. Với lại, xưa kia thì thầy nó đi rừng, có chăn đệm đâu. Và lại, sau này nó cần phải đi rừng, chả nhẽ cũng đem chăn đệm đi à ? Lòng-công lênh kênh như thế thì để thằng Kmut nó bắn chết tươi đi à ?

Nghĩ đến thằng Kmut, lòng nó thấy phấn khởi, nó nằm xuống sàn gỗ không thấy đau mình, nó nguyện từ nay chỉ ngủ không như thế. Nó nghe người ta kể chuyện xưa kia thầy nó đi rừng nằm đất, sợ ngã nước và hổ ăn trèo lên cây ôm cây, còn ngủ được nữa là. Nó là con thầy nó, nó phải giống thầy nó chứ.

Nhưng xưa nay, nó nằm gối đã quen, nằm không gối thì nó dốc đầu không ngủ được. Nó trần trọc mãi, nhưng gối bông thêu thì nhất định là nó không chịu rời.

Ấy thế là nó nghĩ ngay đến cái âu đồng dầu của mẹ nó vẫn để ở gian bên. Nó lén sang. Lần này, nó trông bóng tối đã không thấy sợ nữa rồi. Vì nó trần trọc mãi, cho nên sáng hôm sau nó ngủ chưa. Tà-Soa lấy gạo để thổi cơm cho người làm, bắt được nó nằm còng queo ở

giữa sàn, đầu gối lên cái âu đồng dàu.

Cái cảnh tượng ấy làm cho ông ta hiểu cả, vì hiểu cả cho nên ông ta súc-động. Ông ta cúi xuống bế nó vào lòng khóc rung rức.

Tiếng khóc ấy như làm gián đoạn một cái mộng mà thằng Còm đang sống, nó nhảy vọt khỏi lòng ông, rồi mắt vẫn nhắm mà tay chân cứ múa huyên thiên.

Tà Soa lại ôm lấy nó :

- Tôi, tôi đây mà, có phải *nó* đâu mà cậu đâm.

Phần Thứ Ba

Hôm ấy cả nhà đi vắng. Mẹ nó và chị nó ra làm lễ dâng nước ở chùa. Mẹ nó có rủ nó đi, nhưng nó không đi.

Ồ, nó còn nhiều việc khác. Nó có thì giờ đâu ra ngồi xếp ở ngoài chùa hàng nửa buổi để nghe ông Sãi tụng kinh. À, trước kia thì được, chứ bây giờ thì không.

Mẹ nó đi rồi thì nó liền đi xuống vựa thóc mà nó biết chắc rằng Tà Soa đang chữa xe bò ở đấy.

Tà Soa thấy nó mừng rỡ đưa ra cho nó một thanh gươm gỗ :

- Tôi để từ sáng đến giờ mới được cái này để cho cậu chơi đây.

Nó nhìn thanh gươm dẻo rất công phu rồi nó giật lấy ném đi :

- Tôi không chơi. Bao giờ tôi mua được tôi mua gươm thật cơ. Gươm này thì đâm chết ai.

Tà Soa nhìn nó, nhìn con mắt sáng ngời một ý định của nó, rồi chạy lại cầm thanh gươm gỗ bẻ nát ra :

- Cậu nói phải đấy, thế mà hơn tôi. Cậu là con ông có khác.

- Ông dạy tôi xem bắn súng nó thế nào ?

Ông già Soa lại bên chỗ nằm, lấy một khẩu súng ở đầu giường xuống :

- Khẩu súng ba then đồng này là khẩu súng của ông đây. Tôi vẫn giữ từ ngày ấy, từ ngày A Sao nó đem về cho chú Prak. Khẩu này đích lắm. Nếu bắn giỏi thì trăm phát trăm trúng. Nhưng cậu còn nhỏ thì đã cầm nổi đâu mà bắn.

- Nhưng ông hãy bảo cho tôi cách bắn thế nào.

Ông già Soa đặt súng lên vai :

- Cầm súng thế này, ngắm thẳng thế này, mỏ cò thế này. Đây là tôi chưa nhòì đạn, chứ nhòì đạn rồi, mỏ cò, thuốc súng nó giật lùi lại hàng mấy bước. Mà không cầm chắc thì nó bật khỏi tay ấy.

Thằng Còm lắc đầu :

- Thế thì bắn súng khó lắm nhỉ ?

- Thì hẳn là khó. Vì thế có mấy người bắn đích đâu. Chẳng những bắn súng phải biết cầm chắc, thứ nhất

lại phải cần con mắt cho tinh, cho đích nữa. Tay tôi thì còn cầm được nhưng mắt tôi kém nên chịu. Nhưng cậu đừng thất vọng, mắt cậu tinh lắm, nếu chịu khó tập thì nhón lên sau này, rất có thể bắn được.

- Tập thì tôi cố tập rồi. Đấy Ả Sieng nó dạy tôi học võ, tôi tập đã biết tí ti rồi đấy. Bây giờ ra trường, tôi đã chấp được hai ba đứa rồi đấy.

- Ả Sieng nó biết vài miếng có nghĩa gì đâu, sau này cậu nhón muốn giỏi phải tìm thầy tài mà học mới được. Nhưng cái cần là phải tập súng cho thật giỏi. Võ giỏi mấy cũng không địch lại được súng. Với lại bắn súng cũng không cần gì phải khỏe lắm. Tinh mắt, thực tay, chịu khó luyện là bắn giỏi được.

Thằng Còm nghe ông già Soa nói mừng quá, nhảy múa lên :

- Nếu thế thì thằng Kmut thế nào nó cũng phải chết với tôi.

Rồi bỗng thất-vọng :

- Nhưng bây giờ tôi còn bé chưa cầm nổi súng thì làm thế nào ?

Về thất-vọng của thằng Còm làm cho Tà Soa buốt ruột :

- Thế cho nên tôi bảo cậu cũng phải tập võ luôn đi cho chóng khỏe. À, mà này tôi có cách cho cậu tập. Bây giờ, tôi hãy làm cho cậu một cái thnou khét ¹⁷, rồi dần dần cậu khỏe lên, tôi làm cho cậu một cái nỏ nhỏ để bắn tên. Cứ chịu khó bắn như thế cho nó quen tay quen mắt, rồi tới khi nào cậu cầm nổi súng, tôi sẽ dạy cậu bắn súng. Cách tập bắn súng của tôi thì thần diệu lắm. Ngay từ bây giờ, cậu tập dần đi cũng được rồi. Để rồi tôi đeo cho cậu một khẩu súng gỗ cho cậu tập.

Rồi sợ thằng Còm chê là gỗ không chịu tập, ông lại nói ngay : Súng gỗ không như gươm gỗ đâu. Cậu nên nhớ bắn súng là cần phải nhanh. Giơ lên là phải bắn ngay. Tôi làm cho cậu một khẩu súng gỗ, rồi tôi treo một hòn sỏi lưng lơ ở đây. Cậu phải tập thế nào cho khi cầm súng giơ ra là đầu nó đúng sát vào hòn sỏi. Cứ như thế cho thật quen thì rồi sau này, cầm súng giơ lên nỏ là phải trúng ngay lập-tức.

Thằng Còm cuống-quit :

- Thế ông làm ngay cả các thứ đi cho tôi tập. Tôi tập,

17 Một thứ cung mà đây là hai sợi mây, ở giữa có đan một cái ổ đạn vuông để bắn đạn đất vè tròn như hòn bi.

tôi tập luôn thì thể nào cũng giỏi được. Tôi thì chỉ tức rằng mẹ tôi không cho tôi thôi học, thành ra không có mấy thì giờ. Mà thôi thì tôi không dám thôi, sợ mẹ tôi buồn.

- Cậu không phải thôi. Cậu thôi thì bà khổ lắm. Báo thù ông thì chưa thấy đâu, đã làm đau-đớn bà đã. Để tôi làm cho cậu một ít đinh thuyền nhỏ cậu bỏ túi, rồi tôi dạy cậu phóng, như thế vừa đích tay, vừa thật mắt, lại còn chóng khỏe là khác.

Từ ngày ở trong túi thằng Còm có chục cái đinh thì bất sứ trông thấy miếng gỗ nào là tay nó cũng ngứa ngáy. Nó cũng móc đinh ra phóng.

Nó lao, nó lao lâu lắm, nhưng đều không cắm. Nhưng không bao giờ nó nản chí. Sau ba ngày thì mười chiếc đinh nó phóng ra đã cắm được một hai, rồi thì sau một tháng mười cái nó phóng ra đều cắm tất cả. Nó thử đi thử lại bao nhiêu lượt, cũng đều như thế, lúc ấy nó mới sung-sướng chạy đi tìm ông già Soa.

Lúc ấy, ông già Soa đang ngồi nói chuyện với mấy người hàng xóm. Vì mừng quá, nên nó không để ý. Nó kéo ông già Soa ngồi dậy :

- Đây ông xem.

Miệng nói là tay nó tuân tợ phóng mười chiếc đinh vào tường gỗ. Tất cả đều cắm.

Phóng xong cái cuối cùng, nó sung sướng :

- Tôi mà gặp thằng Kmut, thế nào tôi cũng phóng trúng con mắt nó cho ông xem.

Ông già Soa nghe nó nói thế liền hô to lên cho lấp tiếng của nó, rồi nói ba hoa :

- Cậu chỉ nói ba-lăng nhăng thôi nào. Đây là cậu mới phóng cho cắm, chứ phóng trúng lại là một việc khác.

Rồi ông nghiêm sắc mặt :

- Tuổi cậu đừng nghịch nhảm nữa. Cậu lên học đi cho tôi làm.

Cái thái-độ của ông già Soa khiến thằng Còm không hiểu, nhưng vốn tin ở lòng ông thương nó, nó cũng ngoan-ngoãn lại rút mười chiếc đinh rồi đi lên nhà.

Sau khi bọn hàng xóm ra rồi, nó vừa toan xuống nói duyên cớ thì ông già Soa đã lên.

Trông thấy nó là Tà Soa bảo ngay :

- Từ giờ, cậu đừng có bép xép, đừng có nói hớ ra, mà thằng Kmut nó đề phòng. Với lại nó rất có thể giết cậu được. Bây giờ mà nó định giết cậu thì cậu làm gì nó. Từ ngày chú Prak đi báo thù trượt rồi bị nó giết, thì nó để ý đến nhà ta lắm. Tôi nghe người ta nói sau việc ấy, nó về tận đây do thám nhà ta xem còn họ hàng tài giỏi những ai. Đến khi nó biết còn có cậu, mà cậu lại gầy còm ốm yếu, nó mới thôi đấy. Nếu quả cậu có chí báo thù cho ông thì cậu phải giữ kín lắm. Để sau này, cậu đủ lông đủ cánh rồi, ta đánh cái miếng bất thành-linh khiến nó trở tay không kịp. Một kẻ thù mà không ngờ đến, bao giờ cũng nguy hiểm hơn.

Tà Soa nói xong khóc rung rức :

- Cậu phải nghe tôi mới được. Cậu đừng có nóng nảy mới được. Nhà ta không còn ai nữa rồi, chỉ còn có một mình cậu. Nếu nó biết cái chí của cậu, nó trừ cậu đi thì cái hàm oan này bao giờ giải được. Tôi chỉ cầu sao sống được cho đến cái ngày tôi thấy cậu bắn được một phát đạn cho vỡ tan đầu nó ra thôi. Bây giờ thì cậu cứ cố tập đi, nhưng những điều tôi dặn, thì cậu phải nhớ đinh-ninh vào ruột.

Thằng Còm nắm bàn tay sù sì của ông già Soa đặt lên đầu :

- Em xin nhớ. Nếu em quên thì xin giới phật giết em.

- Cậu quên thì giới phật giết cậu chưa thấy đâu, chứ đến tai nó thì nó giết cậu đã.

Con chim đầu tiên mà thằng Còm bắt được bằng cái thnou khet mà Tà Soa cho nó, làm cho nó tưởng chừng sượng đến phát điên.

Đó là một con chim bông lau lông đít cũng đỏ hồng, tương-tự như con chim chào-mào.

Khi nhìn thấy con chim lau trúng đạn lộn cổ từ trên cây tuột xuống, tim nó đập rộn ràng đến nỗi nó tưởng vỡ tan lồng ngực.

Con chim đã ngã xuống, nằm tênh-hênh trên làn cỏ xanh, phơi cái bụng đỏ chut, mà thằng Còm vì cảm động quá, cứ đứng run bắn lên, không tài nào lại nhặt được.

Mãi một lúc lâu, thằng Còm mới thở dài một cái như vừa xua đuổi được một sức bí mật nó đàn áp cơ thể, rồi chạy lại.

Cầm con chim trong lòng bàn tay, mà nó tưởng chừng như cầm được chìa khóa hạnh phúc của đời mình, tưởng chừng như cầm nắm được một cái gì vô cùng quý giá.

Và giữ được ở trong lòng bàn tay một cái gì vô cùng huyền ảo có thể giúp nó đạt được cái nguyện vọng thiết tha và thầm kín của đời mình.

Nó đứng ngây ra nhìn con chim một lúc lâu, rồi vùng chạy bay về nhà, định đưa cho Tà Soa xem.

Nó chạy xuống vừa lúa, nhưng Tà Soa không có đây mà chỉ có mẹ nó đang đứng coi cho người ta quạt thóc.

Nó sung sướng chạy đến đặt con chim vào tay mẹ nó:

- Con vừa bắt được đây !

Nỗi mừng của nó, Néang Srai không hiểu. Néang vốn tính sợ máu, thấy con chim bị vỡ đầu máu đầm đìa liên rưng rờ, buông rơi con chim xuống đất.

- Trời ơi ! Con bắt làm gì những chim chóc như thế, có tội với giời phật không ? Mùa này, người ta còn mua chim cá phóng-xá đi chẳng về thay.

Sự mẹ nó không biết cùng chia cái vui cháy lòng của nó làm cho nó thất vọng : nó có phải bắt chim để chơi, để ăn thịt đâu, nó bắt vì một mục đích khác.

Đang bực mình như thế, cho nên nó tàn-nhẫn. Vì thế, lúc Mi Mia chạy đến cầm con chim để xem thì nó liền đá vào tay chị nó.

- Đàn bà biết gì vào đây mà xem !

Rồi nó cầm con chim, sịu mặt đi ra. Mẹ nó và chị nó nhìn theo :

- Ô thằng ấy, từ độ thầy mất đến giờ, nó làm sao ấy !

Mà thầy nó bị giết, tính đến nay đã được mười một tháng rồi. Người ta vẫn gọi nó là thằng Còm, nó vẫn leo khoẻo, nhưng nó không còn là thằng Còm gió thổi bay như trước nữa. Bây giờ nó đã là thằng Còm mạnh dạn, chẳng sợ một cái gì cả.

Nhiều khi mẹ nó trông thấy nó nhảy nhót hay hay phải bật nói ra :

- Ô trông thằng chó nó như con sóc !

Mà nó là cocona Sóc thật. Lên thang nhà sàn, không bao giờ nó chịu xuống hay lên bậc một. Ít là hai bậc. Một hôm, mẹ nó thấy thế, chỉ trích sự hấp tấp của nó thì nó liền giả nhời :

- Nếu cứ đi bậc một thì bao giờ nhanh nhẹn như con sóc được. Mẹ thích con sóc, mà con đi thế mẹ lại kêu.

Vì muốn cứng chân và chạy cho nhanh, bao giờ lúc đi học ra khỏi ngõ, nghĩa là khuất mắt mẹ nó, nó cũng chạy một hơi đến chùa. Mà lúc về, ra khỏi cổng chùa,

nghĩa là khuất mắt ông Sải, nó cũng chạy một hơi về nhà.

Bây giờ, ra tới chùa thì đứa nào cũng sợ nó một phép. Có lúc nó bỏ xu ra mua bánh thách đứa nào dám đánh nhau, vật nhau với nó, nó cho. Họa chẳng mới có đứa được, nhưng cái đứa được ấy chỉ mười hôm, hay nửa tháng sau là lại phải thua nó ngay. Nó đã học thêm được ở Ả Sieng những mánh khéo để hạ.

Nó để vào sự đánh nhau một say sưa tuyệt đối cho nên lúc sẵn tay áo, mắt nó sáng quắc, khiến đứa nào cũng phải sợ :

- Đánh nhau chơi đấy thôi nhé.

Thằng Còm tủm-tủm cười :

- Ủ chơi, chứ thật thì tao chấp tất cả, không thằng nào trong bọn chúng mày địch được tao. Nếu không tin, hỏi thằng Ka Krich.

Rồi nó quay sang thằng Ka krich :

- Có phải thế không poukmak. ¹⁸

Thằng Ka Krich gật đầu :

18 Bạn, cánh hầu.

- Anh không khỏe được hơn tôi, nhưng anh gan và liều lắm.

Thằng Còm khoái trí cười nhe răng sún :

- Ở đời, chỉ ăn nhau có cái gan và liều đấy thôi. Tà Soa nhà tao bảo thế.

Bây giờ, ngày nào cũng như ngày nào, nó dậy từ mờ mờ đất. Nó chạy bay xuống vựa thóc vằn những khúc gồ ra sân, rồi lại vằn từ sân vào, cứ như thế cho tới bao giờ nó vã mồ hôi ra. Nó ngồi nghỉ cho hết mệt là nó bảo Ả Sieng dậy cho nó tập võ, nhưng Ả Sieng nào có biết bao nhiêu, chỉ dậy nó trong có chừng một năm thì hết cả miếng.

- Chỉ thế cũng đủ rồi, cậu cứ luyện mãi đi rồi nó thành cừ.

Thằng Còm cười :

- Cừ cái con khi. Thế sao mày không luyện cho cừ. Bao giờ chùa mở hội đánh nhau, mày cũng bị đánh chạy dài.

Tà Soa xua xua tay.

- Nó biết bao nhiêu đâu, cậu bây giờ hãy cứ luyện những miếng của nó và chịu khó tấn cho cứng gân cốt,

rồi chờ khi nhón lên, tôi sẽ bảo Mèphum Trandoeu y dạy. Trước y cũng dạy ông nhà đây.

- Thế y giỏi hơn thầy tôi à ?

- Ô, y thì ông nhà búng một cái chết tươi, có cái ông nhà học miếng của y thôi, chứ cái sức với cái gan của ông, giới cũng không đương được. Y hơn ông mấy miếng võ, nhưng y kém ông trong sự bắn súng, phóng dao, chơi nhau thật với ông, chỉ một nháy là y chết.

Những giờ nghỉ ở chùa, thằng Còm không chơi đùa với trẻ con, nó học tấn, và phóng đinh. Trong hai giờ, mà ông Sãi cho nghỉ buổi trưa, nó chẳng bỏ phí một chút nào.

Bây giờ, nó phóng đinh đã khá lắm. Nó lấy lưỡi dao vẽ một hình người vào thân cây soài, rồi thì nó phóng, bất cứ muốn trúng đâu là trúng. Có cái nó yếu, nên chưa phóng xa được. Chỉ trong bốn năm bước thế thôi.

Một hôm, không hiểu, nó nghĩ ngầm thế nào, nó liền nảy ra cái ý định thử cái tài phóng đinh của mình.

Cách xóm nhà nó độ chừng một cây số, có một cái trại rộng lắm. Chủ trại là một người Chvia¹⁹ nuôi một 19 Người Chăm còn sót lại. Người Nam-kỳ thường gọi là Chà-dà Châu-giang.

đàn chó dữ lắm. Người nhón trẻ con không ai dám lảng vảng gần đây cả.

Người ta đồn rằng có một lần trộm vào, bị đàn chó vây cắn gần chết, sáng mai chủ trại ra tìm thấy nằm phục ở bờ giậu. Người ta lại còn nói rằng với đàn chó ấy, cướp cũng không thể vào được.

Một buổi trưa, nó thủ mười cái đinh thuyền đã mài sắc và thắt con dao đi rừng mà Ta Soa đã thừa riêng cho nó, rồi nó đi về phía trại người Chà-dà Châu-giang.

Quả như lời đồn, đàn chó ấy đông lắm, và dữ thật. Thoáng trông thấy nó, đàn chó đã nhâu nhâu cả lên.

Nhìn những cái răng nanh trắng nhọn, nó đã có ý trốn, nó đứng lại, không dám đi tới nữa. Nhưng đứng một lát lâu, không biết nó ngẫm nghĩ thế nào, nó giậm chân xuống đất, rồi lại đi lên.

Cái giậm chân ấy như để xua đuổi cái sợ hãi đang đến xâm chiếm lấy nó, và để đề gi cái yếu hèn, nó vốn là bản thể của con người ta.

Nó tiến lên chừng mười bước nữa thì một con chó vện rẽ đàn chó xô đến. Chà con chó lao mình ra khiếp quá, nó đã quay mình toan chạy, nhưng nó muốn chạy cũng không được nữa. Con chó đã đến gần sát nó rồi,

chỉ cách có năm bước. Nó biết, nếu nó chạy thì nó sẽ bị cắn chết, nó xoay mình lấy đà, rồi bật tay ra.

Cái đinh nhọn cắm bập ngay vào trán con chó kêu cái «ảng» con cho quắp đuôi chạy về.

Đàn chó xô ra, nhưng thấy một con bị thương thành thử chỉ đứng xa mà cắn.

Sự đắc-lợi đầu tiên ấy làm cho thằng Còm mạnh bạo và tin ở mình. Nó tiến lên, tiến gần sát hàng rào.

Bỗng ở bên trong có tiếng học thật to, rồi một đôi chó vàng kék sù chạy bay ra. Cả đàn chó ủa theo.

Đôi chó này dữ lắm, nó xông ra liền nhau. Thằng Còm cũng hơi thấy trợn, vì thế khi đôi chó đến còn xa tầm, nó đã phóng đinh ra.

Trượt !

Hai con chó xông đến chỉ còn cách một bước. Nó phóng cái thứ hai. Trúng mũi một con kêu «ảng» quay lại. Nhưng còn con kia đang đà chạy. Ấy thế là nó bị đập mất một miếng thịt bắp đùi, rồi con chó đề được nó xuống. Nó bị ngã văng cả đinh.

Nó giờ tay đâm đá để chống cự. Đàn chó đã chạy, thấy con vàng đề được người lại nhâu cả đến, nó đã

tưởng chết thì may nó kịp nghĩ đến con dao.

Nó rút ra, và chỉ một nhát, con chó xỏ ruột ửng chạy, kéo cả đàn chó chạy theo.

Nó tấp tễnh về nhà, không dám hé răng kêu ca một tiếng. Nó không dám vào đằng cổng, vì sợ mẹ nó và chị nó trông thấy. Nó vạch rào chui vào, rồi len lén vào vựa thóc.

Tà Soa trông thấy nó máu me đầm đìa, rụng rời :

- Trời ơi ! Cậu làm sao thế ?

Nó xua tay :

- Tôi không làm sao cả. Chó cắn đây. Ông buộc thuốc cho tôi, và làm thế nào vá cái sarong lại cho tôi, chứ không mẹ tôi biết thì tôi chết.

Nhìn vết thương thấy to quá, Tà Soa hoảng sợ :

- Trời ơi ! Chó nhà ai cắn cậu mà khiếp thế !

- Chó của Néak Chvia đấy.

Tà Soa trợn mắt :

- Cậu lảng vảng ra đây làm gì. Cậu không sợ chết à ? Đến người nhón không cầm gậy cũng không dám qua

đấy nữa là.

Lúc ông già Soa rửa và lấy thuốc rịt cho nó, nó cắn răng để không kêu, mặc dầu đau lắm. Da mặt nó lúc ấy tái nhợt, hai hàm răng nó cắn chặt, mắt nó sáng quắc, nó nhăn, nhưng nó không rỉ một câu ra khỏi môi.

Vẻ đẹp của can đảm làm cho ông già Soa phải kính phục :

- Cậu gan thật, cậu khá thật, con nhà nòi có khác thật. Nhưng đầu đuôi ra làm sao ?

Nó kể, kể hết cho ông già Soa nghe. Nghe xong, ông công-kênh nó lên, chạy khắp vựa thóc :

- À, thế thì cái thù của ông thế nào cũng trả được rồi ! Tôi yên lòng mà nhắm mắt rồi, nhưng không biết tôi có sống cho được đến ngày cậu nhón để nhìn cái đầu lâu nó và uống một tí máu cổ nó không ? Cậu năm nay bao nhiêu tuổi rồi nhỉ ?

- Thế là tôi mười bốn.

Tà Soa nhìn ngắm nó một lát :

- Cậu mười bốn mà trông bé quá nhỉ ! Tôi tưởng cậu chỉ độ mười một, mười hai.

- Thì tôi còn kéo là. À, ông, ông thử đoán xem độ bao giờ thì tôi có đủ sức cầm nổi súng nhỉ ?

- Như tạng cậu thì ít nhất cũng phải mười bảy, mười tám. Ấy là cầm thôi, chứ muốn bắn giỏi, ít gì cũng phải hai năm. Ấy là tôi nói, tập riết từ nay đi đấy.

Thằng Còm thở dài :

- Thế thì còn những sáu bảy năm nữa cơ à ? Thế thì lâu quá nhỉ ?

Tà Soa giờ tay lên giờì :

- À, dù một trăm năm mới báo được thù thì mình cũng phải biết đời chứ. Tôi sống đủ một trăm năm cho cậu xem. Năm nay tôi sáu mươi năm rồi.

Thằng Còm băng khuâng nhìn lên những nét dẫn ở mặt ông già Soa :

- Nhưng sợ đến ngày ấy, thằng Kmut nó chết mất rồi thì làm thế nào ?

Câu ấy vụt làm cho lòng hai người lạnh giá.

- À, thế là cái số giờì không muốn cho cậu báo thù thì làm thế nào.

Từ đây, thằng Còm đã có một đàn kẻ thù để thử tài mình : đàn chó trong xóm.

Khi qua hàng rào nhà ai, nó cũng nói rầm rĩ, con chó nào xô ra là nó phóng ngay, vào mõm, vào cổ, vào đầu, vào mình.

Nó phóng dạt quá đến nỗi chỉ trong vòng có ba tháng, nghe tiếng nó, không chó nào dám xô ra nữa. Và trông thấy nó, chó nào ở trong xóm cũng lảng chạy hết. Người trong xóm bực mình với nó lắm, nhưng vì nể nhà nó là nhà giàu, chớ nhờ vả, nên không nói. Vì thế cho nên mẹ nó không biết gì cả.

Một hôm, nó cùng mẹ nó sang dự lễ làm chay ở nhà bác họ nó. Nhà ấy có tiếng là lắm chó.

Gần đến cổng, mẹ nó đã bảo :

- Con gọi đi, không chó nó xô ra nó cắn chết. Mẹ dữ da lắm, nó cắn phải thì đau hàng tháng.

Nó kéo áo mẹ :

- Không phải gọi, mẹ cứ đi với con, không chó nào dám cắn đâu. Cứ trông thấy con là chó chạy ráo.

Mẹ nó giãy nảy không tin :

- Gớm, con làm như con là ông tướng. Con lá cái gì mà chó nó sợ con ? Thôi gọi đi, không nhớ nó cần phải mẹ.

- Không phải gọi mà. Con nói thật mà. Đây mẹ không tin con vào cho mà xem.

Miệng nói là chân nó đi vào trong vườn. Mấy con chó thấy nó chỉ gừ lên rồi cúp đuôi chạy thật.

Mẹ nó tươi cười :

- Ủ nhỉ ? Chó nó sợ con nhỉ.

- Con đâu dám nói dối mẹ.

- Con làm thế nào mà chó nó sợ con nhỉ ?

Nó không dám nói thật :

- Con cũng không biết tại làm sao.

- Thầy con trước kia vào nhà ai cũng lừng lững vào. Chó nào lại gần chân là thầy con đá bật ra. Nhưng thầy con có võ, vả thầy con là người lớn.

Néang Srai cùng với con đi vào, đi qua một khu vườn dài, không một con chó nào dám sủa ra.

Lúc gần tới nhà, con vàng, con vện, con vá, con mực đều lủi cả vào dưới sàn.

Bác nó ở trong nhà chạy ra :

- Trời ơi ! Mẹ con vào không gọi, không sợ nó moi ruột ra à ?

Rồi trở thằng Còm :

- À, à, mày thì còn có chó nào dám cắn. Mày cứ thế thì rồi không khéo chết hết chó cả xóm đấy.

Néang Srai ngơ ngác nhìn con :

- Con nghịch gì đấy ?

- Thừa mẹ con có nghịch gì đâu.

Bác nó nói ngay :

- Nó không nghịch, nhưng nó đi qua, chó xô ra là nó phóng đing vào. Đấy cháu xem, chó nhà bác bị cháu phóng đing con nào cũng bị loét thối lưng lên. Chó nhà Méphun có con bị cháu phóng trúng mắt chết đấy. Hôm nọ tao thấy con vá còn đeo cái đing của mày ở cổ.

Rồi bác nó đứng dậy ra liếp rút một cái đing thuyền nhọn hoắt đem lại :

- Tao vẫn đinh ninh rồi hôm nào tao sang nhà mày mách mẹ mày cho mày. Có phải cái đinh này của mày không ? Tao nghe cứ thảng thảng thẳng Tà Soa đánh cho mày hàng mấy chục đinh ở lò rèn Ta Quất có phải không ?

Thằng Còm biết không tài nào chôi được nữa, đứng đực ra.

Mẹ nó nhìn nó bằng một cái nhìn trách móc :

- Sao con lại nghịch ngợm như thế, hờ con. Thầy con mất rồi, con không sợ người ta chê cười mẹ, không dạy được con à ?

Thằng Còm òa khóc, sà vào lòng mẹ :

- Thừa mẹ, không phải con nghịch đâu. Con, con...

Nó nói đến đấy, im.

- Con không nghịch, sao con lại như thế ?

Nó cúi đầu không giả nhời. Mẹ nó cầm cái đinh xem :

- À, giống những thứ đinh của thầy nó, nhưng nhỏ hơn.

Rồi mẹ nó vùng nhớ lại những câu nói khẳng khái của nó hôm đi vào rừng nhặt xương chú nó.

Mẹ nó kéo nó vào lòng :

- Con định báo thù cho thầy con và chú con thật đây à ?

Nó gật đầu.

Néang Srai bồng ứa nước mắt :

- Nhưng mẹ chỉ còn có một con, nhớ một cái thì làm thế nào ?

Thằng Còm vùng khỏi lòng mẹ :

- Không ai có thể làm gì được con cả, sau này nhón lên, con tập võ, con tập dao, con tập súng, thế nào con cũng giết được thằng Kmut mới nghe. Đây mẹ xem.

Miệng nói là tay nó móc chực cái đỉnh thuyền ra.

- Con phóng chúng cái vệt vôi ở tường kia.

Mười cái bật tay, mười cái đỉnh đều chụm vào chung quanh cái vệt vôi.

Tà Soa và Ả Sieng kéo áo thắt Còm :

- Chúng con chỉ sợ bà không bằng lòng.

Thằng Còm cau mày nói bằng một giọng cả quyết :

- Thế nào mẹ tôi cũng phải bằng lòng. Với lại không bằng lòng cũng không được cơ mà. Với lại tôi cần phải đi với các chú cho quen đi cơ mà.

Tà Soa vẻ mặt băn khoăn :

- Thế thì cậu phải nói khéo khéo đấy nhé.

Thằng Còm đã bước một chân lên thang, quay lại :

- Khéo với chả khéo, thế nào tôi cũng đi.

Néang Srai đang ngồi lẩn nển, nghe tiếng động ngừng đầu lên, nhìn thấy nét mặt tái mét của con, giật mình :

- Kìa con làm sao thế ?

Thằng Còm nói thẳng một hơi :

- Mẹ phải cho con vào rừng bẻ mây với chúng nó. Thế nào mẹ cũng phải cho con đi.

Néang Srai mở to hai mắt, trên môi nàng đã sẵn một câu từ chối, nhưng vì thấy vẻ mặt quyết liệt của con,

nên không dám nói thẳng ngay :

- Rừng Réniem nước độc lắm, con đi nhỡ ồm một cái thì làm thế nào ?

- Không, con không thể ồm được.

Thấy con xưa nay không nói to và không nói xằng bao giờ, Néang Srai biết con đã quả quyết lắm; nàng liền kéo con ngồi xuống cạnh :

- Mẹ chiều con lắm, xưa nay con muốn gì mẹ có trái ý con bao giờ đâu. Nhưng rừng Réniem nước độc lắm, lại nhiều hổ báo, lại là cái lũng giặc cướp đi lại... mà mẹ chỉ có một mình con.

Chỉ có một mình con ! Cái điều nghĩ này ném mẹ con vào hai con đường khác nhau. Ấy chỉ vì thằng Còm nghĩ rằng cả họ còn có một mình nó để mưu việc báo thù mà nó phải cố đòi đi cho được, trong khi mẹ nó cũng cố giữ cho kỳ được. Vì thế cho nên nó không thể không quyết liệt, mặc dầu nó biết làm như thế thì mẹ nó đau đớn và khổ sở lắm.

Nghe mẹ nó nói thế, nó liền gỡ tay mẹ nó ra đứng phắt dậy :

- Con phải đi. Con cần phải đi. Mẹ không cho con đi con cũng cứ đi.

Mẹ nó há hốc mồm nhìn nó rồi òa khóc. Nó thương lắm, nó thương xót ruột, nhưng nó biết nếu nó sà vào lòng mẹ nó, nếu nó có một cử chỉ mềm trước cái đau buồn của mẹ thì thế nào nó cũng bị thua. À, nó lảng ra, mà tưởng chừng như đứt ruột.

Nhưng biết làm thế nào, một khi nó không muốn rút ruột hơn.

Nó ra đứng tựa cửa sổ nhìn mẹ nó khóc, chẳng nói một lời. Thấy cơ thể của mẹ nó bị vặn bởi những tràng khóc đã mấy lần nó toan chạy lại nhưng nó đều kìm được cả. Rồi nó biết nếu cứ đứng nhìn như thế thì nó không thể không bị thua, nó liền quay ra.

Nó vừa ra tới hiên thì mẹ nó gọi giật lại :

- Này con, nhưng con chưa đi rùng bao giờ.

Câu ấy ngầm chứa một ưng thuận, nó chạy sầm lại ôm chầm lấy mẹ hôn lên má, hôn lên đôi con mắt còn đầm đìa :

- Kìa mẹ, thế mẹ không muốn con xông pha, để cho con quen dần xương gió, để cho con mạnh dạn, để cho

con có thể báo thù được cho thầy ư ?

Mẹ nó ghì chặt lấy nó :

- Mẹ hiểu, mẹ hiểu, nhưng con ốm yếu lắm, con còn nhỏ bé lắm, con xông pha nhớ một cái..

Nó lấy tay vuốt tóc mẹ nó.

- Nhớ cái gì. Làm sao mà nhớ được, một khi đã có Tà Soa và A Sieng trông coi. Con đi mười hôm, rồi Tà Soa và A Sieng bẻ mây xong thì con về. Con nhỏ nhưng mà bây giờ con không ốm nữa. Đấy mẹ xem, chó cả xóm này đều sợ con thì ai mà không sợ con. Trong khi chúng nó bẻ mây, thì con đi bắn chim mà. Đấy mẹ xem, bây giờ con bắn cung, trúng ghê lắm, cái gì mà lại gần con được.

Rồi rúc vào nách.

- Lạy mẹ, cho con đi. Mẹ phải cho con đi.

Néang Srai biết không thể cưỡng được. Trong cái giọng nói tuy còn thơ ngây của nó, đã chớm có cái đánh thép quyết liệt của người cha. Nàng ôm chặt đầu nó :

- Nhưng mẹ lo lắm.

Thằng Còm ngừng đầu dậy :

- Mẹ lo cái gì. À Sieng Tà Soa có súng, có dao nhé, mà con thì bây giờ đã cù lăm. Đây này con múa một bài quyền cho mẹ xem.

Ấy thế là nó nhảy tót ra hai bước, nó xuống tăn, nó xoay bên đông, nó xoay bên tây, nó đâm nam, nó đâm bắc, nó gạt nó đỡ. Nó múa mang một lúc rồi nó đứng dừng lại :

- Đây mẹ xem con như thế thì còn sợ gì.

Néang Srai nhìn con lòng tràn ngập một sung sướng, mặc dầu vẫn còn lo ngại.

- Nhưng con đi thì phải cẩn thận lắm lắm đấy nhé.

Thằng Còm chạy sồ ra phía cầu thang :

-Mẹ tôi bằng lòng cho tôi đi rồi.

A Sieng từ dưới cầu than, vọt lên ôm lấy nó :

- Ủ thế thì sướng quá.

Néang Srai cũng theo chân con ra :

- Các người có đưa cậu đi thì phải cẩn thận đấy nhé. Cái ăn cái ngủ phải săn sóc cho tử tế đấy. Đem cho đủ thứ đi.

Thằng Còm gặt đi.

- Không cần, mẹ ạ.

- Không cần, không cần là thế nào. Từ đây ra đây xa lắm. Con đi bộ làm sao được. Để bảo chúng nó đóng ngựa cho con đi.

- Không, con ngồi xe bò với họ cũng được rồi. Mà con đi bộ cũng được, chứ sao.

- Ô, ồ, con còn nhỏ lắm, con không thể...

Thằng Còm biết không thể gắng được, vả lúc không có mặt mẹ nó, rồi muốn làm gì, ai mà cấm nó.

- Vâng, thế thì con đi ngựa.

Néang Srai vẫn chưa yên lòng. Xếp chăn màn nệm gối lên cho cậu nhé. Dem gạo trắng đi, dem cá khô đi, dem đủ quần áo đi cho cậu thay.

Thằng Còm nhìn A Sieng, cười tủm, không nói gì cả. Cứ những đồ đạc mà mẹ nó cho xếp theo cũng đã đầy một xe bò. Xếp gì, nó cũng chẳng để ý.

Nó chỉ ghé vào tai Tà Soa :

- Nhớ đem nhiều đạn đi để bắn cho tôi xem đây. Tôi chưa bắn được, nhưng tôi cũng phải học cách nhồi từ bây giờ chứ.

No chỉ đi ngựa sang tới bên sông, là nó tuột xuống.

- Hừ, đi ngựa như ông tướng thì bao giờ mà khỏe chân được.

Tà Soa nhìn nó, đắc chí gật gật đầu. Xưa nay nó không được đi rừng bao giờ. - À, ra chơi những rừng nhỏ, gần nhà thì kể gì - lần này vào rừng lớn, thấy cái gì nó cũng hỏi. Nhưng nó hỏi không phải là hỏi cái lõi của những kẻ tò mò thấy lạ thì hỏi. Nhưng câu hỏi của nó đều có một mục đích, nó muốn biết rõ rừng không phải để mà biết nhưng để mà dùng.

Ba cái xe bò kéo kẹt đi trước, nó, Tà Soa và A Sieng đi bộ theo sau.

Ngồi trên xe bò, Mì Sandech là đứa đầy tớ gái nhà nó thấy nó lùn tịt đi giữa ông già Soa thì béo ục ịch, mà A Sieng thì cao lêu đêu, trỏ tay cười chế nó :

- Kia tí hon đi giữa hai khổng lồ.

Nó giương cung bắn dọa :

- Tí hon, thế mà giá tao muốn giết mày, tao giết được đây.

Rồi quay sang Ắ Sieng :

- Có phải thế không Ắ Sieng. Có phải tao chỉ cho nó một phát tên vào mắt, nó chết đơng đừ phải không ?

Ắ Sieng đắc chí, rút dao phóng vào một cái cây.

- Thì hẳn như thế rồi.

Thằng Còm lại quay sang phía Tà Soa :

- Và nếu tôi không muốn bắn cung thì tôi cứ phóng cho nó mười cái đinh thuyền này, người nó cũng phải nát ra như cám.

Ông già Soa búng vào bộ râu bạc phơ. Rồi thì tượng tượng của ông đã chạy trước đến cái tương lai đầy hứa hẹn :

- Thì đúng rồi, đúng rồi. Ai mà địch được với cậu.

Đến khi nó bắn ngã con Kền Kền đậu chót vót trên cây Klum, thì ông và cả Ắ Sieng bò ra đất, lăn ra đất. Con kền kền đậu cao lắm, lúc nó sắp giơ cung, Tà Soa đã nói trước :

- Quá tâm đây, sợ không chết được đâu.

Nó sắp dương, thì Á Sieng lại nheo con mắt :

- Thứ nhất bó cánh, thứ nhì đánh đầu đây nhé.

Nó ngừng tay, ngó con kèn-kèn, ngó con kèn kèn lửa, đầu đỏ như ruộm phẩm :

-Ồ, con này to lắm. Bó cánh thì tên đuổi sức, có trúng, nó cũng quạt rơi cả tên. Tôi ngấm vào đầu, một được, không thôi này.

Cánh cung vừa mở ra, thì con kèn kèn đã lộn nhào. Nhặt xem, thì mũi tên xuyên qua cổ.

Tà Soa đang lăn ở đất, chồm dậy rút gươm băm nát con kèn kèn như băm một kẻ thù tưởng tượng. Vừa băm ông vừa xuýt xoa :

- Cậu bắn thần thật. Cậu bắn thần thật. Để lại Thnac Tatte tôi lấy nhựa Su cho cậu bôi vào tên, thì đến Réniem, cậu bắn chết được cả khi cả rím. À mà nếu hươu nai chạy gần, ăn chơi cũng chưa biết chừng.

Trên một cái gò nhỏ, một dãy Su mọc thông dong. Á Sieng lấy dao cạo vỏ nhìn kỹ từng cây một. Rồi thì vùng, nó đâm lưỡi dao vào đùi, máu chảy lổa xuống đến gần mắt cá.

Ấy thế là bập, nó chặt vào một cây Su. Rồi nó lấy tay quệt dựa bôi vào dòng máu trên mu bàn chân.

Thằng Còm không hiểu, kêu rú lên. Ắ Sieng cười hề hề :

- Ô, cậu không hiểu, cái cách thử nhựa, phải chọn cây nào nhựa đang «sung sức» nhất, này cậu nhìn. Nhựa nó đã ăn chết máu cho tới quá đầu gối đây này. Cây này dùng được. Những cây chưa đến tuổi, nhựa chặt ra mà nhựa không ăn lem lém ngay tới quá đầu gối thì không dùng được, có bắn trúng giống thú, nó cũng không chết ngay. Nhựa cây này ấy à ! Giá dụ bắn trúng hổ, cũng chỉ chạy hai trăm bước là lẩn. Mở hàng đi rừng thế này, là cậu may lắm đấy nhé.

Thằng Còm vỗ vào lưng nó :

- Thế mà mày làm cho tao hết vía.

Ắ Sieng giang tay bé bỏng thằng Còm lên :

- Thế cậu cũng thương tôi à ?

Thằng Còm búng vào mũi nó :

- Nói dở như chó. Tao chả thương mày thì thương ai. Còn ai nữa mà chả thương mày.

Ả Sieng nhồi thuốc súng vào lòng khẩu súng kếp, rồi cầm một hòn chì giơ lên :

- Chì phải đánh thật tròn như thế này thì nó mới đi xa, và mới thẳng. Hòn này, cậu tính trúng người thì phải biết, tan xương. Cậu nên nhớ nhồi súng tuy phải rất nhanh, nhưng cũng phải rất cẩn thận, bởi mạng người quan hệ ở đây. Nhồi thuốc súng xong, phải nhét vỏ dừa vào, vỏ dừa phải chọn những thứ vừa nhỏ vừa tơ như thế này này. Cho vỏ dừa vào xong rồi, phải tọng cho thật chặt, nhưng cũng không được chặt lắm. Chặt lắm có khi nó tức vỡ lòng súng mất tay, mà lỏng quá thì đạn không đi xa. Tọng tử tế rồi, nhiên hạn mới cho đạn, cho đạn rồi lại lấy vỏ dừa cho vào rồi tọng nữa.

Thằng Còm nhìn rất chăm chú :

- Nhưng làm thế nào cho nó nổ ?

Ả Sieng huýt còi mồm :

- Ô cậu nóng quá. Cậu chỉ muốn giá bây giờ bắn được ngay, bắn được chết nó ngay nhé. Phải từ từ mới được chứ.

Nó rút ở trong bọc một cái mồi diêm có cặp chì ra :

- Cái này sẽ làm nẩy lửa, lửa sẽ bắt vào thuốc súng, thuốc súng sẽ đẩy đạn đi.

Rồi tay đặt cái môi vào lòng bàn tay tung lên tung xuống.

- Cái thứ nhỏ tí thế này, mà sống chết ở trong ấy đấy. Mạng người ở trong ấy đấy. Nó ẩm, mủ cò mà không nổ thì có khi chết tươi. Phải giữ cho khô, cho thật khô. Cậu đã hiểu chưa ? Đây này. Bắn phải thế này này, tì cái báng vào bả vai, cho thật chặt. Nhưng cũng không được chặt lắm. Chặt cứng nhặng nhấc thì lúc nổ, súng bật đi, đạn sai đích. Phải chặt cái lõi chặt mềm, cứng cái lõi cứng dẻo, để cho khi đạn nổ, súng cũng không thấy chuyển. Bây giờ tôi nói đại cương cho cậu biết đấy thôi, sau này cậu nhón lên, bắn được súng thì cậu hiểu dần. Đây này, tôi bắn cái mắt cây kia cho cậu xem.

Một tiếng đoàng khiến thằng Còm phải nhắm cả mắt mũi. Tà Soa thấy thế bảo ngay :

- Ô, bắn súng mà nhắm mắt thế thì chết. Cậu nhớ, tuy cò cựa ở tay, tay cầm khẩu súng nhưng cần nhất là con mắt. Con mắt không bao giờ được loạn. Phải rất tỉnh táo. Phải làm thế nào nhìn thấu được cái làn khói dày đặc kia. Chớp mắt, là chết người đấy. Mạng mình, treo ở trên mi mình đấy.

Thằng Còm buồn rầu :

- Thì ông phải để cho tôi tập dần chứ.

- À thì tôi nói cho cậu biết thế. Bây giờ về nhà cậu phải làm thế này. Để tôi lấy một tí son bôi vào cái mâm đồng, rồi cứ trưa nắng cậu phải ra nhìn vào cái chấm son ấy ! Không được lóe mắt. Luyện được thế rồi, lâu lâu cậu lại nhắm mắt quay đi, rồi quay lại, cậu phải mở mắt nhìn ngay cho trúng cái chấm son. Ông nhà xưa tập như thế đấy. Cho nên ông nhà xưa mới bắn được trăm phát trăm trúng. Cậu phải cố mới được.

- Thì bao giờ tôi không cố. Tôi chỉ sợ tôi không tài được như thầy tôi thôi.

- À, không tài, cũng phải tài.

Thằng Còm hiểu cái nghĩa nằm trong câu nói bề ngoài coi như vô-lý ấy.

- Thì tôi biết rồi. Tôi cứ cố hết sức thì thôi. Nào lại xem xem nó bắn có trúng không nào.

Lại xem thì Á Sieng bắn chệch tới một gang. Tà Soa lắc đầu :

- Mà thì làm trò trống gì được. Đấy cậu xem, nó bắn trong mười năm nay mà còn thế đấy. Sự bắn súng có

phải là dễ đâu.

Thằng Còm nhìn chiếc cung của mình :

- Giá bắn súng mà cũng như bắn cung được nhỉ.

Đến lượt ông già Soa hiểu cái nghĩa thất vọng và nỗi lo sợ nằm trong câu ấy.

- À, bắn cung giỏi thì rồi bắn súng cũng giỏi. Cậu cứ yên tâm. Với lại cậu là con ông thì hẳn là phải hơn thằng Sieng chứ ! Thôi, biểu diễn cho cậu xem qua thế thôi. Bây giờ cũng chưa ích gì. Cậu muốn chúng tôi đưa đến xem chỗ ông bị bắn thì đi.

Ba người, gần trưa thì tới Ở Sugout. Đến nơi, là À Sieng òa khóc :

- Giời ơi, lúc nào có thầy có trò, mà bây giờ thầy đâu rồi. Ai ngờ thầy anh hùng như thế mà chết một cách đau xót như thế. Con mà không ăn được gan nó thì con không sống nữa đâu.

Thằng Còm lặng thinh, nhưng nhìn làn da tái mét của nó, ông già Soa biết rằng nó đau đớn lắm. Và nó phải cố gắng lắm mới không òa lên khóc. Ông đập vào lưng À Sieng :

- Đồ khỉ độc, mày làm cái trò gì thế. Mày khóc mà chết được nó à.

Ả Sieng vỗ bụng :

- Nhưng mà tôi đau ở đây lắm.

Tà Soa lại búng vào râu :

- Đau thì cắt bỏ mày đi. Hôm ấy mày không nổ vỡ được sọ nó ra, chạy như đồ chó, còn khóc cái gì !

- Nhưng mà chúng nó đông và giỏi lắm, tôi làm thế nào được.

Cái búng râu của Tà Soa lần này mạnh hơn cái trước.

- Cái cừ khôi là làm thế nào được chứ. Thôi, khóa cái mồm khỉ độc của mày lại, đầu đuôi thế nào, kể đi cho cậu nghe.

Ả Sieng vừa chùi nước mắt vừa meo máo :

- Tối hôm ấy thì chúng tôi tải đồ đến đây, ông nhà ngồi ở đây nhìn chúng tôi thổi cơm này nọ, rồi thì không biết chúng nó nấp ở đằng bụi kia từ bao giờ, ông đang hút Kanchha thì bị thằng Kmut nó bắn trúng lưng. Có lẽ phát ấy suốt qua tim, nên ông nhà chẳng cựa cựa, chân nào tay ấy rục ngay xuống. Ồi ông ơi là ông ơi.

Thằng Còm lúc ấy mới lên tiếng.

- Sao mày biết là thằng Kmut. Nhờ thằng khác biết đầu.

Ả Sieng nói bằng một giọng quả quyết :

- Chính thằng Kmut. Tôi trông thấy nó sò ra ngay lúc ấy kia mà. Với lại thằng khác thì bố bảo cũng không dám bắn ông, bởi nó biết bắn trượt thì thế nào cũng chết. Tay ông nhanh hơn móng hổ, nổ lại tấp lự được ngay.

Với lại sau khi chúng nó tản đi rồi chúng tôi lại khiêng xác ông, chúng tôi có lại xem chỗ chúng nó nấp, chỉ thấy có vết chân một người nấp vào cái bụi kia thôi.

Cái vết chân ấy đích là vết chân thằng Kmut, các quân nó còn ở đằng xa kia, đến khi thằng Kmut reo lên rằng đã bắn chết được ông thì quân nó mới dám lại kia mà.

Thằng Còm quay nhìn bụi mây.

- Thế hôm ấy nhà ta bao nhiêu người, bao nhiêu súng?

- Nhà ta... mười sáu người, năm tay súng, không kể ông. Những năm mười tay thì kể gì, một tay súng của ông thì bằng một trăm tay súng khác. Với lại còn cái thanh thế, cái oai của ông nữa chứ. Mắt ông thì chúng

con như rắn mất đầu, còn làm gì được. Với lại chúng nó cũng đông lắm.

- Chúng nó chừng độ bao nhiêu ?

- Đến hơn mười tay súng ấy.

- Thế giá hôm ấy thầy tôi mà không bị đau thì thế nào?

- Thì còn thế nào nữa. Ông đánh tan ngay. Trước hết là ông giết chết thằng Kmut. Rồi thì chúng nó cũng tan đi như rắn không đầu. Đầu người thì kể gì, cậu tính, can hệ ở ông tướng ấy chứ. Có nhiều lần hàng ba bốn mươi tay súng nó đến đánh ông, ấy thế mà ông cứ dắt chúng tôi lùi lên lùi xuống, bắn chết dăm thằng là chúng nó tan. Ông còn sống thì có ai mà làm gì được. Ưc là ước ở cái chỗ nó bắn lên ông đấy chứ.

Thằng Còm nghe nó kể xong, trầm-ngâm một lát rồi bước chậm chậm lại chỗ mà thầy nó đã bị giết xưa kia. Rồi từ từ nó ngồi bệt xuống khoanh tay che lấy mặt.

Ả Sieng và Tà Soa giàn giụa nước mắt đứng nhìn nó. Nó ngồi như thế lâu lắm. Chẳng nhúc nhích. Hình như đau đớn đã biến nó ra đá. Và hình như thần trí nó đã bị cuốn hút vào cái dĩ vãng đầy máu. Ả Sieng và ông già Soa nín thở, không dám cựa cựa trước cái cảnh bi đát

của đứa trẻ thương cha, nhìn nhau ghen ngào.

Thằng Còm ngồi như thế lâu, lâu lắm. Nhìn thấy bóng nắng đã đổ xuống ngọn cây ông già Soa rón rén lại đặt bàn tay lên đầu nó :

- Thôi, cậu ơi, dậy về đi, không tối.

Thằng Còm loạng choạng đứng dậy, rồi nó lặng lẽ theo hai người. Suốt trên một con đường dài mười lăm cây số, nó không hé răng, mà hai người biết nó đau đớn lắm cũng không dám hỏi.

Mãi khi về gần tới chỗ bút mây, nó mới ư ở trong cỏ ra những tiếng rên như những tiếng rên của con lợn bị người ta chọc tiết, rồi quay đầu nhìn ông già Soa, nhìn ông một cái nhìn không thể tả.

Tà Soa òa khóc, chạy đến ôm chầm lấy nó :

- Thôi, cậu ơi !

Phần Thứ Tư

Năm nay, thằng Còm đã mười bảy tuổi.

Bây giờ thì không ai gọi nó là thằng Còm nữa. Tuy không đẩy, nhưng nó đã không còn khăng kheo như trước. Và nó đã có ở trong cánh tay và thứ nhất ở trong con mắt một cái gì dữ dội khiến không ai còn nhìn thấy cái còm của nó nữa.

Sự cố gắng tập-luyện và thứ nhất cái chí báo thù đã khiến nó thắng được cái tiên-thiên yếu-ớt.

Chính người mẹ vốn có một thứ mắt riêng nhìn con bao giờ cũng là đứa bé con, cũng không còn dám coi nó là bé con nữa.

Nhưng chính vì cái lẽ ấy mà Néang Srai ngày đêm lo sợ. Biết rằng thế nào nó cũng phải đi đến con đường mà số mệnh đã vạch cho nó, Néang không dám nói một lời để cản cái chí của con. Nhưng cứ nghĩ đến những nguy-hiểm nó chờ con trong sự báo thù ấy, Néang thấy như xé ruột.

Giá lúc ấy mà Néang có thể đổi cái thù chồng để mua lấy sự an-toàn cho con, Néang sẵn sàng đổi ngay. Người mẹ sẵn sàng quên, sẵn sàng hi-sinh người vợ ngay.

Những tư tưởng thiết tha thâm kín của Néang là như thế đấy, nhưng bao giờ Néang có dám hở ra đâu. Hở ra thì sợ bị con phản đối quyết-liệt ngay. Mà không hiểu làm sao bây giờ gần con, Néang thấy nể-nể và ta có thể nói là sờ sợ nữa.

Có lẽ cái sứ mệnh thiêng-liêng mà đưa con mang ở trong người đã nảy ra ở mắt nó một làn hào quang chói lòa đến chính ngay người mẹ cũng phải kính-phục. Lại càng kính-phục bởi vì là người mẹ.

Néang cũng biết con theo cái chí-nguyện của mình là phải, là nên đấy, nhưng lòng người mẹ lo con là một thứ nó không thềm đếm xỉa đến lẽ phải.

Còn cái gì thiêng-liêng cho người mẹ, còn cái gì đáng gìn giữ cho người mẹ bằng tính mệnh của đứa con.

Thù chồng không báo, Néang đau cái hận của người vợ, nhưng bây giờ, đứng trước đứa con, lòng người mẹ lần bước người vợ. Néang lo, Néang sợ, nhưng Néang lặng thinh.

Tuy Néang lặng thinh, nhưng thằng Còm nhìn những cái nhìn của mẹ nhìn mình cũng hiểu. Vì thế nó không mấy khi dám dạn mặt mẹ, sợ nhìn thấy nỗi hồi hộp lo sợ của mẹ mà chùn lòng chẳng. Nó chỉ chúí đầu vào sự

luyện tập.

Néang Srai thấy con tập nhiều quá, thỉnh-thoảng lại bảo :

- Popok, sao con tập nhiều thế, con nghỉ tay một chút có được không ?

Popok - từ nay ta thôi gọi là thằng Còm - hiểu trong cái câu ấy có ẩn một nghĩa khác nữa. Vì thế Popok không dám ngừng đầu lên :

- Nghỉ thế nào được, hờ mẹ.

Néang Srai cũng hiểu trong câu giả nhời ấy còn ẩn một nghĩa nữa, nên thở dài rảo bước.

Và không hiểu sao đã lâu nay, Néang không dám nói với con nhiều nữa.

Thằng Còm từ khi khôi phục được cái tên trong sổ khai-sinh đã đổi hết tính nết. Có lẽ vì đổi hết tính nết mà nó khôi-phục được. Trước kia, nó hóm hỉnh vui vẻ cười nói bao nhiêu thì bây giờ nó ít nói và nghiêm-nghị bấy nhiêu. Với ai, Popok cũng chỉ nói đủ dùng, chứ không nói một câu nào thừa.

Tuy thân thể mặt mũi vẫn còn là trẻ thơ nhưng cử chỉ ngôn-ngữ thì thật đã là người lớn. Có lẽ những sứ-

mệnh thiêng-liêng có cái đức làm cho tâm-hồn người ta chóng chín chắn, và đứng đắn trước tuổi.

Bây giờ thì mọi người không ai gọi Popok bằng Á²⁰ nữa, mọi người đều gọi bằng Néak. Mà ông già Soa cùng Á Sieng bây giờ đối với Popok thì đứng hẳn ra cái địa-vị gia-nhân vâng lời, chứ không còn lên cái mặt biết hơn dạy chủ nữa.

Trên mặt Popok, bây giờ tỏa một oai-nghiêm làm cho ai ai cũng phải kính-phục, và trong con mắt chiếu một cái gì quyết liệt khiến ai cũng phải cúi đầu. Mọi người thường nhìn chàng bảo :

- Giá đây một tí thì trông thật giống bố như lột !

Bây giờ thì nội trai trẻ trong xóm không còn ai đương được với Popok nữa.

Cái ngày chàng hạ Á Sieng thì thật là sung-sướng cho chàng và khoái lạc cho Tà Soa.

Thấy bọn trai trẻ không còn ai địch được mình, một hôm muốn thử sức, chàng liền bảo Á Sieng :

- Tao cho mày năm đồng, nếu mày đánh được tao. Nhưng mày phải đánh thực mà đừng có nường nhịn,

bởi tao cũng đánh thực chứ không có nhường nhịn đâu.

Rồi quắc mắt :

- Giá dụ mày cứ coi tao là thằng Kmut mà tao cũng coi mày là thằng Kmut.

Nhìn con mắt Popok thấy ánh lửa như những lưỡi dao xĩa ra. Á Sieng có ý chờn chợn.

- Con trông mắt cậu khiêm khiếp làm sao ấy.

- À, nếu thế đứng trước thằng Kmut thì mày sẽ thế nào ?

- Đành hiểu thế. Nhưng...

- Không có nhưng gì cả.

Miệng nói là Popok xông vào đâm một chiếc thật mạnh vào quai hàm Á Sieng.

Á Sieng vốn là một thằng vũ phu bị cái đâm đau đâm cái - mà Popok chỉ muốn như thế - lặn vào đánh thật. Hai thầy trò quần nhau lâu lắm, cả hai cùng đau, sau cùng Popok đá ngã được Á Sieng xuống.

Tà Soa lúc ấy mới chạy lại :

- Thôi, thế đủ biết sức rồi. Ắ Sieng mày khỏe hơn cậu, nhưng cậu nhanh và nhiều mảnh khỏe hơn mày nhiều lắm. Giá đánh nhau lấy chết, và hai bên cầm dao thì cậu xả mày ra từ lâu rồi.

Ắ Sieng lồm ngồm bò dậy, phúi áo :

- Cậu tài ở chỗ đánh khó trúng lắm.

Popok cũng lại gần phúi giùm nó :

- Mày cũng đánh trúng tao nhiều lắm đấy chứ.

- Cậu đánh tôi mười, tôi chưa đánh được cậu một.

Tà Soa lại nắn cánh tay chủ :

- Cái đó không cần, chỉ biết cậu cũng thừa sức để xông pha rồi. Bây giờ chính là cái lúc cậu nên lại Méphum Trandoeu học lấy ít miếng thế, như thế thì vài năm nữa, có thể dùng vào việc rồi.

Popok ngần ngại :

- Tôi tưởng báo thù cũng chả phải cần đến võ, miễn sao tôi tập bắn cho thật giỏi, bây giờ tôi bắn cũng đã khá rồi. Đi xa nhà như thế, sợ mẹ tôi không cho đi đâu.

- Cậu không biết, chứ thằng Kmut có phải thằng vừa. Nó có kém chỉ là kém ông nhà ta thôi, chứ nội bọn giặc cướp ở đây thì nó là chúa trùm rồi. Cứ như cậu bây giờ, giao chiến với nó thì nó bóp cậu như ngóe. Phải đề phòng cả đến cái lúc cậu bắn trượt nó, nó xông lại. Không có võ nghệ trong tay thì cậu sẽ chết với nó. Bây giờ, cậu phải sang Méphum Trandoeu học quyền và học dao. Có cầm chắc phần thắng cả mọi thứ trong tay thì cậu bắn mới vững dạ. Mà có vững dạ, thì bắn nó mới hòng trúng được. Ông nhà xưa kia vì thế mà không ai địch nổi, bởi họ biết nếu bắn trượt ông thì họ cầm ở trong tay cái chết cả mười rồi. Vì thế mà họ bắn ông thường là run. Chưa bắn đã nghĩ đến sự chạy, chưa đánh đã nghĩ đến sự chết rồi thì bắn còn trúng làm sao được. Và cậu nên nhớ trong sự đi báo thù như thế này, biết gặp nó ở trong trường hợp nào, biết có gặp ở trong những trường hợp có thể dùng súng được không. Không, phải luyện thể nào cho có thể nắm được phần thắng cả mười thì tôi mới cho cậu đi. Với lại, cánh chúng nó đông, nhớ như cậu hạ được nó, cậu có thể thoát được với thủ hạ nó không ?

- Dù không thoát, nhưng cứ nó chết là tôi bằng lòng rồi.

- À như thế gọi là đổi mạng, chứ sao có thể là báo thù. Vả cậu nên nhớ, họ nhà ta có một mình cậu. Nhỡ cậu có mệnh-hệ nào thì bà không sống được đâu. A, nếu nhà ta nhiều người, ừ thì có thể nói đến sự đổi mạng. Nhưng thế thì cái vong hồn của ông cũng không được hả. Ta báo thù là cốt báo thế nào cho vong hồn ông và vong hồn chú Prak hả thì mới được.

* * *

Néang Srai nghe con nói xong, run bắn hấn người lên. Néang liền cố gọi lòng thương ở trong con :

-Từ đây sang đây một ngày đường. Con đi thì nhà vắng vẻ chẳng có ai là đàn-ông, mẹ với chị con sống làm sao. Với lại con đi thì mẹ nhớ con lắm.

Nói đến đây là nước mắt Néang Srai trào ra.

Popok tự biết không thể đem cái lý gì ra nói cho mẹ bằng lòng một cách vui vẻ được nên phải quyết-liệt. Vả chẳng quyết-liệt bây giờ thì sau này cũng phải quyết-liệt. Âu cũng đành một lần :

- Con không biết thừa... với mẹ thế nào. Nhưng con tưởng với sự thế như thế thì mẹ cứ nên coi con như là

chết rồi thì hơn. Nếu mà số gười cho con sống được thì càng may. Bằng không...

Néang Srai nghe con nói đến đây bỗng òa khóc vang nhà. Mọi người xúm cả đến. Duy Popok là cứ đứng im.

Néang Srai vừa khóc, vừa kể lể :

- Thế thì mẹ đẻ ra con cũng như là không à ?

Rồi sự lo sợ làm cho Néang không nghĩ đến cái mục đích thiêng liêng mà con đang theo đuổi.

- Thôi con ơi ! đừng nghĩ đến sự báo thù, báo thiếc gì nữa. Nó thế thì rồi gười giết nó. Thầy con giá còn sống lại thì cũng bảo con nên nghĩ đến cái tuổi già của mẹ mà thôi đi.

Popok quay phắt đi ra :

- Nếu mẹ đã nói thế thì từ đây con không còn biết nói gì với mẹ nữa.

Rồi quát Tà Soa :

- Đi, chúng ta đi.

Néang Srai nghe con nói thế hoảng hốt hắt mọi người ra rồi chạy theo nắm lấy Popok :

- Sao con nỡ tàn nhẫn với mẹ như thế hử con. Con không nghĩ đến cái công ơn mẹ sinh ra con ư ?

Popok phải bấm ngón chân xuống sàn để giữ nguyên được cái vẻ quyết liệt :

- Sao con không nghĩ. Nhưng trước hết, con phải nghĩ đến cái chết oan uổng của cha con. Và mẹ nên nhớ thằng con trai ở đời mà không báo được cái thù giết bố thì không nên sống nữa.

- Con ơi, người chết dù sao thì cũng đã chết rồi. Con hãy nên nghĩ đến người sống. Con thử tưởng tượng nếu chẳng may con...

Popok ngắt lời :

- Ngày mai là thuộc về giờ. Có thể nào thì cũng là số-mệnh. Con thương mẹ và chị Mia lắm, nhưng con phải thương cái oan-hồn của cha con hơn.

Nói xong, Popok sẽ lắc mình hất tay mẹ ra mà đi xuống. Néang Srai và Mi Mia chết cả ruột, cả gan, nhưng trái lại, Tà Soa thì hời lòng hời dạ lắm.

Thấy cái gan sắt đá của chủ, ông thấy mình có cái bổn-phận phải tìm hết cách để giúp. Ông lại quỳ xuống trước mặt Néang Srai :

- Con nói nhờ này thì giới phật chứng lòng cho con. Vả vong hồn ông con chắc là phảng phất đâu đây chắc cũng xét lòng cho con. Cái chí của cậu con đã như thế, bà dù có cản, cũng không được. Bà cứ để cho cậu con đi học, may ra giới phật thương thì báo được thù mà chẳng sao cả. Nếu bà không bằng lòng thì bản lĩnh của cậu con kém, không khéo thì oan gia đây.

Cái lý ấy làm cho Néang Srai tỉnh ngộ ngay :

- Ừ thì nó đi, tôi có nói gì đâu, ông xuống bảo nó lên đây, tôi bảo nó một câu rồi thì nó muốn gì, tôi cũng bằng lòng.

Popok lên, lại quỳ trước mặt mẹ :

- Không phải con bất-hiểu không nghĩ đến mẹ và chị đâu, nhưng sống mà chưa giết được thằng Kmut thì con không tài nào sống được. Với cái ý-tưởng con chưa báo được thù cho cha con, thì còn gì là vui nữa. Thôi, mẹ cứ để mặc con, may ra cái vong hồn của thầy con phù hộ con rửa được hận biết đâu.

- Ừ thì con đi, nhưng... nhưng giá con đợi đến hết năm nay chị con lấy chồng rồi, chồng chị con về ở đây vui vẻ nhà cửa rồi con hãy đi, có được không ?

- Thì giờ của con bây giờ một ngày bằng một tháng, một tháng bằng một năm. Con không thể chờ được. Nay lần mai lửa, nhớ nó chết đi, hay nó bị bắt, hay nó đi ăn cướp, bị ai giết biết đâu.

- Thế thì tức là giới phật đã báo thù cho con rồi.

Popok nói to :

- À không ! Nếu sự thể mà xảy ra đến thế, thì con ôm hận suốt đời. Chỉ khi nào nó chết bởi tay con thì con mới thấy sướng thỏa mà thôi. Trừ khi nào bàn tay này moi được ruột nó, ném ra rừng cho chó sói ăn thì con mới yên lòng mà sống cạnh mẹ được. Xin từ nay mẹ hiểu như thế mà đừng cản-trở gì con cả, nếu không thì dù thế nào con cũng không thể vâng nhời được.

Popok học võ ở nhà Méphum Trandou được gần một năm - hôm cưới chị chàng cũng không về - thì bỗng được tin Á Kmut bị nhà chức trách bắt.

Cái tin ấy làm cho chàng chết rũ. Ngay đêm hôm ấy, chàng từ già Méphum Trandoeu về nhà.

Sáng hôm sau thì chàng đến nhà. Cả nhà thấy chàng về mừng rỡ xúm đến. Chàng òa khóc :

- Thôi thế là nó bị bắt mất rồi, giới ơi !

Anh rể chàng - tục lệ ở Cao-mên, con gái lấy vợ thì về ở nhà vợ cũng như ở xứ mình con gái lấy chồng thì về nhà chồng - ngỡ ngàng chẳng hiểu gì cả. Mẹ chàng thì mừng rỡ như bắt được vàng :

- Thôi thế tức là giời báo thù cho con rồi đấy.

Popok quắc mắt :

- Thế là giời giết con !

Ả Sieng và tà Soa ở nhà dưới chạy lên :

- Cái gì thế cậu ? Cái gì thế cậu ?

Popok gục đầu vào vai hai người :

- Tôi nghe người ta bảo nó bị quan Chaufainhand bắt được giải về Sisophon rồi !

Cả hai bỗng run lên :

- Thôi thế tức là giời không tựa cậu rồi.

Thế là bao nhiêu công phu huyết hãn của cậu uổng rồi. Nhưng có thật không, có chắc như thế không ?

- Thì có người đi mua cá khô ở Sisophon về bảo đích với tôi như thế mà. Còn sai thế nào được.

Nói xong, Popok lả ra, hai người phải đỡ cho chàng ngồi xuống.

Néang Srai mừng lắm, nhưng không dám lộ cái mừng của mình ra sợ phật ý con.

Néang chỉ lựa lời khuyên giải :

- Nhưng đã trót như thế, thì còn biết làm thế nào được nữa. Con buồn cũng vô-ích mà thôi.

Popok đang lim-dim bỗng mở mắt :

- Chỉ tại con không kịp hạ thủ nó sớm mà thôi.

Chàng đau-đớn đến không để ý tới một thiếu-nữ mặt tươi như hoa đang đứng đằng sau Mi Mia nhìn mình.

Rồi chàng đứng phắt dậy bảo Á Sieng :

- Mày đi đóng ngựa cho tao, ông già Soa đi với tôi.

Néang Srai không hiểu chàng đi như thế để làm gì, sợ hãi nín lại. Chàng sẽ gỡ tay mẹ :

- Con đi xem có thật nó phải bắt rồi không ?

* * *

Cái tin Ả Kmut đã vượt ngục làm cho Popok tưởng chừng như sống lại. Popok ôm lấy ông già Soa :

- À, thế thì giờ còn tựa tôi, giờ còn tựa tôi. Nhưng thôi, ông ạ, tôi không còn có thể chờ cho tới khi học tập thành tài được nữa. Tôi phải hạ thủ nó ngay mới được. Không nhớ nó ốm chết, hay nó lại bị bắt nữa thì làm thế nào.

Biết chủ đang trong lúc sôi nổi, tà Soa không phản-
đổi :

- Thôi được, để về nhà, ta bàn tính xem ra sao đã. Nó là cướp, ở lẫn lút trong rừng, cũng khó mà gặp nó lắm.

- À, có công tìm thì phải gặp chứ.

- Đành hiểu rồi, nhưng cũng phải chờ về nhà sắm sửa, chứ đi từ bây giờ à. Mà bây giờ đi đâu mới được chứ. Phải về nhà, rồi thuê người đi dò xem tông tích nó ở đâu mới được chứ.

- Thì còn ở đâu nữa. Nó lại trốn sang Siam chứ còn đâu.

- Nhưng đất Siam rộng mênh-mông biết ở chỗ nào.

Popok không biết làm sao đành phải theo về. Tà Soa đã từng trải biết lòng trẻ đang nung nấu như thế không thể phản-đổi thẳng ngay được, phải liệu dần. Chờ khi ra khỏi Sisophon, thấy lòng chủ đã xuôi xuôi, tà Soa mới gợi dần :

- Thế bây giờ võ nghệ của cậu thế nào ?
- Đã khá lắm.
- Nhưng Néak Méphum Néak ấy bảo thế nào chứ ?

Popok đã toan giấu :

- Néak ấy bảo Néak có biết tài nó. Nếu tôi chịu khó khổ luyện trong nửa năm nữa thì đường đường tôi có thể hạ thủ nó được.

Tà Soa nhìn chủ, lặng im. Trong đầu ông đã nảy được ra một kế.

- Thế tài bắn của cậu ?
- Ba mươi bước. Mười phát tôi đã bắn trúng hồng tâm được hai ba.

* * *

Thấy mặt hai thầy trò tươi-tĩnh, Néang Srak hỏi ngay:

- Nó bị giam chết ở trong nhà pha rồi có phải không ?

Popok cười một cái cười thống-khoái :

- Nó trốn thoát rồi.Ồ, nếu nó chết thì mẹ đã phải để tang con rồi.

Néang Srai run lên, phải nắm lấy vai con gái cho khỏi ngã :

- Ô hay...

Nói đến đây thì thần-trí Néang loạn lên vì những viễn-tượng hãi hùng không nói được nữa, nhưng Popok đang trong lúc vui tung-bừng nào có để ý gì đến. Chàng nói, nói như một người say :

- À, con nghe người ta nói nó vượt ngục mà con sung-sướng muốn phát khóc lên. Phải, thế thì mới có giới phật chứ. Chả nhẽ nó đối với nhà mình như thế mà nó lại được chết ngon lành ở tay tên đao-phủ hay sao ? Nó phải chết, chết ở tay con thì giới phật mới là có mặt chứ.

Miệng nói là tay đâm vào cánh cửa. Cánh cửa đã gần long bản lề bị bật tung lên rơi xuống sàn cái «dầm».

Néak Kleck (chồng Mì Mia) và Néang Phleng ngạc nhiên nhìn nhau không hiểu. Popok cũng chẳng để ý đến họ, và cũng không trông thấy họ nữa.

- Con phải đâm cho nó một nghìn quả như thế này, đâm cho nó nát xương nó ra như cám thì mới hả được cái lòng con. Và có như thế thì con mới còn mặt mũi sống ở cái đất này được.

Néang Srai thấy con rẻ và Néang Phleng ngo-ngác liền vội bảo con giai :

- Ủ thôi, việc ấy hãy để sau này rồi sẽ tính đến, bây giờ anh em hãy nhận nhau đi. Đây là em gái anh con đấy, lên chơi đây với chị con đấy.

Rồi chép miệng :

- Rõ chẳng ai như con, chị lấy chồng bao nhiêu ngày rồi mà không biết mặt anh rẻ.

Popok lúc bấy giờ mới sực nhớ ra, vội cúi chào hai người và xin lỗi :

- Tôi vì bận quá.

Néak Kleck cũng nói đưa đà :

- Có cậu không thương chúng tôi, chứ bận gì thì cũng có thể bỏ ra một vài ngày mà về ăn cưới chúng tôi được.

Popok biết anh rẻ không bao giờ hiểu tâm-sự của mình nên cũng không muốn nói đến chuyện ấy nữa,

liền quay sang bảo mẹ :

- Thôi bây giờ tiện-thể con về đây, mẹ bảo chúng nó làm rượu cho anh em chúng con say sưa với nhau, chứ rồi sợ sau đây không còn dịp nào nữa.

Néang Srai có ý không bằng lòng vì câu nói ấy :

- Sao con lại nói gở thế, còn thiếu gì dịp.

Popok không muốn nói chuyện lời thôi với mẹ và quay sang chị :

- Chà, chị độ này trông đẹp nhỉ. Người ta lấy chồng có khác.

Mì Mia nhìn Néang Phleng rồi cười bảo em :

- Thế cậu muốn đẹp thì cũng lấy vợ đi, chị làm mối cho.

Lúc ấy, Popok mới quay sang Néang Phleng. Lúc ấy, Popok mới biết rằng từ lúc nãy vẫn có một người con gái trẻ, đẹp để ý đến những lời nói của mình. Chàng hơi thấy ngượng :

- Em ấy à ? Em không bao giờ lấy vợ cả. Đời em sinh ra không phải là để lấy vợ.

Mì Mia đặt tay lên vai em chồng :

- Cậu nói đỡ, người ta sinh ra, ai mà chẳng phải lấy vợ, lấy chồng.

Popok không muốn có những chuyện con cà, con kê nên chỉ cười, rồi quay xuống vừa thóc, để mặc mọi người ở lại trên nhà. Chàng đi thì Tà Soa và A Seng theo ngay.

- Cậu tập dượt bây giờ thế nào ?

Popok nhìn A Seng từ đầu đến chân :

- Như chú mày bây giờ thì tạo hạ trong nháy mắt.

- Thì trước kia cậu cũng được con.

- À trước kia, tạo được mày về cái gan, chứ bây giờ. Mày thử đứng ra đấu với tao xem nào. Tao không làm đau đâu.

A Sieng vừa đứng ra, chưa kịp đâm đá thì đã bị ngã rồi.

- Chà, bây giờ, cậu khá lắm rồi. Thế thì có lẽ hôm nay chùa mở hội, cậu ra đấu, chắc là được đấy.

- Ừ để tao ra thử xem. Nhưng đến hôm nào mới được chứ.

- Năm hôm nữa thôi.

- Ừ năm hôm nữa, thế nào tao cũng ra.

Tà Soa gạt đi ngay :

- Ra cái gì. Đấu như thế để làm gì cho nó phí sức, và nhờ một cái. Cậu thì giờ đâu. Chậm lắm thì ngay kia, cậu cũng lại phải đi chứ. Cậu tuy giỏi, nhưng đã địch được thế nào với thằng Com Rô nó giữ chức vô địch ở đây. Nó khỏe hơn trâu lăn, về tài nghệ còn hơn cậu nữa. Bao giờ, cậu hạ được nó thì mới nói chuyện được.

Popok cúi đầu ngẫm nghĩ một lát lâu rồi ngừng đầu lên :

- Vì những lẽ gì, tôi không thể đi được, chắc ông cũng đã biết rồi. Với lại ông cũng cứ để tôi đấu với nó xem thế nào.

- Không, vô ích, cậu không lại được nó đâu.

- À thì cũng phải thử xem.

- Thế cậu cam đoan nếu cậu không địch được nó thì cậu lại sang Méphum Trandoeu để tập cho lành nghề trong một năm nữa nhé.

Popok lưỡng-lự một khắc :

- Đầu, chẳng qua chỉ là để chơi, chứ tôi thì tôi chỉ cần tập những thứ có thể giết được người ngay. Tôi tin rằng nếu tôi có một con dao hay một khẩu súng ở tay thì khó lòng ai địch với tôi được. Họ sẽ bị chết ngay lập tức.

- Những cái người cậu nói đấy, không phải thằng Kmut mới được. Nếu nó để cho những người còn xoàng như cậu nuột tươi được thì nó đã không còn sống được đến bây giờ mà giữ cái danh tiếng là vua giặc cướp. Đây cậu xem, nhà tù Sisophon kiên cố là thế mà nó trốn được thì cái tài của nó phải thế nào chứ. Với lại, cậu xem chú Prak và Ả Sao tài giỏi đến như thế mà còn bị chúng nó hạ ngay thì cậu đã nước gì.

- Nhưng giờì phật giúp tôi biết đâu.

- Cái chỗ giờì phật giúp, tôi chưa biết đâu, chứ bao giờ cậu đi mà chắc chắn là có thể hạ được nó cả mười thì tôi mới cho cậu đi. Chứ dựa vào may rủi thì tôi không thể bằng lòng được. Tôi tuy già vô dụng, nhưng những việc ấy thì vì tôi theo ông nhà lâu năm, tôi đã hiểu cả. Cứ ai

kém thì bị đè bẹp dúm ngay, chứ không thể nói may rủi ở trong mũi dao, hòn đạn được. Vội lại, tôi nghe cậu nói bắn mười chưa đậu mười thì chưa, chưa có thể. Néak Prak và Ả Sao bắn mười đậu tám còn bị thế đấy. Gia dĩ là cậu mới bắn bia thôi chứ bắn người thì lại là khác.

- À, có mấy lần, Néak Méphum Trandoeu đưa tôi đi bắn, tôi đã bắn được hươu nai rồi.

- À, bắn hươu nai, và cho ngay bắn cả hổ nữa cũng không nguy hiểm bằng bắn người. Bắn hươu nai, có trượt cũng không sao. Mà cho dù bắn hổ có trượt nữa, thì cũng phải mấy khắc nó mới lại được tới mình. Chứ bắn người mà trượt thì chết tươi trong chớp mắt.

Popok ngập-ngừng toan nói thì Tà Soa đã nói chặn :

- Cậu có thể nhìn thấy con hổ mà ung-dung tiến lại bắn, tin chắc chắn bắn là nó chết hay nếu bắn trượt thì cũng chắc chắn là nó sẽ bị chết bởi lưỡi dao của mình như Néak không ?

- À, tôi đã bằng thầy tôi thể nào được.

- Thế thì, cậu phải nghe tôi. Thằng Kmut nó dữ hơn con hổ, nguy hiểm hơn con hổ, nó khỏe như voi, phương chi chung quanh nó lại còn có cả một đoàn báo nữa. Đây cậu không nghe người ta nói chuyện ở Sisophon

đây à? Nó đi vào trong chợ, thế nào mười một lính đánh nó nửa ngày cho tới khi nó hết đạn mới bắt được nó. Ấy là nó chịu ra hàng đấy nhé. Ấy là nó ở trong chợ đấy nhé. Nó ở rừng thì còn nguy hiểm đến thế nào. Đi báo thù mà đi lấy chết thì đi làm gì. Cậu nên nhớ cả họ nhà ta chỉ còn một mình cậu, cậu mà có hệ nào thì không ai báo thù được cho cậu nữa đâu. Mà như thế thì ôi thôi, nó ngậm ngùi và oan uổng đến thế nào. Chỉ còn gần năm nữa, sao cậu không cố. Nếu trong cái khoảng ấy mà nó chết hay làm sao, thì là giờ không muốn cho cậu báo thù, ta cũng phải chịu. Chứ đi báo thù mà chắc chết thì sao gọi là đi báo thù được. Thế gọi là đi tự-tử.

Ngừng một khắc, Tà Soa lại nói :

- Chỗ cậu cháu, và đây là việc quan hệ, tôi phải nói thật. Như cậu bây giờ, đối với người lành thì cũng là khác, chứ đối với giặc cướp thì đã thấm vào đâu. Cậu được Ả Sieng, nhưng Ả Sieng trước kia đi với Néak chẳng qua là chỉ để dắt ngựa, và khiêng đồ thôi.

- Thì ông hãy để cho tôi đấu với thằng Côm-Rô xem sao.

- Nếu thua...

- Thì tôi xin nghe ông mà đi học nữa.

Đã có lời dặn của Tà Soa nếu được thì sẽ thưởng tiền, nên thằng Côm-Rô đánh dít lắm. Nó và Popok đã hạ hết mọi địch thủ vào chung-kết.

Mọi người thấy hai người bước vào sân đều reo hò ầm ỹ. Hồi hộp nhất là Néang Srai và Néang Phleng. Trong mấy ngày nay, nàng đã thấy yêu anh chàng đẹp trai và khảng-khái. Đến khi được nghe Mì Mia nói cho biết cái chí báo thù của em, thì lòng yêu ấy lại biến thành thờ phụng. Vì thế cho nên nàng đứng ngoài cứ khấn thầm cho Popok được.

Có một người không muốn cho Popok được là Tà Soa. Trước khi đấu, ông đã cho Á Côm-Rô uống lấy ít mật gấu để cho nó hăng lên.

Mà nó hăng thật, nó đánh liên chi hô điệp, và đâm quả nào như búa giáng. Nó lại béo chắc như trâu lăn. Popok người nhỏ thể tưởng chừng như bị đè bẹp ngay, nhưng chàng nhanh hơn, tránh được nhiều quả ác liệt. Nhưng tuy thế mà sau một giờ chiến-đấu, máu me cũng đã đầy cả mặt chàng. Đã mấy lần, Néang Srai và Néang Phleng rú lên bảo thôi, nhưng Popok như con hổ điên cứ lăn vào. Á Côm-Rô mặt cũng đầm-đìa những máu, nhưng vì sức y khỏe lắm, nên đòn vẫn nặng. Và mật gấu làm cho y hăng máu không biết đau, và y cũng cần phải giữ cái chức vô địch, nên phải cố.

Đánh trong giờ rưỡi thì hết hạn đấu, người ta tuyên bố xử hòa. Popok muốn tái đấu nhưng Tà-Soa không bằng lòng :

- Tái đấu để làm gì. Cậu mà có khá thì chỉ là khá hơn cái thằng Còm là cậu thua trước thôi, chứ thâm tháp vào đâu. Cái thủ thắng Côm-Rô ấy à ? Ông nhà ta chỉ búng một cái là chết, mà thằng Kmut thì không kém ông mấy đâu. Cậu không tin, gọi nó hỏi mà xem.

Miệng nói là Tà-Soa vầy Côm-Rô lại.

- Tôi không ngờ cậu trước kia còm rỏm còm rom mà bây giờ khá thế.

- Nhưng đấu nữa thì liệu chú có ăn được tôi không ?

Tà Soa gạt ngay đi :

- Đối với cậu, không phải là chuyện ăn thua ở trong đám hội. Côm-Rô, tôi hỏi chú như súc chú thì đối với ông tôi thế nào ?

- Néak Samut ấy à ? Ồ, bố tôi cũng không dám, Néak mà đâm trúng một cái, chỉ có vụn xương. Tài võ của tôi chỉ là để chơi bời ở đây thôi, chứ Néak đã xông xáo trong mũi dao hòn đạn, nói thế nào được

Tà Soa quay sang Popok :

- Đấy cậu đã nghe thấy chưa ?

Popok cúi đầu không nói. Nhưng về đến nhà, nóng báo thù, Popok lại cãi :

- À là chơi đùa đấy chứ, nếu định giết nó thì tôi phóng cho nó mấy cái đinh xem có suốt người nó không ?

- À thế dễ thằng Kmut nó không biết phóng dao. Nó khỏe, dao nó phóng lại xa hơn đinh của cậu. Thôi cậu đừng nói nữa, cậu nghỉ ngơi đi rồi mai đi. Cậu phải nghe tôi là người cũng nóng báo thù cho ông và cho chú như cậu. Vì cậu chưa cọ xát với bọn họ, cậu chưa biết đẩy thôi, chứ tôi đã từng trải tôi biết, ở trong rừng, kém một tí là mất mạng.

Sáng mai, Popok không thể đi được, vì hôm ấy, chàng lên cơn sốt li-bì.

Trong khi chàng mê-man, mẹ chàng và Néang Phleng lúc nào cũng ở bên cạnh. Trong đêm khuya, dưới ngọn đèn, nhìn con, nhìn Néang Phleng, lòng Néang Srai bỗng nổi lên một ước nguyện : giá hai trẻ lấy nhau.

Lại thấy Néang Phleng đối với Popok có tình quyến luyến, Néang Srai hi vọng nếu Néang Phleng làm được

cho Popok yêu thì nàng có thể giữ Popok ở nhà được. Và làm cho Popok quên sự báo thù biết đâu. Nhân một khi Popok thêm-thiếp ngủ Néang mới gọi chuyên :

- Độ này, có anh con lại đây ở, nhà cũng đã vui, chứ trước kia nó đi biên biệt, nhà có hai mẹ con buồn quá.

Rồi nhìn chăm chăm vào Néang Phleng :

- Chắc chị con đã nói cho con biết cái chí muốn báo-thù của nó rồi đấy chứ ?

- Vâng, con biết.

- Tôi lo lắm.

Néang Phleng sẽ ngồi dịch gần lại Néang Srai không nói. Nhưng Néang Srai hiểu. Trầm-ngâm một lát, Néang Nai mới bảo : Hay mai, con thử khuyên nó ở nhà xem sao ?

Néang Phleng lắc đầu :

- Đến bà cũng không bảo được, nữa là con.

- Nhưng con cứ thử nói xem.

Gần sáng thì Néang Srai vì mệt quá thiếp đi, nhưng Néang Phleng thì vẫn thức.

Lúc ấy, Popok cựa mình rồi đòi uống nước. Néang Phleng cầm chiếc ấm để lại gần miệng. Popok không mở mắt, nên trong khi cầm cái ấm, nắm luôn cả tay Néang Phleng. Néang Phleng run lên và thấy thẹn, rụt tay lại

Popok mở mắt :

- Ô kìa cô, tôi lại tưởng ai. Mẹ tôi đâu, chúng nó đâu?

Néang Phleng bẽn lễn :

- Bà ngủ đây, bây giờ khuya rồi, họ cũng đi ngủ cả rồi.

Popok nhắm mắt rồi mở mắt :

- Thế cô không ngủ à ?

Néang Phleng mân-mê móng chân :

- Tôi không buồn ngủ.

- Thế cô vẫn ngồi trông tôi cả đêm đây à ?

Mắt Néang Phleng bỗng đỏ hoe rồi nàng quay mặt đi:

- Tôi thức với bà.

Giọng nghẹn ngào làm cho Popok cảm-động :

- Sao cô lại vất-vả vì tôi như thế. Sao mẹ tôi lại để cho cô như thế. Tôi không bằng lòng đâu.

Néang Phleng quay lại, hai giọt nước mắt long lanh trên mí :

- Anh tôi lấy chị cậu thì tôi cũng như là người nhà. Vì thế...

Nói đến đây, nàng súc cảm không nói được nữa. Popok thở dài rồi vùng nói :

- Thế bây giờ tôi khỏi rồi, cô đi ngủ đi.

Néang Phleng nhìn vào mặt Popok bằng một cái nhìn nó như bao bọc cả lấy chàng :

- Cậu đã khỏi đâu, mặt còn đỏ dừ ra kia kìa.

- Đỏ là vì mới ngủ dậy nó thế đấy, chứ tôi hết sốt rồi, cô đi ngủ đi.

- Không phải đâu, lúc tôi cho cậu uống nước, hơi thở cậu nó nóng rậy chàm vào tay tôi, đã hết sốt thế nào được.

Vừa nói, nàng vừa sẽ đặt tay lên trán Popok :

- Trời ơi, còn nóng giấy đây này !

Cái cử chỉ ấy làm cho nàng then và làm cả cho Popok kinh ngạc. Nói xong là Néang Phleng giật phắt tay lại như vừa sờ vào lửa. Rồi thì nàng lặng im.

Mà Popok cũng lặng im.

Cái lặng im ấy đè lên tâm hồn hai người. Rồi thì Popok thấy không thể để cho nó dài ra được nữa.

- Thôi cô đi ngủ đi. Tôi không muốn cô phải thức vì tôi mà !

- Không, em không sao mà.

- Nhưng tôi không muốn. Cô muốn cho tôi bằng lòng thì cô đi ngủ đi. Cô đi ngủ đi đi. Tôi đã bảo tôi không bằng lòng mà.

Néang Phleng đã nhích mình đứng lên, nhưng lại ngồi xuống, òa khóc :

- Nhưng mai cậu còn sốt thế này, cậu đừng đi cơ

Popok mở to mắt. Rồi chàng hiểu cả. Chàng quay phắt mình vào phía trong. Cái cử-chỉ ấy du Néang Phleng vào một tình-thế éo le. Thì vừa may, Néang Srai đã trở dậy. Từ lúc nãy, hai người sì sào, Néang đã thức, nằm

nghe, đến khi thấy thế, Néang mới nhô dậy :

- Con đã thức dậy à ? Con đã đỡ sốt chưa ? Gớm hôm nay, con làm cho mẹ và em đây sợ quá.

Popok lặng im. Néang Srai với bát thuốc :

- Con đã cho anh uống chưa ?

Néang Phleng ghen ngào :

- Con chưa kịp cho uống.

Néang Srai đặt tay lên đầu con :

- Trời ơi ! Con nóng quá đi mà thôi. Con uống bát thuốc này đi.

Popok vẫn nằm im :

- Con bây giờ, chẳng làm sao cả, không cần phải uống thuốc.

Néang Srai đặt tay lên vai con bắt quay lại :

- Ô hay, con còn sốt thế này, sao lại không uống thuốc. Không uống thì bao giờ nó khỏi được. Em nó sắc cho con từ tối mãi tới khuya mới được đây.

- Con không cần phải uống mà.

Nói xong, Popok xét ngay thấy rằng mình đã quá tàn-nhân liền đỡ lấy bát thuốc uống cạn một hơi rồi lại nằm xuống.

Lúc ấy Néang Srai mới quay bảo Néang Phleng :

- Thôi con đi ngủ đi.

Néang Phleng đi rồi, Néang Srai mới gọi chuyện :

- Gớm con bé nó ngoan quá. Mà nó quý con quá. Con cũng không nên xằng với nó quá nó tủi thân.

Popok kéo chăn trùm lên đầu không nói.

Ngồi một lúc lâu, Néang Srai không làm sao được, buộc lòng phải kéo chăn.

- Này con, con bé nhà tử tế, lại khéo may vá, bánh trái, mà nó lại thương yêu con, nếu con bằng lòng thì mẹ sẽ hỏi nó cho con. Gì bằng cả anh em chị em quy về một mối. Chị con cũng quý nó lắm đấy.

Popok cau mày :

- Mẹ biết đâu bụng dạ người ta, mà mẹ cứ lôi-thôi.

- Không, mẹ biết rõ mà. Đấy con xem đấy. Thì nó thức trông con cả đêm đấy.

Popok thở dài rồi lặng im. Vừa lúc ấy, tà Soa đi lên :

- Cậu đã đỡ sốt chưa ?

Một sức bí-mật chuyển động ở trong thần-trí Popok rồi làm chàng bật dậy như lò so.

Chàng tung chăn :

- Tôi khỏi rồi, ông bảo đóng ngựa, và thu xếp cho tôi đi.

Phần Thứ Năm

Néang Srai và Néang Phleng sang thăm Popok trong một buổi sáng mà Méphum Trandoeu đã dự-bị một cuộc bắn thi của các tay thiện-xạ trong vùng tại khu rừng Trandoeu.

Thầy trò vừa sắp sửa ra đi thì hai người đến. Trông thấy Néang Phleng đi theo với mẹ mình, Popok hiểu ngay cái ý định của mẹ. Vì thế, chàng phản công ngay :

- Tiếc quá, sao mẹ và cô lại chọn ngày hôm nay mà sang. Hôm nay là ngày con phải dự bắn với anh em. Nếu mẹ chờ được thì đến tối con sẽ về, bằng không thì mẹ muốn hỏi con điều gì thì hỏi đi để con đi.

Vừa nói, Popok vừa nhìn Néang Phleng bằng một cái nhìn không bằng lòng. Cái nhìn ấy làm cho Néang Phleng sợ-hãi và bối rối. Cho nên, nàng chẳng chờ Néang Srai trả lời, nàng đã nói trước ngay như để xin lỗi :

Em sang chơi với bà, tiện thể bà rủ em sang đây... cùng đi với bà cho vui, chứ có phải...

Popok ngắt lời nàng bằng một câu «cám ơn» cộc-lốc.

Năm ấy, Popok đã mười chín tuổi, và chỉ ba tháng nữa là chàng thành tài. Bao nhiêu mảnh khoe, Méphum Trandoeu đã truyền thụ cho chàng cả rồi. Nhưng Méphum vì thương Popok là người con hiếu nên khuyên chàng ở lại trong cái thời-hạn ấy để mình luyện lại cho thật thành thực.

Bây giờ thì Popok đã là một chàng thanh-niên với tất cả cái nghĩa già giặn của hai chữ ấy rồi.

Người chàng tuy không to lớn, nhưng bây giờ thì là chàng mạnh-dẽ, chứ không có thể gọi là còm được nữa. Sự luyện tập trong bao lâu đã khiến chàng thắng nổi được cái tiên thiên yếu-ớt của mình. Dưới bộ áo chèn người ta dự đoán ngay thấy những bắp thịt rắn chắc ở cái dáng đi lanh lẹ. Và người ta nhìn ngay thấy ở cả toàn thân bộc ra một sức khỏe kiệt kiệt.

Trong bao nhiêu học trò của Méphum, đã không ai địch nổi được chàng, và chàng có tiếng là người bắn giỏi nhất vùng. Méphum Trandoeu tổ chức cuộc bắn này cũng là có ý muốn khoe học-trò. Và cũng là muốn cho học-trò có cơ-hội để có cái đức tự tin.

Néang Srai thấy con đã vạm-vỡ quắc thước thì mừng tíu-tít. Lòng người làm mẹ nở-nang ra vì kiêu hãnh, kiêu hãnh về cái đẹp, và cái mạnh của đứa con tự da thịt

mình sinh ra. Nhưng chính vì mừng như thế, mà Néang lại lo nhiều, lo những nguy-hiểm sẽ chờ con mình ở trong sự báo thù. Néang vội-vàng nói ngay :

- Thì mẹ nhớ con, mẹ sang thăm. Với lại mẹ muốn con về, vì... mẹ đã thu xếp... trong bốn ngày nữa thì làm chay siêu-độ cho thầy con.

Popok chẳng lưỡng-lự :

- Con chỉ ba bốn tháng nữa mới có thể về. Và con tưởng... không có sự làm chay nào có thể làm cho vong hồn thầy con vui sướng bằng sự con chuyên cần luyện-tập như thế này. Thầy con chắc đã biết con luyện-tập để làm gì rồi. Con không thể về được đâu. Xin mẹ hiểu cho. Hôm nay thì con bận lắm, phải đi ngay từ bây giờ đây. Vậy mẹ với cô về đi.

Rồi quay sang tà Soa là người đã đánh xe bò cho Néang Srai sang :

- Tôi bây giờ đã khá hơn trước nhiều rồi, tôi tin rằng thằng Côm Rô đấu với tôi chỉ trong chớp mắt là tôi hạ được nó. Tôi nghe ông thế mà phải. Thôi ông đưa mẹ tôi về đi.

Nói xong, Popok vác súng toan ra đi. Néang Srai thấy thế cuống quýt, vội vã nắm áo con giữ lại :

- Thì con hãy ở lại một lát để cho mẹ nói cái này đã.

Rồi lại sợ con giận :

- Thì con hãy cho mẹ nghỉ ngơi một chút nữa rồi mẹ đi. Mẹ đi từ nửa đêm, bò cũng mệt, mà mẹ cũng mệt lắm.

Popok vẫn thản nhiên :

- Vâng, thế mẹ nghỉ-ngơi rồi mẹ về, chứ con thì thế nào cũng phải đi từ bây giờ, vì đã trót hẹn với nhiều người rồi.

Méphum Trandoeu thấy thế thì hình như ái-ngại cho người mẹ, vội nói :

- Hay thôi, ta để đến hôm khác. Hôm nay, có bà sang chơi thì Néak hãy ở nhà.

Popok nói bằng một giọng kiên-quyết :

- Hoãn thế nào được hở Lục Crou, người nhón ước hẹn với nhau có phải là chuyện con trẻ. Bao nhiêu người, người ta chờ mình. Vả thì giờ bây giờ của con quý báu, có thể nào trì hoãn. Với lại mẹ con sang thăm con nhìn thấy mặt con và biết rằng con khỏe mạnh thế là đủ rồi. Thôi, mẹ nghỉ rồi mẹ về nhé. Thầy trò ta đi đi chứ.

Ra gần tới cửa, biết rằng Néang Phleng đang nhìn theo mình bằng một nét mặt sầu thảm. Popok thấy ái ngại, chàng quay lại :

- Thôi chào cô nhé. À thế nào anh chị tôi có khỏe mạnh không ?

Mắt Néang Phleng đang ủ-rũ bỗng tươi sáng lên :

- Mạnh khỏe cả Néak ạ. Anh chị có gửi quà cho Néak đây.

Nói xong, Néang Phleng mở đẩy toan lấy quà ra. Popok giờ tay cản :

- Thôi quà, cô cứ để đấy cho tôi. Bây giờ tôi bận lắm. Và khi cô về, cô làm ơn nói với anh chị tôi rằng tôi có nhời hỏi thăm nhé.

Nói xong, Popok rào cẳng. Chàng vừa bước chân ra khỏi bậc cửa thì Néang Srai đã gọi dật lại :

- Này mẹ bảo đã.

Popok quay lại với một vẻ mặt cau có :

- Con đã thừa với mẹ thế rồi mà.

Néang Srai lại sợ con giận :

- Ủ thì mẹ về. Nhưng thế hôm nay con không về à ? Không có mặt con thì làm chay siêu-độ cho thầy con thế nào được.

Popek vuốt cái báng súng :

- Con ở đây thế này là làm chay cho thầy con rồi đây. Còn như cái mẹ muốn làm chay cho thầy con ở nhà thì tùy mẹ, con chỉ biết con học tập còn đang dở dang không thế nào về được. Mà hôm nay thì con đã trót hẹn với bao nhiêu người rồi.

Buổi chiều, lúc Popok vui mừng quay về, yên chí rằng mẹ mình và Néang Phleng đã về rồi thì vấp ngay phải Néang Phleng ở cổng xâm đi ra :

Popok cau ngay mặt lại :

- Thế cô và mẹ tôi chưa về cơ à ?

Néang Phleng cuống cuống :

- Em đã giục bà về, nhưng bà cứ ở lại, em... biết làm thế nào ?

Cái tiếng em nàng nói bằng một giọng ngọt ngào và phục tùng làm cho Popok cảm-động. Với lại cái vẻ mặt

sợ-hãi của nàng khiến Popok bất nhẫn :

- Thế bây giờ cô đi đâu đây ?

Bị hỏi một cách bất thần trong khi bối. Néang Phleng không kịp tìm được cách nói dối :

- Em... em... bà bảo em đi ngóng Néak.

Cái vẻ thẹn-thò của Néang Phleng khiến cho Popok phải tủm tỉm cười, và lúc ấy chàng đang tung búng với cái vui đắc thắng :

- Tôi đi đâu mà cô phải đi ngóng tôi. Mẹ tôi chắc buồn lắm đấy nhỉ.

Néang Phleng nắm lấy cơ hội :

- Vâng, bà buồn lắm. Bà khóc suốt cả trưa ngày hôm nay.

Rồi thấy Popok cau mày, nàng vội nói :

- Không, bà chỉ khóc có một tí thôi.

Popok lặng lẽ không nói gì cứ rảo cẳng. Chàng đi nhanh lắm, nên Néang Phleng theo không kịp.

Đi được một quãng Popok mới quay lại thấy Néang Phleng lèo đèo theo sau mới dừng lại :

- Trời ơi ! tôi quên cô đi không được nhanh. Đấy cô xem, đàn bà như thế đấy thì... bàn soạn vào những việc của đàn ông làm gì !

- Thì thưa Néak, em có dám bàn soạn gì vào đâu. Bà bảo em thế nào thì em theo thế thôi mà.

Popok thở dài rồi dịu giọng :

- Tôi, tôi thương mẹ tôi và chị tôi lắm. Tôi cũng là con, là em. Nhưng thương là một lẽ khác mà vâng lời làm theo ý muốn là một lẽ khác. Tôi không thể vâng lời mẹ tôi được, vì một lẽ riêng mà tôi không thể thưa với cô được. Vâng lời mẹ tôi, thì tôi sẽ là một thằng đàn ông hèn đáng để cho người ta chê cười.

Rồi dần từng tiếng :

- Tôi, tôi không thể để cho ai chê cười tôi được. Thứ nhất là tôi sợ tôi phải khinh tôi. Là đàn bà không bao giờ cô có thể biết được cái cố ấy.

- Sao em không biết. Chị Mía đã nói với em rồi.

Popok quay lại nhìn thẳng vào giữa mặt Néang Phleng:

- À, nếu thế thì cô đã hiểu là tôi không thể vâng nhời để tôi được.

Rồi ngập ngừng một giây :

- Nếu cô muốn cho tôi... quý cô thì xin cô cố khuyên hộ mẹ tôi đừng buồn. Và sau này, tôi đi thì mẹ tôi đừng có cản trở tôi.

Néang Phleng đã loạn cả ruột vội-vàng phải nói :

- Vâng, vâng.

- Thế thì tôi được đội ơn cô nhiều lắm. Đàn ông và đàn bà... sống mỗi người một cách khác nhau mà mẹ tôi không tài nào hiểu được. Chí tôi đã quyết, thì dù thế nào, tôi cũng phải đi. Tôi, tôi không muốn phải tàn-nhân với mẹ tôi, và để mẹ tôi phải buồn. Tôi muốn mẹ tôi sẽ vui vẻ để cho tôi đi...

Néang Phleng nhìn Popok bằng đôi mắt chứa đựng biết bao nhiêu van-lơn và trách móc :

- Mà không... vui vẻ thì cũng không được. Thì âu bằng cử vui vẻ còn hơn.

Méphum Trandoeu nâng chén rượu :

- Thầy chúc cho Néak rửa được thù, tuyệt được hận để cho lòng Néak được nhẹ nhàng, hồn Néak được thanh-thoi mà nghe được kinh phạt. Nếu thầy còn trẻ thì thầy cũng xin theo để giúp Néak một tay, nhưng

thầy già rồi, thầy không chịu được sương gió. Xin Néak biết lòng cho thầy ở chỗ đó.

Popok đỡ chén rượu, rót một chút xuống đất để cúng tổ rồi uống cạn :

- Con đâu dám phiền lòng thầy như thế. Dẫu thầy có thương thì con cũng không dám nhận. Cái công thầy dạy con bấy lâu cũng đủ để cho con đạt được mục-đích của đời con rồi.

- Néak bây giờ thì đã khá lắm rồi, nội vùng đây thì không ai có thể đương được với Néak rồi. Người khác thì học được Néak ít ra cũng sáu bảy năm, nhưng Néak vì nhờ có một thiên bẩm thông-minh, lại có cái chí báo thù nên tập mới được chóng như thế. Thầy thì có giới phật ở trên đầu, có thần sông, thần núi ở dưới đất, bao nhiêu miếng bí truyền thầy đã dạy hết cả cho Néak rồi, không còn giấu giếm gì cả.

Popok ngồi xếp ngay xuống rồi cúi đầu vái lấy, vái để :

- Hà-có thầy phải thế. Cái công ân của thầy đối với con thì dù nước sông Cửu long có chảy hết ra bể, con cũng không giả được. Chuyện này con về mà không nên công thì chẳng qua là cái phần số của con nó như

thế.

Méphum Trandou đỡ Popok ngồi dậy :

- Không, giới-phật sẽ giúp người con hiếu con ạ. Người ta thành hay bại, chẳng qua là ở cái chí của mình cả. Và con nên nhớ cái lòng quyết giết là một cái gì ghê gớm. Cái đó nó sẽ làm cho con không run tay, không chùng lòng. Thầy có ngại là ngại một điều nó là thằng giặc luôn luôn ở trong rừng, cái thế để hạ nó rất khó. Vả luôn luôn chung quanh nó có năm mươi thủ hạ, thế thôi. Nhưng giá trong anh con đây mà có một người chịu theo giúp con thì chắc là con thành công. Người ấy sẽ đương đầu với bọn thủ-hạ để cho con đánh tay mà hạ thủ nó.

Cái bí-mật của đời Popok, chàng đã dặn Mephun Trandoeu giấu kín cho mình, kéo sợ Kmut biết mà đề-phòng, hay y ra tay hạ thủ trước. Nay thấy Méphum Trandoeu nói trước mặt một người bạn thân của mình trong bữa rượu tiễn-biệt thì chàng đã hiểu ý thầy rồi. Chàng vội vàng nói ngay :

- Thôi con cảm ơn tấm lòng thầy thương con, nhưng con không muốn đề liên lụy đến người khác. Con muốn rằng tự tay con giết được nó thì lòng con mới được hả.

Méphum Trandoeu nhìn vào người học trẻ độc nhất ở trong bữa rượu ấy, và cũng là người bạn thân nhất của Popok rồi nói :

- Khi con người ta đã theo đuổi một cái đại nghĩa thì không nên để vướng bận về những tiểu-tiết. Miễn làm sao cho đến nơi. Bọn nó bao nhiêu là người, bao nhiêu là súng, một mình con thì làm gì nổi. Mà cho dù con có giết xong được nó thì cũng lại đến bị người khác giết thôi. Như thế thì sao gọi là báo thù được nữa. Thầy chỉ lo chẳng có ai là bạn yêu con đến có thể cùng đi liều chết với con thôi.

Néak Teng từ lúc nãy vẫn lặng thinh bây giờ mới ngừng đầu lên nhìn thầy :

- Thầy cho gọi con lại uống rượu đưa chân anh con, và nói cái điều bí-mật của anh con cho con biết thì con cũng đã hiểu cái ý-định của thầy rồi.

Rồi quay sang Popok :

- Con chỉ sợ anh con không thương yêu con đến cái độ cho con theo cùng chết thôi. Với lại, cái bản lĩnh của con cũng còn chưa đặc-sắc, con sợ con chẳng giúp gì được cho anh con thôi.

Và trợn mắt, nói bằng một giọng khảng-khái :

- Tuy thế, nhưng nếu anh con cho con theo thì con cũng quyết liều mạng để trả nợ thầy và trả nợ... tâm lòng anh con từ trước tới nay vẫn quý con.

Popok nắm lấy tay Teng :

- Anh Chetteng, anh có bụng thế, tôi cũng cảm ơn, nhưng tôi ngại anh còn cha mẹ già.

- Anh con một, anh còn chả sợ, nữa là tôi con đông. Chỉ sợ anh không coi tôi là bạn với hết cái tình thiêng-liêng của bè bạn thôi, chỉ sợ anh không coi tôi như là em ruột của anh thôi. Nếu anh bằng lòng thì ngay bây giờ tôi với anh ta nấu chè xôi, uống muối ớt ăn thề. Và rồi thì tôi xin theo anh đi ngay từ bây giờ.

* * *

Hai anh em về tới nửa đường thì đã gặp Néang Srai, Néang Phleng, Á Sieng và Tà Soa đi đón. Thấy hai anh em cùng cưới một con ngựa, Á Sieng nói ngay :

- Con trông thấy ngựa đã từ xa, con nghĩ bụng ở trên con đường này chỉ có mình cậu là đi ngựa, nhưng vì thấy hai người, con còn ngờ ngờ. Nhưng sao cậu bảo mai cậu mới về cơ mà.

- Nhưng sao nóng ruột lắm.

Rồi kéo Chetteng lại gần xe bò :

- Đây, mẹ anh đây.

Chetteng quì ngay xuống, lễ hai lễ. Néang Srai không hiểu đầu đuôi, ngơ ngác nhìn con.

Popok lại chỉ :

- Đây, ông già Soa ở với nhà anh đã ba bốn mươi năm, đây, Á Sieng trước kia vẫn đi buôn với thầy anh và nó có mặt cái hôm sâu thảm ấy đấy.

Rồi thì khi bàn tay Popok chỉ đến Néang Phleng thì chàng không biết nói thế nào. Néang Srai đỡ lời ngay :

- Đây là con gái của mẹ đấy. Ông bà Chuntup ²¹ đã cho mẹ làm con nuôi đấy. Từ bấy đến nay nó vẫn ở với mẹ đấy.

Popok hiểu ý mẹ nói ngay :

- Thế thì đây cũng là em nuôi của con đây.

Rồi thì trong con mắt chàng sáng lên một ý định khiến Néang Srai và Néang Phleng hiểu ngay, cả hai người cùng tái mặt. Néang Srai ấp úng :

21 Phó lý.

- Thế... thế nhưng... bây giờ cùng về chứ ?

Popok thấy se lòng, nhưng vẫn cố thản-nhiên :

- Thế thì đây là em của con, con nuôi của mẹ.

Rồi chàng chấm câu nói ấy bằng một cái gật đầu ý nghĩa. Lòng Néang Phleng thấy tán loạn, nàng ôm chầm ngay lấy Néang Srai.

Popok hiểu, nhưng cứ lờ đi :

- Trong khi tôi đi vắng có cô ở nhà bầu bạn với để tôi. Thật tôi được cảm ơn cô không biết chừng nào.

Rồi quay phắt sang Chetteng không muốn nhìn cái nảo cảnh ấy nữa :

- Thôi, ta đi đi kéo về nhà thì tối.

Popok sắp sửa nhẩy lên ngựa thì Néang Srai gọi ngay:

- Con lên ngồi xe bò mẹ bảo cái này đã.

Popok đưa cương cho Chetteng rồi chạy lại bên xe bò :

- Con phải ngồi với bạn con. Mẹ muốn nói gì, về nhà hãy nói.

Rồi chàng lại quay đi ngay. Chàng cũng biết thế thì mẹ mình buồn lắm, nhưng làm thế nào. Rồi còn buồn hơn thế nữa. Âu bằng để cho quen ngay từ bây giờ. Sự báo thù muôn phần nguy hiểm, thành hay bại, biết đâu mà chắc trước được. Lên ngựa rồi, Popok quay đầu cho sát vào mặt Chetteng rồi hỏi :

- Em có trông thấy người con gái ấy không ? Ý em thế nào ?

- Đẹp đấy chứ.

- Cô ấy là em người anh rể của anh mà bây giờ mẹ anh đã bảo nuôi làm con nuôi. Nếu em thích thì rồi, anh sẽ làm mối cho em. Âu cũng là duyên giờ.

Chetteng lắc đầu :

- Nay anh với em ta còn có công việc bên mình, đã nghĩ đến chuyện vợ con thế nào.

- Nhưng nếu mà xong công việc ?

- À chờ lúc ấy sẽ hay. Nhưng em xem mẹ nuôi cô ấy làm con nuôi là muốn để dành cho anh.

Popok ngẫm-ngĩ một lát rồi thì chàng thấy rằng mình không có quyền giấu giếm với một người bạn đã yêu mình đều cũng có thể đi liều chết với mình :

- Anh nói đây... như là chúng ta đã hòa máu vào với nhau rồi. Mẹ anh thì lo anh chết, không muốn cho anh đi báo thù. Nhưng anh nghĩ làm thân thằng con giai mà để thù cha, thù không báo thì thà chết đi còn hơn. Vì thế anh quyết chí theo đuổi, mặc dầu mẹ anh không bằng lòng. Em không biết chứ trước kia anh gầy như cái que, yếu như con sên, người ta vẫn gọi anh là thằng Còm, ai bắt nạt anh cũng được, ai đánh anh cũng được. Nhờ cái chí kiên-quyết và bao nhiêu công trình tập dượt mới được như thế này đây. Mẹ anh vì lo con chết, nên quên thù chồng và em, nhưng anh là con, anh quên thế nào được. Mẹ anh đem Néang Phleng về nhà ấy là muốn lấy nữ sắc để dụ dỗ anh cho quên sự báo thù đi.

Khẽ gõ vào ngực :

- Nhưng anh thì quên làm sao được. Cái gì làm cho quên được. Vì thế cho nên anh cứ lờ đi, nay anh muốn đem làm mối cho em, để cho mẹ anh biết lòng anh đã quyết, thôi cái ý-nghĩ cản trở anh đi.

Rồi băng-khuâng :

- Tuy anh theo đuổi một công việc thiêng liêng mà buộc lòng phải tàn nhẫn với mẹ, nhưng lòng anh cũng khổ lắm. Giá mẹ anh cũng vui lòng theo đuổi cái công cuộc của anh thì có phải anh sung-sướng biết mấy

không ? Như thế thì có phải lúc anh ra đi, lòng được thanh-thản biết bao không. Nếu em có thật thương anh giúp anh thì em hãy bằng lòng cái việc này đi, cho mẹ anh hồi đầu. À, đi vào chốn nguy hiểm mà trước khi đi, mẹ con không hề-hả thì cái sức, cái chí nó cũng có yếu đi chút ít.

- Em hiểu rồi, nhưng em cũng đi với anh thì đã biết chúng ta thế nào, mà dám hứa một việc quan-trọng như thế. Với lại em xem cô ấy như là quyến-luyến anh lắm cơ mà.

- Thì em cứ giả-ngộ bằng lòng đi để cho anh được thanh-thoai mà đi.

Néang Phleng và Mì Mia tíu-tít đi làm cơm cho hai anh em ăn. Popok thấy cái điệu bộ lẳng xăng và cái vẻ mặt lúc nào cũng như sắp khóc của nàng cũng ái-ngại. Nhưng chàng cứ lờ đi. Chàng càng phải lờ vì chàng biết mẹ mình đang để ý đến từng cử chỉ, từng lời nói của mình.

Nếu mình mà tỏ ý cảm động thương hại một tí thì mẹ mình sẽ khóc bù-lu bù-loa để ngăn mình ngay. Rồi thì lúc ấy, mình sẽ buộc lòng phải nói những câu tàn nhẫn hơn bây giờ.

Lúc hai anh em ngồi vào mâm cơm thì Néang Srai đã gọi chuyện ngay :

- Mấy tháng trước, mẹ định làm chay phả-độ cho thầy em, nhưng vì con không về, nên mẹ đành phải hoãn lại. Bởi làm chay mà không có con thì nó không tiện. Nay con về, mẹ định thu-xếp với nhà chùa, con nghĩ thế nào?

- Mẹ và anh chị muốn thế nào thì xin tùy, chứ con thì đã có cách làm chay riêng cho thầy con rồi. Mà con cho chỉ có cách làm chay ấy thì thầy con, với chú con mới được thỏa hờn ở nơi âm phủ thôi. Việc của mẹ và anh chị thì con xin tùy, mẹ và anh chị là bề trên và là chủ ở cái nhà này, bắt-tắt còn phải hỏi đến con.

Néang Srai đã chết cả ruột phải gượng gạo :

- Ai thì cũng chẳng hơn được con. Bao giờ, con chả là nhất.

- Nhưng đó là trong khi bình thường cơ. Chứ lúc này con đã ở vào lúc biến, con phải xử theo lúc biến. Thôi mẹ muốn làm gì thì tùy mẹ.

Rồi quay sang bảo Tà Soa :

- Mai ông thuê cho tôi ba người thuộc thung-thỏ đi dò hộ tôi xem tin-tức nó ở đâu. Và sáng sớm mai, ông cho gọi Ả Côm-Rô đến để cho nó thử sức với tôi. Và bảo nó nếu nó được tôi thì tôi sẽ thưởng cho nó đôi bò đấy.

Néang Srai muốn òa khóc, nhưng vẻ mặt của Popok trang-nghiêm lắm, Néang lại không dám :

- Thì con hãy ở chơi với mẹ ít ngày đã. Và dù thế nào cũng phải chờ cho mẹ làm chạp xong đã rồi con mới đi, như thế thì nó may mắn hơn.

Popok thấy hai mắt mẹ đỏ hoe, lòng bất-nhẫn :

- Vâng thế thì cũng được. Nhưng mẹ nên mau mau lên. Chứ người đi do thám đem tin về là con đi đấy.

Cơm xong, Néang Srai muốn chuyện trò với con nữa, nhưng Popok đã gạt đi :

- Thôi con xin phép mẹ cho con đi ngủ, bây giờ chúng con phải ngủ thật nhiều để dưỡng sức.

Néang Srai không làm sao được phải bảo Néang Phleng :

- Thôi thế con đi rải chăn đệm ra cho anh con đi.

Popok nhìn Néang Phleng lảng xãng hầu hạ quanh mình thì hình như ái ngại. Nhưng sự ái ngại ấy chỉ thoáng qua hồn chàng trong một khắc, chàng thấy phải chặt đứt nó đi ngay. Thừa một lúc vắng người, chàng mới bảo Néang Phleng :

- Tôi nghĩ đến cái ơn cô trong khi tôi vắng nhà để làm cho cuộc đời của mẹ con đỡ cô quạnh mà tôi cảm kích khôn cùng. Vì thế cho nên tôi đã nghĩ được cách đền ơn cho cô đấy. Tôi sẽ làm mối cho cô một người chồng xứng đáng.

Néang Phleng nói như khóc :

- Em không bao giờ lấy chồng cả. Em ở suốt đời ở đây với mẹ thôi.

Popok cố cười :

- À, à, con gái, ai nói đến chồng con cũng cứ thế. Nhưng cô biết tôi làm mối cô cho ai nào. Người này là một người bạn chơi với tôi rất thân, thật là một con người khá. Vì thế tôi mới dám nghĩ đến sự làm mối cho cô chứ.

Néang Phleng nói như hét :

- Không, em không lấy chồng.

Nói xong, nàng chạy bay vào nhà trong. Từ trong buồng, Popok thoáng nghe thấy đưa ra những tiếng khóc. Chàng vội vàng hát vang lên để che lấp đi cho tai mình khỏi nghe tiếng.

Sáng tờ mờ, hai anh em đã trở dậy để tập. Néang Srai, Néang Phleng một đêm trước vì trần trọc không ngủ được, nghe có tiếng động, hé cửa sổ nhìn ra. Néang Phleng ôm chầm lấy mẹ nuôi òa khóc :

- Thế là anh con không bằng lòng đâu. Mà lấy ai con cũng không lấy đâu.

Néang Srai ruột đã nẫu như tương phải vội-vàng khuyên giải :

- Cứ để mẹ dỗ dần nó. Cứ miễn là thế nào ngăn được đừng cho nó đi.

Néang Phleng nắm hai tay mẹ nuôi :

Điều ấy thì không được đâu, thôi mẹ đừng cản trở anh con nữa mà anh con buồn. May ra, nhờ giới phật, anh con đi mà nên việc thì có phải vui vẻ không ? Chứ nếu anh con không đi... thì đời anh con không bao giờ vui vẻ được cả.

Néang Srai nói cái câu nó đốt cháy môi se ruột mình :

- Nhưng nhớ một cái...

- Nếu thế cũng là việc giời, ta đành vậy.

Popok nghe tiếng cửa sổ động, biết là mẹ mình đang ngồi dòm ra. Muốn cho mẹ được yên lòng liền sai gia nhân dắt đôi bò ra buộc ở sân nhà :

- Đây sẽ thưởng cho ả Côm-Rô như nó hạ được tôi, hay là hòa thì cũng cho là được. Mau ai đi gọi nó đi.

Tà-Soa đứng cạnh đẩy thừa ngay :

- Con vừa cho người đi gọi rồi, y cũng sắp đến đây rồi. Điều đó thì cũng không cần lắm, chỉ cần bắn thôi. Cậu bây giờ bắn thế nào ?

Popok nói to để cô ý cho mẹ nghe tiếng :

- Tôi thì chưa có thể như thầy tôi bắn tắt nén hương, mười đậu cả mười, nhưng chắc chắn rằng ngoài năm mươi bước, mười người đi qua, tôi bắn được chết cả mười. Ông không tin treo cái đĩa lên tí trên ngọn cây năm-rò kia, tôi bắn cho ông coi.

Cái đĩa treo lên, Popok bắn vỡ tan ngay, mà Chetteng cũng bắn vỡ tan ngay. Popok nói to :

- Đấy tôi như thế thì còn sợ gì ai nữa. Tôi tin rằng bao nhiêu người xông lại, tôi có thể bắn được chết cả bấy nhiêu.

Vừa lúc ấy thì ả Côm-Rô đến.

- Hai Néak bắn gì đấy ?

Popok không giả nhời câu hỏi của y, chỉ đôi bò vừa to, vừa béo :

- Chú mày đấu với tao trong một hồi hương mà thủ hòa được thì tao thưởng cho đôi bò kia kìa. Tha hồ cho chú mày dùng độc thủ, nhỡ có chết thì tao cũng thôi.

Côm-Rô nhìn đôi bò và nhìn Popok vẫn không to lớn hơn trước là mấy mừng rỡ :

- Hạ Néak thì tôi chưa dám chắc, nhưng thủ hòa trong một hồi thì chắc chắn là được.

Popok cởi áo thì Chetteng bảo ngay :

Em tuy kém anh nhiều, nhưng tưởng chả cần phải anh, em cũng có thể hạ được nó.

Popok gạt di :

- Có phải là vấn đề được thua đâu tôi muốn cho mẹ tôi yên lòng để cho tôi đi đây thôi mà.

Rồi chàng đứng thủ thế ngay dưới cửa sổ và gọi mẹ :

- Mẹ xem con hạ nó trong chớp mắt cho mà xem đây này.

Mà đúng như nhời chàng nói, chàng hạ ả Côm-Rô một cách rất dễ-dàng.

Ả Côm-Rô lồm cồm bò dậy :

- Chà bây giờ Néak cừ-khôi quá lắm, không ai có thể địch được Néak nữa rồi.

Nó nói mặc, Popo cũng chẳng nghe. Chàng vội vã chạy lên ôm lấy mẹ :

- Đây mẹ xem cho như thế thì còn có sợ gì ai. Phương chi con lại bắn giỏi, lại phóng đinh và dao trăm phát trăm trúng.

Đã lâu lắm, Popok không có những cử-chỉ thân-mật đối với mẹ. Néang Srai sung-sướng ghì lấy con :

- Nhưng mẹ cũng vẫn lo lắm.

Các ông sãi đang tụng kinh thì một người đi dò tin về.

Néang Srai và Néang Paleng đang ngồi nghe kinh thấy xì xào ở dưới nhà hiều ngay. Hai người đều nhìn chăm chăm vào Popok lúc ấy đang quỳ ở phía hữu, Popok lúc ấy cũng đã biết, nhưng vì tuần kinh chưa xong, nên chưa dám xuống. Ruột chàng lúc ấy đã như lửa đốt, còn nghe gì được kinh nữa. Chàng chỉ cầu mau mau cho chóng xong.

Ông Sãi cả vừa gập quyển kinh thì chàng đã rảo xuống ngay, nhưng Néang Phleng còn nhanh hơn.

Popok vừa ra tới hiện thì Néang Phleng đã xuống đến chân cầu thang rồi, tay nắm lấy Tà Soa hỏi rồi rít :

- Thế nào ? Thế nào ?

Dù Popok chưa biết rằng nàng yêu mình, thì cái vẻ cuống cuống rồi rít của nàng lúc này cũng làm cho chàng phải biết. Chàng thấy một cái gì trong lòng như se lại, nhưng chàng vội dận mạnh chân xuống cầu thang để xua đuổi cái rạo rực nó chớm nở ở trong lòng. Chàng sầm sầm bước vội xuống cầu thang rồi kéo Tà Soa và người đi do thám về phía vừa thóc. Rồi thì không hiểu sao, chàng lại hỏi họ bằng những câu mà lúc nãy Néang Phleng đã hỏi :

- Thế nào ? Thế nào ?

- Con nghe người ta nói rõ ràng nó đã về bên Siam ở tại Chiang-ca Soài trong nhà một tay chơi ở đấy. Hôm kia đây, nó có đi cướp ở Ruong chluay được hơn chục bò. Chắc là bây giờ chúng nó nghỉ chè chén, có đi đâu thì dăm bảy hôm nữa mới đi. Néak bây giờ sang ngay thì có thể kịp.

Popok bắt giắc quay lên phía trên nhà.

- Mẹ tôi còn định tụng kinh vài hôm nữa, chưa xong thì đã đi làm sao được. Nhưng để tôi liệu. À thế nào, bác có vào tận nơi dò xét không đấy hay là chỉ nghe hơi nôi chỗ ?

- Có đâu thế. Tôi vào tận nơi, tôi có trông rõ ràng thấy nó. Ở bên ấy thì nó là người lương thiện có phải trốn tránh đâu mà tôi không trông thấy được.

- Thế thủ hạ nó có đấy không ?

- Có bảy tám người và bốn tay súng.

- Thôi được rồi, để rồi hôm này, bác đưa tôi đi chỉ chỗ cho tôi, rồi tôi sẽ thưởng cho bác gấp ba.

Popok nói xong, quay ra.

Néang Phleng đã đón chàng ở cửa vừa thóc. Chàng vừa ra thì đã bị nàng nắm ngay lấy áo :

- Anh định đi ngay đây à ? Chưa tụng kinh xong mà anh đã đi thì mẹ khổ tâm lắm.

Sự liều lĩnh của Néang Phleng làm cho Popok cảm động, nhưng chàng cũng cố làm ra mặt giận. Cậu cau mặt lại :

- Thế ra cô nghe trộm đấy à ? Tôi không bằng lòng cho đàn bà dòm ngó vào việc của tôi đâu.

Néang Phleng sợ cuống lên và khóc :

- Nhưng anh... kìa anh, đừng đi, em bảo đã.

Popok quay lại lặng thinh.

- Kìa, anh đừng nhìn em như thế ! Em nghe để tìm cách nói với mẹ đừng ngăn anh chứ có phải để ngăn anh đâu. Lạy anh, đừng có giận em tội nghiệp.

Popok lòng nao nao.

- Nếu em nói được cho mẹ anh vui vẻ cho anh đi ngay ngày mai thì anh được ơn em vạn bội.

Néang Phleng nhìn Popok bằng một cái nhìn vô cùng luyện ái :

- Nhưng thế thì anh đừng nói đến cái chuyện làm mối em cho Néak Caetteng cơ ?

Một sức gì trên cái ý muốn của Popok buộc Popok phải tùm tùm cười, chàng còn giơ tay vỗ vỗ khẽ vào má Néang Paleng nữa :

- Em trẻ con quá. Tuy nói thế, nhưng một đi thì biết anh với chú nó có còn về nữa không.

Néang Phleng òa khóc to :

- Anh đừng nói đại ! Thế nào anh cũng về. Nhưng dù thế nào thì anh cũng hứa với em như thế đi.

Tiếng khóc của nàng làm cho mọi người tìm đến. Popok vội dặt tay nàng đi về phía trên nhà. Chàng chưa kịp giả nhời thì Néang Srai đã đi xuống :

- Cái gì thế con, cái gì mà con làm cho em nó khóc thế ?

Rồi như mất hơi :

- Con cũng nên thương mẹ, thương em một chút, Dù sao thì cũng là mẹ lo cho em mà em thì nó yêu con.

Popok nhìn vào mắt Néang Phleng một giây rồi quay sang mẹ :

- Cái điều cốt yếu là mẹ đừng làm cho con buồn về sự phải cưỡng ý mẹ. Con lập chí đã trong bao nhiêu năm, từ khi con còn là thằng Còm cơ. Mẹ có nhớ cái ngày mẹ đi nhặt xương chú và A Sao không ? Con thì con còn nhớ lắm. Vì thế cho nên không ai có thể cản được con cả, xin mẹ hiểu thế cho.

Rồi lại quay về phía Néang Phleng :

- Và xin em cũng hiểu thế cho

Tuần kinh lúc ba giờ, Popok không lên mặc dầu Néang Srai đã cho gọi đến hai lần.

Chàng còn dở bàn tính với Tà Soa ở Sieng, Chetteng, cùng thu xếp để mai đi.

Ông già Soa vừa cho quần áo vào túi dết vừa bảo :

- Giá cậu chờ đến khi làm chay xong. Như thế này thì bà khổ lắm.

Popok cau mặt :

- Nhỡ tôi chết thì bà còn buồn hơn. Đấng nào thì bà cũng phải buồn. Hay ông sợ không muốn đi theo tôi thì để ông ở nhà, và ông già rồi, cũng chẳng giúp được việc gì đâu. Thôi ông ở nhà đi, để mình A Sieng nó biết mặt đi theo tôi thôi.

Tà Soa vùng rút dao chém mạnh vào cột :

- Ai nói không cho tôi đi, tôi giết. Mà nếu cậu không cho tôi đi thì tôi giết cả cậu.

Cái cử chỉ quyết liệt ấy làm cho Popok phì cười :

- Đã thế thì còn nói lời thôi gì nữa.

Vừa lúc ấy thì Néang Paleng chạy vào nắm chặt lấy tay Popok :

- Em đã thưa với mẹ rồi, mẹ bằng lòng vui vẻ để cho anh đi rồi. Bây giờ mẹ muốn cho anh lên cầu nguyện cho hết tuần kinh này đi.

Popok trở súng ống và quần áo vắt bừa bãi :

- Tôi cũng đang cầu nguyện đây. Thôi em lên thưa với mẹ tôi để chờ tuần chay buổi tối.

Néang Phleng đã toan quay đi lại ngừng lại, rồi gục đầu vào ngực Popok :

- Nhưng anh hứa với em đi đã.

Popok chưa kịp nói thì Chetteng trong cái cơ mầu ấy đã hiểu tất cả liền tiến lại :

- Thôi cô cứ yên tâm, chuyện này chúng tôi đi thì thế nào cũng thành công. Thế nào tôi cũng cam đoan đưa được anh ấy về nguyên vẹn cho cô.

Néang Phleng ngược mắt lên nhìn Chetteng bằng một cái nhìn đầy cảm ơn :

- Thật nhé, Néak nhé.

Chetteng lấy tay đâm mạnh vào ngực :

- Thằng Chetteng này đã nói thì không bao giờ sai được.

Popok gỡ mạnh tay Néang Phleng ra :

- Em đàn bà cứ hay lôi thôi lắm. Thôi em lên đi, lên ngay đi.

Giọng nói gay gắt khiến Néang Paleng sợ hãi phải vâng nhờ ngay. Nhưng vừa đi nàng vừa khóc.

Nàng đi rồi, Chetteng mới lại gần bạn :

- Dù sao thì người ta cũng là yêu anh, sao anh lại tàn nhẫn đối với người ta như thế ? Thôi, anh đừng nói đến cái chuyện làm mối cho tôi. Người ta yêu anh thì làm mối cho tôi thế nào được.

Popok lắc đầu :

- Không, không bao giờ tôi yêu ai cả. Lúc này, không phải là lúc bàn đến những cái chuyện vặt vãnh thế.

Chetteng vỗ lên vai bạn :

- À, anh đã biết thế, sao anh lại nghĩ đến chuyện làm mối cho tôi. Sao anh khinh tôi thế.

Rồi thấy vẻ mặt bơ-phờ của hạn, Chetteng lại dịu giọng :

- Anh muốn làm cái lối chặt cầu để không còn đường mà quay về chứ gì. Ô, nhưng cái lòng sắt đá của chúng mình, ai mà có thể thay đổi được. Ta đi chuyến này, một sống hai chết, giờ cũng không có thể ngăn cản ta được. Thì âu bằng ta cứ thật thà với những người thân yêu của ta, ung dung mà từ giã họ, để cho sau này có thể nào thì họ cũng khỏi khổ, họ có thể giữ một chút kỷ-niệm êm dịu của chúng ta.

Popok gục đầu vào ngực bạn :

- Nhưng tôi yếu lắm, tôi sợ rằng thế thì tôi mềm lòng ra chẳng. Anh cố giúp tôi đi....

Chetteng ôm chặt bạn :

- Tôi chẳng cần phải giúp gì anh cả. Nếu anh mềm lòng thì bảy tám năm nay, anh đã mềm lòng rồi. Trong một lúc súc cảm, anh nói thế thôi. Tôi khuyên anh cứ từ giã mẹ anh và Néang Phleng một cách... thật thà thì anh đi sẽ được thanh thản hơn. Anh quá lo báo thù anh ngờ cả anh mà tưởng thế thôi.

Phần Thứ Sáu

Buổi chiều hôm ấy, bọn anh em dừng ở Thnac Crobay. Tá-soa đề-nghị :

Trong rừng sâu này là lăm cộp lăm. Hai cậu là quan-hệ, vậy hai cậu lên ngủ ở trên ngọn cây cộp, để chúng tôi làm dàn cho. Chúng tôi ngủ ở dưới, nhỡ có thể nào cũng không sao.

Chetteng không bằng lòng :

- Tớ thầy đốt lửa cùng ngủ cả ở đây, chúng mình bốn tay súng đến cả đàn voi cũng không sợ, nữa là hổ.

Popok trở chung quanh :

- Có ngại đây là đường giặc cướp nó đi qua rồi chúng tưởng mình là lái buôn, lên bắn trong khi chúng mình ngủ thôi, chứ hổ thì ngại gì. Hà tất phải dùng đến súng. Cứ những đình thuyền có tấm thuốc độc của tôi đây cũng đủ giết hết rồi. À hay ta vào quá trong rừng sâu kia thì được ngủ yên. Với lại Néak Mephum Traudoeu vẫn dặn đi rừng cần đề phòng chướng khí và bệnh ngã nước, ta phải đốt lửa lên, rồi cứ chia ra từng canh, mỗi người gác một canh.

- Thôi thế hai cậu cứ ngủ đi để ba chúng con chia nhau gác cũng được.

- Sao lại có thể thế. Thầy trò cùng đi, thì cùng chia gian-lao. Ai có thể hơn ai được. Chúng mình đã bằng nhau ở trước cái chết thì chúng mình phải bằng nhau ở tất cả mọi cái. Tôi nói thì bây giờ mọi người phải nghe không ai được quyền cãi một tí gì cả.

Nằm trên đồng lá, Popok trần trọc không ngủ được. Một là sự hành động sắp tới đốt nóng tưởng-tượng của chàng, hai là sự từ-giã buổi sáng hôm nay đã để lại cho lòng ch(ang nhiều nỗi vẩn vương. Mẹ chàng và Néang Phleng tuy không dám khóc, nhưng chàng nhìn con mắt hai người thấy có một cái gì trên cái khóc. Vì thế cho nên lúc ra cửa rồi, chàng không dám quay đầu lại nữa.

Nhưng chẳng quay thì chàng cũng đã thừa biết là hai người đang ôm nhau khóc. Chàng cũng mong chuyện này đi thì thành công để cho lòng chàng tuyệt hận và để có thể giở về mà mưu hạnh phúc cho những người thân yêu mình.

Nhưng tương-lai là một điều mờ-mịt đã biết nó sẽ dành cho chàng những gì. Nghĩ đến đây thốt nhiên chàng thấy ruột chàng se lại.

Nhưng vừa thấy thế, chàng lại tự rửa xả mình là hèn yếu. Rồi thì chàng vùng dậy ra đòi đồng lửa để cho nó quên đi.

Ra tới đồng lửa, chẳng những chàng chẳng quên được, chàng còn thấy chập chờn ở trên ngọn lửa cái hình ảnh mỹ miều của Néang Phleng, và sau cái hình ảnh ấy, cái hình ảnh lo sợ của mẹ mình.

Chàng nhắm mắt lại thì trời ơi ! những hình ảnh ấy lại càng rõ rệt hơn.

Chàng dấm mạnh vào chân để trị cái tội hèn yếu của mình, rồi thì chàng cố nghĩ đến cái hình ảnh của cha mình lúc bị đạn, cố nghĩ đến cái vết thương to-tướng và đỏ lóe ở ngực, cố nghĩ đến cái cảnh hôm đi nhặt xương chú và ả Sao cũng gần quanh đâu đây. À, à, sao chàng có thể hèn như thế, sao tới bây giờ mà chàng còn phải gọi những hình ảnh ấy ra.

Chàng giật mạnh tóc để trị tội mình. Chetteng lúc ấy cũng chưa ngủ, thấy thế liền dậy lại ngồi cạnh.

- Anh chưa ngủ ư ?

- Tôi thấy làm sao ấy, không buồn ngủ.

Chetteng hình như hiểu những ý nghĩ thâm kín của bạn, tùm tùm cười :

- Rồi đây dăm hôm nữa, công-việc xong xuôi thì rồi tha hồ anh ngủ, và tha-hồ anh muốn nghĩ gì thì nghĩ, chứ bây giờ anh hãy nên để hết đầu óc và sức-lực để tính cho xong mối thù của anh đi.

Nghe những lời ấy và thứ nhất nhìn thấy cái nét mặt thư-thái của bạn, Popok thấy xấu hổ lạ lùng. À thì Chetteng chỉ vì yêu mình mà cùng đi liều chết với mình, còn mình thì có ba cái oan hồn để ở trên đầu, sao mà mình lại đi vì một người con gái mà nghĩ quần-quanh. Chàng ôm chầm lấy Cheiteng :

- Thật là giỏi đem em đến cho anh. Anh tự xét thấy mình kém em nhiều quá. Thật ra thì chỉ có em mới là xứng đáng lấy Néang Phleng thôi. Nếu giỏi phật phù-hộ cho xong công-việc thì thế nào anh cũng sẽ cố làm mối cho hai người.

Chetterg lấy tay lắc lắc đầu gối bạn :

Anh lại luẩn quẩn rồi. Trong việc này có nói đâu đến xứng đáng với không xứng-đáng. Chỉ nói đến việc người ta có yêu hay không yêu. Xem anh thì anh cũng yêu Néang ấy, còn Néang ấy thì chắc chắn là yêu anh

rồi. Nhưng thôi không nghĩ đến nữa. Hãy làm sao cho sống mà về rồi thì muốn sao thì sao. Bây giờ hãy nghĩ cái việc ngày mai ngày kia đây.

- Phải, em nói phải.

Chiều hôm sau thì hai người đến địa phận Siam. Ả Sieng nói ngay :

- Trước kia, Néak qua lại đây, Néak vẫn thường lại ở nhà Méphum ở đây. Méphum ấy có biết tôi, nay nghe câu lại là con Néak thì Méphum mừng lắm. Biết đâu rằng Néak ấy chẳng giúp mình được một tay.

Popok gạt di :

- Mình chỉ nên tin ở sức mình, không nên ỷ-lại vào người. Với lại mình sang đây cốt kín, đến tai nó thì sinh khó ra. Mình ngủ ở rừng một đêm nữa đã sao chưa ?

Quay lại người đưa đất :

- Đây đến Chiang-Ca Soài còn chừng bao lâu nữa ?

- Sáng mai đi thì chưa tới.

- Ở Chiang-Ca Soài, mình có quen ai không ?

Ả Sieng nói ngay :

- Néak có quen thân với Méphum ở đây, Néak đi buôn như thế, bao nhiêu Méphum đều quen cả.

- Ô thế thì không thể vào đây được. Sợ phong thanh tiết lâu, với lại biết bụng dạ người ta thế nào. Ấu cứ nấp ở rừng là hơn.

Tà Soa bảo ngay :

- Nhưng mai thì gạo đem đi hết cả rồi, thế nào cũng phải đi tìm mua gạo và thức ăn.

- À thì một mình ông đi mua, còn chúng tôi thì ở ngay trong rừng chờ ông. Và nếu ông dám vào nhà nó mà mua để dò xét vân mòng cho tôi thì càng hay.

- Ô tại làm sao con không dám.

- Nhưng nó có biết mặt ông không đã.

- Ở đây nó chỉ biết mặt có độc một mình Á Sieng thôi.

Ngày hôm sau, lúc đến Chieng-Ca Soài, Popok tìm một chỗ rừng sâu cho hai người nấp rồi bảo người đưa đất :

- Chúng ta cũng giả vờ là người đi lỡ độ đường vờ tạt vào nhà y hỏi mua gạo, bác nghĩ thế nào.

Người đưa đất rừng mình :

- Con chịu thôi. Con chỉ trở nhà cho cậu thôi.

- Thôi thế được, tà Soa đi với tôi. Tôi cần phải biết thông thổ nhà nó ở, tôi cần phải biết mặt nó nữa, chứ tôi chỉ nghe tả hình-dạng nó, nhớ nhầm thì uổng công. Có thể nào thì tôi chúng ta lại. Chúng ta đi như thế này, không nên dùng súng, sợ nó nghi.

Chetteng liền nói ngay :

- Nếu thế thì xin anh cho em cùng đi với. Em cũng cần phải biết thông thổ để tối nay cùng hành động với anh cơ mà.

- Ồ, không nên đi nhiều. Chỉ có tà Soa biết mặt nó, cần tà Soa chỉ cho tôi.

- À thì em cũng phải cần biết mặt nó chứ.

Popok ngẫm nghĩ một khắc :

- Anh hiểu cái bụng em rồi. Nhưng anh nói thì em nên nghe anh. Vân mòng thế nào, rồi anh sẽ về nói với em. Đêm hôm nay đi, thế nào anh cũng cắt việc cho em cơ mà. Em có sợ mất phần đâu mà lo.

- Nhưng để cho anh một mình vào cái hang hùm ấy, lòng em không yên một tí nào.

- À, có sao, mình giả làm người lỡ độ đường mà vào thì có đánh chác gì đâu mà em sợ nguy-hiểm. Em ở đây trông coi hành lý và súng ống cho anh cũng là một cái rất cần. Không, anh bảo em phải nghe. Em đừng sợ, một cái dao này, với mười chiếc đinh này, há đã ai làm gì được anh.

Rồi cười một cái cười nó làm cho mọi người ghê-gợn :

- À, chưa biết chừng, nó thấy cái điệu-bộ anh phong-lưu thế này, nó mời anh uống rượu là khác.

Chiếc nhà ấy là một chiếc nhà mới làm trên một khoảng rừng vừa chặt xong, hơi xa xóm làng một chút. Popok nhìn thấy cái vị trí ấy, lòng mừng khắp khởi. Chàng tự nhủ : «Nó ở hẻo lánh như thế này, mình hạ thủ không còn sợ ai can-thiệp nữa.

Chàng bảo người đưa đất quay về rồi rào cặng bước về phía nhà Kmokmueth. Tà Soa vờ tập tễnh theo sau. Popok thấy thế tùm tùm cười :

- Ông thật cũng lắm trò.

Nhưng gần đến nhà chàng vụt nghĩ ra :

- Ông đã biết mặt nó, thì hẳn là nó phải biết mặt ông, và nếu không thì nó cũng ngờ ngợ.

Tà Soa vội nói ngay :

- Sáu bảy năm nay rồi, bảy tám năm nay rồi, con già nó không nhận được con nữa đâu. Con đi với ông bao nhiêu năm nay, con học được làm cách thay hình đổi dạng. Không ai nhận ra con được.

Hai người vừa tới cổng, thì một con chó ở dưới sàן xổ ra. Popok tự nhủ : «Thế nào tối nay cũng phải giết con chó này trước mới được.» Rồi vừa cầm một cành lá xua xua, chàng vừa để ý nhận xét chung quanh.

Cái nhà này cũng như trăm nghìn nhà sàן ở Cao-Men chỉ có một cầu thang ở phía trước cửa đi lên. Và chung quanh chỉ có một bức hàng rào thưa bằng những thân cây lớn. Gà chó chui ra chui vào tha hồ. Người ta làm thế là chỉ để ngăn cho trâu bò không ra vào được thôi, chứ người chui qua chui lại rất dễ.

Thấy chủ cứ dăm dăm nhìn vào cái cầu thang, Tà Soa sẽ gãi lưng rồi bảo :

- Cậu nên nhớ, những nhà tay chơi như thế này, thế nào nó cũng có một cái cửa mở ở phía sau. Chứ cậu đừng thấy ván bao kín như thế mà cậu tưởng chỉ có một lối ra mà thôi đâu. Cậu nên có nhận ra cái cửa hậu ấy, và cậu liệu chờ nó ở đấy. Bởi nếu động thì quyết nhiên là nó ra ở lối ấy đấy. Rồi nó trút ra rùng. Nếu cậu chờ được nó ở đấy, thì nó có lên giờ cũng không thoát tay cậu.

Lúc ấy Popok mới nhận thấy rằng sự kinh nghiệm của ông già Soa rất cần cho mình.

- Được rồi, để tôi đề ý.

Hai người vừa lên tiếng gọi, thì ở trong nhà có một đứa bé con chạy ra.

- Cậu vào thưa với ông bà trong nhà, tôi là khách lỡ độ đường, hết cả gạo, ông bà làm ơn để cho một ít. Tôi xin giả tiền nong cẩn thận.

Thằng bé quay vào thì hai thầy trò liền đi theo ngay. Bỗng có tiếng ở trong nhà quát ra :

- Ai hỏi gì mà sòng sọc vào nhà người ta thế ?

Tà Soa đưa mắt cho chủ, rồi tiến lại phía cầu thang :

- Chúng tôi là khách bộ hành đi sang Aranya mua muối, chẳng may hết gạo. Xin các ngài để cho một ít.

Tiếng nói ở trên sang sảng và gay gắt :

- Không có gạo nước gì, đi đi.

Tà Soa tiến lên mấy bậc thang :

- Thì các ngài làm ơn. Các ngài làm phúc thì giới phật lại giúp các ngài. Tôi thì tôi còn đi được nhưng chủ tôi kia thì đói lả mất rồi.

Popok nghe ông già Soa nói thế cũng tiến lên, rồi chàng đỉnh đạc bước lên thang, rồi chàng lên hẳn trên sàn :

- Anh em bốn biển một nhà, các ngài hẹp gì với chúng tôi mấy lẻ gạo. Chúng tôi vừa lại đằng xóm kia hỏi mấy nhà, nhưng họ không có họ trở đến đây.

Cái phong độ chừng chạc của chàng làm cho mấy người ngồi đấy nể, họ không đuổi xua xua nữa.

- Vâng thế để tôi vào xem hễ có thì để cho ông.

Liền lúc đó ở mé buồng đằng bên trái có một người lùn béo bước ra, hỏi một cách đồng dạc :

- Cái gì, ai hỏi cái gì ?

Không hiểu sao nghe cái tiếng nói ấy cả cơ thể Popok bỗng run lên. Chàng nhìn lên thì đúng là hình-dạng A Kmuth mà A Sieng đã tả cho chàng. Máu chàng sôi lên nhưng chàng cố nén.

- Chúng tôi là khách lỡ độ đường, muốn nhờ ngài để lại cho mấy lẻ gạo, và nhờ ngài cái nồi ít củi để nấu ăn.

A Kmuth nhìn chăm chăm vào chàng :

- Nồi-niêu, gạo-nước cái gì, đâu có. Đi đi, đừng có lòi thôi.

Popok nghiêm sắc mặt :

- Ô hay ! sao ngài lại thế. Tôi trông ngài cũng là người... có cốt-cách người nhớn, ngài không bán cho chúng tôi thì thôi. Hà có ngài phải nặng nhời như thế. Chúng tôi nào có dám có điều gì vô lễ với ngài đâu.

Một người trong bọn nghe những lời nói dễ dàng của Popok liền bảo A Kmuth :

- Thôi để cho người ta Néak ạ.

Rồi cũng chẳng chờ A Kmuth giả nhời người ấy cất tiếng gọi vợ :

- Đàn bà đâu lấy gạo để cho hai bác này này

Ả Kmuth mặt lăm lăm, đi về phía Popok rồi xuống cầu thang. Popok bất giác cho tay vào túi nắm mấy chiếc đinh thuyền, nhưng nhìn thấy bọn người đông quá, chàng lại thôi. Chàng lao ra một chùm thì thế nào cũng giết được thằng Kmuth rồi, và thế nào chàng cũng chạy thoát rồi. Nhưng còn tà Soa ở đây, vì thế chàng phải nén lòng. Tà Soa vừa nghe thấy trên nhà bằng lòng bán gạo thì đã vội vàng chạy ra phía vại nước cầm một cái nôi. Ả Kmuth đi qua thấy thế nói ngay :

- Các bác lại còn định thổi cơm ở đây đây à ?

Tà Soa cười cổ làm ra khúm núm :

- Các ngài đã thương bán gạo cho mà các ngài không cho nhờ nôi và củi nấu thì có khác gì các ngài không bán gạo. Gạo ngài còn giúp thì ngài hẹp gì một tí củi.

Ả Kmuth lặng thinh, mức nước uống rồi quay vào.

Ở trên nhà Popok ung dung lấy thuốc lá ra hút, rồi khi Ả Kmuth lên chàng còn lấy thuốc lá ra mời y là khác. Y cầm lấy một điếu hút. Popok lại vờ không có diêm sà lên bọn người đang ngồi giữa nhà để xin lửa. Rồi thì chàng gọi chuyện với mọi người. Ả Kmuth cầm điếu thuốc lá rồi đi về phía buồng, cũng chả nói năng gì.

Popok để ý nhìn khắp gian nhà thì thấy ván liền cả ba gian, chẳng thấy cái cửa mà Tà Soa nói ở đâu. Chàng đồ chừng cái cửa ấy nếu có, thì hẳn phải ở trong gian buồng mà Kmuth vừa vào. Vì thế sau khi nói chuyện mưa nắng qua loa với mọi người chàng bước xuống sân. Tuy rằng ra để vờ xem Tà Soa thổi cơm, nhưng chính là tìm cách để biết cho rõ cái cửa mà Tà Soa đã nói với mình.

Đứng trông Tà Soa một lúc chàng vờ đi chung quanh sân :

- À nhà ngài trông phong-quang quá nhỉ, vườn rộng quá nhỉ.

Con chó dưới sân nhìn thấy Popok đi đi lại lại lúc ấy lại lồng lên cắn. Trong nhà lại có tiếng quát ra :

- Ô, làm cái gì mà chó cắn khiếp thế.

Những tiếng ấy lại có cái mãnh lực làm cho máu Popok sôi lên. Chập tối thì bọn anh em đã ăn uống no nê. Lúc ấy Popok mới bảo mọi người :

- Trong nhà chúng nó có bảy tám người, giá anh em chúng mình lần vào lên đánh thì cũng có thể hạ được. Nhưng một là Á Kmuth nó giỏi nó có thể thoát được. Hai nữa tiếng súng động lên, người trong xóm đổ ra

thêm khó khăn cho mình. Tôi cho chỉ có cách một mình tôi lén vào thừa lúc nó ngủ giết ngọt nó đi là mầu-nhiệm nhất. Một mình tôi lén vào cũng dễ. Cái nhà sàn ấy không cao. Mà cửa thì coi bộ đóng bằng phen cũng không kiên-cố mấy. Có thể vào rất dễ. Con chó thì tôi cho nó một mũi đinh. Anh em lúc ấy đứng chặn ở cửa ngoài. Hai người phía cửa trước, hai người phía cửa sau. Nhưng phải chờ khi nào tôi giết chó, tôi lại bảo lúc ấy hăng tiến lên. Chứ nếu không chúng thấy động chúng đề-phòng thì xôi hỏng bỏng không cả. Mà rồi chúng lại tản ra bốn phương, chẳng biết đằng nào mà tìm.

Chetteng nói ngay :

- Nhưng nếu anh vào mà chúng biết thì làm thế nào ? Thôi anh cho tôi đi với, có thể nào tôi cũng đỡ tay anh được.

Popok lắc đầu :

- Lén vào như thế, hai người thì lôi thôi lắm. Tôi đã bảo anh cứ nghe tôi mà.

Ả Sieng lúc ấy mới đề nghị :

- Như thế thì nguy hiểm lắm. Nhỡ một cái. Âu bằng ta làm cái lối đánh thẳng tay. Ta cho Tà Soa đến cửa trước bắn vào rồi ta phục ở cửa sau. Chờ chúng nó trút

ra là ta bắn ráo. Tôi tin rằng giờ tôi như thế này người trong xóm nghe súng không ai dám đồ ra cứu đâu.

Popok lắc đầu :

- Mày thằng lỗ mãng lắm. Mình còn có ba tay súng. Giờ tôi thế này, chúng nó bao nhiêu là người. Bắn sao cho xiết được. Lại giờ tôi sầm thế này làm sao mà nhận được A Kmuth mà bảo chỉ bắn một mình nó. Khôngn từ giờ tôi bảo ai đều phải nghe hết. Không có bàn ra nói vào gì cả. Ta ngủ đi một giấc rồi chờ khuya lúc ấy chúng nó ngủ say rồi, tôi lên vào quyết là không ai biết. Tôi biết được chỗ nó nằm rồi thì không thể nào nó thoát được tay tôi.

Bọn anh em khắc khoải chờ ở ngoài ven rừng. Một mình Popok đi vào. Rồi thì một át sau có một tiếng chó sủa. Rồi tiếng chó im, rồi cứ im lìm cả. Bọn anh em chờ, chờ lâu lắm. Chetteng đã toan đề nghị cho A Sieng vào dò động-tĩnh thì thấy Popok ra. Thế nào, thế nào ?

Popok nói một cách thất vọng :

- Tôi đã đi sục sạo hết tất cả, chẳng thấy chúng nó đâu hết. Chỉ thấy độc có người đàn bà bán gạo cho mình và đưa bé con ngủ bên buồng thế thôi.

Tà Soa nói ngay :

- Ô thế thì không khéo chúng nó lại sang Cao-Mên kiếm ăn rồi. Lúc chiều tôi thấy nhiều bụi than soan già gần chỗ vại nước. Tôi đã có ý ngờ. Và những cối đúc chì ở dưới bếp còn mới nguyên. Thôi đích rồi, thôi đích rồi, chúng nó chắc lại sang Cao Mên rồi.

Popok nói ngay :

- Nếu thế thì chúng ta theo, nếu thế thì số chúng nó chết hết rồi.

Nhưng vừa đi được một quãng chàng lại quay lại :

- À, A Sieng mày lại phía đầu cổng bê con chó ra đây. Để nhớ lần này chúng mình theo mà không giết được nó thì nó không ngờ. Nó chỉ cho là hùm hay beo ăn mà thôi.

Vào tời cửa rừng, Popok bật chiếc đèn bấm thấy vệt chân người chi chít trên mặt đất mừng rú :

- Đúng rồi, đúng rồi !

Nhưng sau thấy những vệt chân ấy đã bị gió thổi mờ đi chàng chép miệng :

- Chúng nó thì chắc là đi từ chiều kia rồi. Bây giờ xa quá rồi không chắc có kịp nữa không, chúng ta phải rảo cẳng lên mới được.

Bọn anh em cùng cố và cứ lặng-lẽ đi chẳng ai nói với ai một câu.

Gần sáng thì họ tới Thnach-Crobay mọi người lúc ấy đã mệt mệ đều ngồi nghỉ cả ở dưới một gốc cây và đi tìm nước uống. Popok không nghỉ mà cũng không uống nước, đi xem xét khắp cả mọi nơi rồi không cho mọi người nghỉ :

- Chúng nó không nghỉ ở đây, chúng nó đi thẳng. Chúng mình phải cố theo thì mới có hi-vọng kịp được.

Tà Soa phản đối ngay :

- Đi như thế mệt nhỡ chạm nhau còn lấy sức đâu mà đánh chác.

Popok quát mắt :

- Chúng nó đi được thì mình cũng đi được. Chạm nhau tôi không cần các người đánh, để một mình tôi. Xem cái binh tình này thì chắc là chúng nó dừng lại ở cửa rừng Prey-ne-nieng rồi thì chiều chúng nó kéo ra đây. Mình đến đây tìm được chỗ chúng nó ngủ thì thật như đơm cá vào dó. Tôi đếm các vết chân thì chúng nó có bảy tám người thôi. Mình có năm, ăn chết chúng nó rồi.

Mọi người lại lặng-lẽ đi. Lần này vì đi nhanh cho nên quá trưa thì đã đến cửa rừng. Popok biết là đã đến địa-thể nguy-hiểm liền quay lại khẽ nói vào tai mọi người :

- Bây giờ ta tìm chỗ kín thôi cơm ăn còn tôi và Chetteng đi lòng xem chúng nó nằm ngủ ở đâu. Tôi đồ chừng thì chúng nó cũng lẩn khuất gần đâu đây thôi.

Popok và Chetteng cứ theo vết chân bọn cướp mà đi, đi mãi. Ra tới cửa rừng những vết chân ấy vẫn còn. Popok chặc lưỡi :

- Chúng nó đi như thế mà không nghĩ thì ra chúng nó cũng giỏi thật. Chúng ta cần phải đề-phòng lắm lắm mới được chứ không rồi thù chưa báo được mà đã mang lụy đến mình. Anh thì chẳng nói làm gì nhưng đề lụy cho em thì thật là lòng anh không muốn.

Chetteng phản-đối ngay :

- Ô chúng nó quanh năm đi ăn cướp chỉ có việc đi thì chúng nó đi giỏi hơn chúng mình chứ lúc chọi nhau thì vị tất chúng nó hơn được chúng mình.

Popok lắc đầu :

- Nhưng cái sức chúng nó thế cũng là bền bỉ lắm.

Hai anh em lại đi chừng hơn một cây số nữa. Ra tới đây thì những vết chân của bọn cướp lấn vào với vết chân của những người đi kiếm củi. Thấy thế Chetteng liền bảo :

- Như thế này thì còn biết đường nào mà theo nữa. Bao nhiêu là đường, còn biết nó đi ngã nào. Âu bằng chúng ta hãy quay lại cho tất cả bọn hãy về nhà nghỉ vài hôm rồi cho người đi dò khi nào chúng về ta lại kéo sang.

Popok phản đối quyết liệt :

- Ô, sao em lại nói thế, anh đã thề không giết được chúng nó thì không quay về kia mà. Chúng nó đi ăn cướp thì rồi thế nào chúng nó cũng phải quay về. Ta nấp, ta phục mà bắn thì gọi là có cánh cũng khôn về. Sao em lại tính chuyện về.

Rồi chớp chớp miệng như nhớ tới một hình ảnh nào. Về thì rất dễ nhưng đi được nữa thì rất khó.

Cả bọn chờ một ngày rồi hai ngày, rồi sáng hôm thứ ba thì hết gạo. Popok cho A Sieng đi về nhà lấy và nhân thể báo tin cho nhà biết. Nhá-nhem tối thì A Sieng trở lại đem gạo và không biết bao nhiêu các thức đồ ăn ra. Nhìn thấy Popok là A Sieng bảo ngay :

- Bà và Néang Phleng lo nghĩ mặt hốc ra trông thương hại quá. Bà dặn con bảo cậu về nghỉ-ngơi mấy ngày rồi hãy đi.

Popok cười gằn :

- Mà nói dễ thế.

Bọn anh em lại chờ, cắt người canh gác suốt ngày đêm. Nhưng chờ ba ngày nữa cũng chẳng thấy vân-mòng gì mà gạo thì đã hết. Popok gọi Tà Soa :

- Lần này ông đừng về nhà nữa nhé, ông lấy tiền xuống Sovéa mua gạo và hỏi vân mòng xem có sảy ra cướp trộm ở đâu không. Có lý nào chúng nó ở Cao-Mên lâu đến như thế được.

Tà Soa tới trưa thì quay về :

- Con đã hỏi dò rồi. Chúng nó cướp ở Phnom-Thuot rồi cắt Dieu-Thom đi về phía Bong-Saurtong chứ không qua cửa rừng này.

Rồi Tà Soa trở ra phía đồng gianh :

- Con thấy một cái xe bò đi lại đây không biết là của ai.

Popok gắt ngay :

- Xe bò ai thì mặc kệ người ta, mau mau thu xếp lại để đi thì vừa.

Miệng tuy nói thế nhưng trong lòng chàng đã thấy chồn-chợn. Chàng ngỡ cái xe bò ấy là cái xe bò của mẹ mình. Lòng nghi của chàng đúng. Một lát sau thì chiếc xe bò đến nơi.

Néang Srai trông thấy con chạy lại ôm lấy rồi òa khóc.

- Trời ơi, sao con thế này ? Mẹ trông con gầy lắm. Thôi con hãy đi về nghỉ ngơi ít ngày rồi sẽ lại đi.

Nhưng Néang Phleng lúc ấy cũng bước xuống :

- Em trông anh gầy quá. Thôi anh hãy nghe lời mẹ về nhà ít ngày đi đã.

Popok gạt mẹ ra :

- Con đã bảo mẹ thế mà mẹ không nghe con hay sao. Mẹ về đi.

Rồi quay sang bọn gia nhân :

- Đi, chúng ta thu-xếp đi.

Miệng nói là chân thoăn-thoắt bước.

Néang Srai chạy theo nắm lấy :

- Kìa con, thì rồi con hãy đi. Mẹ có dám giữ con đâu. Mẹ làm được ít bánh con hãy ăn đã rồi hãy đi.

Lại sợ bị từ chối :

- Thì con đi mẹ có dám nói gì đâu.

Néang Phleng lúc ấy ở phía sau cũng cất tiếng khóc rung rức.

Popok như điên quát to :

- Con đã bảo mẹ đừng có lôi thôi gì vào với công việc của con.

Mì Mía lúc ấy cũng chạy theo đến nơi :

- Thì em hãy dừng lại cho mẹ bằng lòng, rồi muốn đi thì em lại đi, chứ nào ai có dám ngăn cản em đâu.

Popok nghiêng rằng :

- Việc gì có đàn bà dính vào là hỏng cả.

Miệng chàng tuy nói thế, nhưng chàng cũng quay lại. Néang Phleng lúc ấy như người được sống lại, hấp tấp trèo lên xe, lấy làn bánh xuống.

Popok lằm lằm ngồi chéo lên tai xe bò, chẳng nói năng gì. Néang Phleng sẽ kéo áo chàng :

- Thì anh xoi đi rồi anh đi, chứ nào có ai dám giữ anh đâu. Dù thế nào cũng là tại mẹ thương anh, sao anh lại nổi giận mẹ.

Câu ấy có cái đức-tính làm xuôi được cơn giận của Popok. Chàng ngồi xuống cạnh làn bánh, nhìn lên giò rồi bảo anh rể :

- Xong rồi, anh phải đánh xe thật mau lên cho mẹ về, không tối đấy. Thôi, chúng ta ăn mau đi.

Bánh tuy ngon nhưng lòng Popok đã vẩn lên như tương, còn làm sao mà nuốt được. Ba người đàn-bà thấy chàng không ăn được lại càng khổ-sở, rồi thì kẻ này mời, kẻ kia mời khiến Popok lại phát cáu :

- Thì tôi có một mồm, chứ tôi có ba mồm đâu mà bảo ăn lắm được.

Ba người thấy Popok gắt, lặng-thình nhìn nhau. Sự im-lặng ấy làm cho Popok mềm lòng. Chàng kéo mẹ ngồi xuống cạnh, rồi ôn-tồn :

- Con đã bảo với mẹ đời con gặp cái oan khiên như thế. Con phải báo cho kỳ được thì rồi con mới có thể

sống. Mẹ không hiểu hay sao.

Néang Srai lại òa khóc :

- Mẹ hiểu, mẹ hiểu lắm, nhưng mẹ chỉ có một mình con. Mà thầy con và chú con thì dù sao cũng đã chết rồi.

Popok vội nắm lấy tay mẹ :

- Từ giờ, mẹ đừng nói những lời như thế nữa đấy. Ấy chính vì nhà ta còn có một mình con cho nên con mới phải tìm hết cách báo cho kỳ được. Mẹ giữ con rồi thì con khổ-sở suốt đời ở bên cạnh mẹ thì mẹ sung-sướng được hay sao.

Néang Srai vừa toan can nữa thì Chetteng vội xen vào :

- Anh con đã nói đến thế thì mẹ nên nghe. Có con ở bên cạnh thì quyết là anh con không việc gì đâu. Chiều mai thì chúng con đến nơi, có lẽ chỉ chiều ngày kia là chúng con lại về đến nhà thôi.

Rồi quay sang Néang Phleng :

- Thôi, cô cũng đừng nên buồn rầu, cứ để cho anh ấy đi. Anh ấy không thể nào sống được với cái cảm tưởng rằng mình là một thằng hèn đâu. Một là giữ anh ấy không được, hai nữa yêu một thằng hèn thì còn có

thú gì nữa. Thôi mẹ và cô nín đi đừng có khóc nữa để cho anh con lòng được thanh thản mà đi.

Néang Phleng sợ Popok giận vội chối ngay :

- Thì tôi có dám nói gì đâu. Tôi thấy mẹ tôi khóc thì tôi cũng thương tôi khóc, chứ có phải tôi dám khóc để giữ anh ấy đâu.

Popok ném đũa đứng dậy :

- Thế bây giờ mẹ và chị, và cô đã bằng lòng về chưa nào. Thôi, anh Kleck, anh đóng xe đi.

Ba người lú lú lên xe. Popok lại gần cúi đầu vào ngực mẹ :

- Mẹ phải để cho con làm người chứ. Thôi mẹ về đi. Con chắc rằng không sao đâu.

Nói xong, chàng ngừng đầu dậy nhìn về phía Néang Phleng. Vì cái nhìn ấy, Néang Phleng có cái cảm tưởng rằng một nửa những câu nói lúc này là để cho mình.

Nàng gãi vào lưng Néak Kleck và cho bò đi rồi nhìn Popok :

- Thôi anh đi cho may mắn nhé.

- Ấy, tôi cảm không ai được buồn đây.

Popok đứng nhìn cho chiếc xe bò đi xa rồi giơ tay lên giờ :

- Đàn-bà thật là rắc rối.Thôi chúng ta đi.

Chàng đốc-thúc mọi người đi suốt đêm. Gần trưa hôm sau thì tới Chiang ca Soài, mọi người đều mệt lả cả.

- Thôi, thôi cơm ăn, rồi ngủ cho đến tối. Tối nay ta đến, nó thật không còn chạy đi đường giờ được nữa. Chetteng, bây giờ đến lượt em lại thám thính giùm xem nó có ở đấy không nào ? Chứ anh và Tà Soa lại thì sợ nó nghi mất.

Chetteng đi chừng nửa giờ rồi về :

- Tôi đứng ở ngoài rào nhìn vào thì thấy trong ấy lố nhố những người. Và nghe có tiếng nói to. Hình như bọn họ đang chè chén.

- À thì chúng nó mới đi ăn cướp được về kéo là. Tôi ngủ, nhớ tôi thì gọi tôi nhé.

Nói xong, chàng nằm lăn ngay xuống gốc cây kéo thẳng một hơi cho tới tối xẩm.

Tà Soa thấy chủ một ngủ thiếp đi không nỡ gọi :

- Cứ để cho cậu tôi ngủ một ít nữa. Đằng nào cũng nửa đêm mới hạ-thủ cơ mà. Để cho cậu tôi ngủ để lấy sức chứ. Cậu tôi đi vắn vật mấy ngày rồi.

Lúc Tà Soa gọi Popok dậy, Popok thấy tới rít lên :

- Tôi đã bảo gọi tôi từ sớm cơ mà. Giờ ời.

Nói xong chàng đâm một quả vào lưng Tà Soa ngã chúi. Chetteng thấy thế vội can :

- Tại y muốn cho anh ngủ. Đằng nào thì cũng nửa đêm anh mới động thủ cơ mà. Thôi, anh đừng đánh y nữa, liệu ăn cơm cho no nê đi rồi đi.

Popok vừa vào tới phía sau nhà thì nghe có tiếng người xuống cầu thang, rồi thì tiếng A Kmuth ở trên nói vọng xuống :

- Ấy hãy khoan. Chờ tao đi mấy. Tao cũng lại đánh một canh nữa xem sao. Chứ thua nó mãi, tức lắm. Con thò lò ấy rõ ràng là mình nghe được, sao đánh lại cứ thua.

Popok nghe thấy A Kmuth nói thế lòng mừng khấp-khởi. Rồi vì cấp-bách quá, chàng xét không thể về báo cho anh em biết được.

A Kmuth ra thì chàng còn lén ở sau theo đi ngay. Thấy ở sân, A Kmuth vác súng đi sau, chàng đã mừng, nhưng kìa, ra tới cổng vì người kia bận mở công nên thành ra y đi trước.

Vì thế có nhiều lần, Popok theo sát hai người, chỉ còn cách có ba mươi bước chân mà không dám bắn, vì bắn thì chỉ trúng người đi sau, chứ không thể trúng được A. Kmuth đi trước.

Đã có lần, Popok nóng ruột quá, định tiến lên phóng cho người đi theo A Kmuth một chiếc đinh thuyền cho y ngã xuống, rồi thì bắn A Kmuth, nhưng chàng vừa toan thực hành thì A Kmuth đã giẽ vào con đường quết. Chiếc đinh vừa toan phóng ra lại phải ngừng lại.

Rồi thì Popok phải ngao ngán đứng nhìn A Kmuth vào cửa một nhà mà chàng biết đó là cái tiệm khách nói lúc nãy.

Chàng vội vã về gọi anh em :

- Nó vào đánh bạc ở trong cái tiệm khách đằng kia. Bây giờ, cánh ta lại phục ở phía cổng, chờ lúc chúng nó ra là chúng ta bắn, nó có cánh cũng không tài nào thoát được. Nhớ châu cả vào thằng đen, béo, lùn mà bắn nhé.

Bọn anh em tới chờ suốt đêm, cho tới gần sáng, cũng không thấy A Kmuth ra. Tà Soa thấy mặt giời đã gần mọc sẽ lại gọi lòng chủ :

- Chúng mình ở đây sáng thì lộ mất, âu bằng hãy vào rừng, rồi tối nay sẽ hay.

Popok không làm sao được phải quay về rừng. Nhưng trước khi đi, chàng dặn A Sieng rưng nấp ở ven rừng gần nhà A Kmuth để nghe ngóng, thấy động-tĩnh gì thì phải gọi chàng ngay.

Buổi trưa, lúc Popok đang ngủ mê-mệt thì A Sieng chạy về :

- Cậu ơi dậy mau, con thấy hai đứa nó vác súng vào rừng. Mà đi về phía bắc, hay là nó thua bạc, nó lại định sang Cao-Men ăn cướp đấy.

Tà Soa nói ngay :

- Không có lẽ. Nếu đi ăn cướp thì chúng nó phải đi đông. Một là nó vào rừng đi bắn. Hai nữa thì không khéo nó lên về Cao-Mên thăm nhà, con biết nhà nó ở Rohattuk. Cái cần là chỉ làm thế nào theo nó mà đừng cho nó biết thôi. Ban ngày như thế này thì khó lắm. Vả vào rừng rồi thì không biết nó đi đường nào.

Popok gạt đi :

- Thôi không bàn lời-thôi, mất thì giờ, hãy đi theo nhìn cho thấy nó đã, rồi mới liệu được. À hay tôi cứ lại chờ ở cửa rừng, còn mọi người thì đi theo nó, rồi thấy vân mòng thế nào thì cho một người về báo tôi. Nhớ đi thì bẻ cây làm dấu ở rừng thì thế nào tôi cũng nhận được. Và nếu ra cửa rừng không thấy tôi ở đây thì tức là tôi đã đi theo chúng nó rồi đấy. Nhớ nhìn vào những cây to ở cửa rừng, hãy thấy vết chém thì đích-thị là tôi đi theo nó rồi đấy.

Tà Soa xin đi theo thì Popok vội gạt đi :

- Ô ông chậm như con sên, thế thì đi sao kịp được nó.

Popok tới cửa rừng thì đã thấy vết chân người đi trước rồi. Chàng chẳng lưỡng lự chặt vào thân cây năm dề mấy nhát rồi đi theo.

Chàng đi cố, đi cố, nhưng đi mãi cũng không trông thấy vân mòng Á Kmuth. Và vết chân ở dưới đất thì cứ mới tinh. Lúc ấy chàng mới nhận rằng vì mình không tập đi nên không mau bằng chúng.

Đi gần đến Bang Tà Tia thì Popok nghe thấy tiếng người ở phía Bang. Chàng đồ chừng, chúng nó vào uống nước. Lúc ấy, chàng cũng đã khát lắm, nhưng nghe thấy

tiếng người thì chàng hết khát ngay. Chàng đi vọt lên một quãng, rồi chàng nấp vào một bụi cây, nhìn vào con đường nhỏ đi vào trong bang. Chàng chờ, chờ một lát lâu cũng không thấy ai ra.

Chàng bụng bảo dạ : «có lẽ uống nước xong rồi chúng nó ngủ ở trong ấy chắc ?» Chàng nhắc súng toan đi vào thì thấy một bóng người cúi khom khom đi ra, rồi cái bóng người ấy lại khom đi vào lục lọi các bụi cây như tìm tòi cái gì.

Những cử chỉ ấy khiến cho Popok phân-vân không hiểu. Nhưng chàng cũng nấp ở các bụi cây dò vào. Chàng đã dò gần tới bờ bang. Chàng đã trông thấy nước, mà cũng không thấy bóng dáng hai người đâu. Chàng nhìn, nhìn rất kỹ chung-quanh bờ bang, không thấy gì, tuyệt nhiên không thấy gì. Mà chắc chắn là chúng phải ở đây, chứ không còn đi đâu nữa.

Rồi thì bỗng chàng nghe thấy ở phía hữu những tiếng cành cây dắc. À hứ vớ, nếu chàng lộ ra một chút nữa thì sẽ bị chúng nó trông thấy. Bây giờ chàng đã hiểu rồi, chúng nó chờ bắn hươu nai buổi chiều xuống uống nước. Mà cái tiếng cây dắc ấy là tiếng chân của một người ở trên cây tụt xuống.

Cái người ấy tụt xuống xong lại đi về phía chàng. Chàng không thể nào lùi được nữa. Thế nào thì y cũng trông thấy chàng. Chàng đã định giơ súng bắn, nhưng người ấy không phải A Kmuth thì làm thế nào. Bắn rồi mà y cầm súng xò ra thì làm sao mà địch với y cho được.

Popok nép mình vào thân cây rồi rút dao chờ. Nhưng hình như kẻ kia cũng đã thoáng trông thấy chàng nên tới còn cách có một bước thì y dừng lại. Popok biết không thể chờ cho y đi quá, rồi đâm lén sau lưng liền lao ra. Kẻ kia vừa kêu lên một tiếng thì lưỡi dao sáng loáng của Popok đã đâm ngập cổ họng khiến cho y ngã gục ngay xuống. Popok vừa rút dao thì một tiếng súng nổ vang, chàng thấy đau nhói ở đùi rồi thì chàng cũng bị ngã ngay bên cái tử thi mà chàng vừa đâm.

Chàng biết là chàng phải giả chết, chứ nếu không thì A Kmuth rất có thể nhắc súng bắn phát nữa, chàng không sao thoát được. Thì ra A Kmuth nấp ở trên cây nghe tiếng kêu quay lại nhìn ngay thấy chàng rồi thì y bắn luôn.

A Kmuth tưởng chàng chết, tụt từ trên cây xuống, rồi chạy lại, y chạy lại còn cách chừng ba bước thì Popok nghiêng rặng vùng dậy, rồi thì những chiếc đinh thuyền có tẩm thuốc độc từ trong tay chàng tua tủa bay ra. A

Kmuth ôm bụng ngã quay ngay xuống. Lúc ấy Popok hăng máu không còn biết gì đau lết lại, một tay chèn cổ A Kmuth rồi một tay cứ đâm lên mặt. Chàng đâm không biết bao nhiêu là quả, đâm tới con mắt A Kmuth bật ra, đâm tới máu me vọt bắn đầm đìa, đâm tới tay chàng đau không thể đâm được nữa mới thôi. Nhưng dù chàng đâm thế nào thì cũng chỉ là đâm một cái tử-thi. Những chiếc đinh thuyền có tẩm thuốc độc đã làm cái phận sự của nó rồi.

A Kmuth đã bị mấy chiếc ngáp vào tới bụng, rồi thì thuốc độc ngấm liền ngay làm cho y ngã quay xuống. Giá y có chưa chết thì cứ tay Popok bóp cổ như thế, y cũng phải nghẹt thở,

Popok nhìn biết A Kmuth đã chết rồi, nhưng cơn giận của chàng hình như chưa hả chàng lại rút dao của y cứ mặt y mà băm mãi. Băm cho tới khi đã rã cánh tay, chàng mới cúi xuống nhìn tới vết thương của mình. Chàng biết rằng mình bị gãy xương đùi và máu ra nhiều quá. Chàng vội vàng cắt lấy đầu lâu A Kmuth, rồi lại lết sang cắt nốt đầu lâu cái tử-thi kia, rồi tay xách hai đầu lâu chàng lết ra ngoài phía đường, hi-vọng gia-nhân sẽ đến cứu mình.

Ra tới đường thì chàng mệt lả, chàng nằm thêm thiếp cạnh hai chiếc đầu lâu. Chừng hơn một giờ sau thì bọn

người nhà vì nghe tiếng súng, chạy đến. Trông thấy chàng nằm bên đường máu me đầy mình, cả bọn rú lên. Popok mở mắt rồi giơ tay :

- Chúng nó chết cả rồi. Tôi không sao đâu. Tôi chỉ mệt và bị thương thôi. Nói xong chàng chỉ xuống phía đùi. A Sieng nhìn thấy chiếc đầu lâu A Kmuht thì vội cúi xuống liếm máu ở cổ y rồi cầm tung lên giời :

- À, xem bây giờ mày có chết không nào ?

Popok rên khừ khừ :

- Thôi, mày hãy để nó đấy. Hãy lấy thuốc dầu rịt cho tao đã.

Mọi người lúc ấy mới sực nhớ đến vết thương của Popok mà trong một lúc mừng vui người ta đã quên đi. Tà Soa lấy dao, cắt vải quần rồi tay nắn nắn :

- À, không sao, chỉ gãy xương thôi. Bó chỉ mười lăm ngày là liền. Cậu lại có thể chạy được như ngựa. Chứ nó, thì nó không bao giờ còn có thể chạy được nữa.

Lúc Tà Soa băng bó cho Popok xong thì Popok đòi uống nước. A Sieng đưa nước ra rồi rút dao cắm vào cái đầu lâu cho máu ứa ra :

- Cậu làm một giọt này pha vào chứ. Thuộc tiên đây, thuốc tiên đây, cậu ạ.

Uống nước xong. Popok chỉ tay về phía Bang :

- Hai cái tử thi của chúng nó ở trong kia kìa. Vào lôi ra đây cho tôi.

Khi kéo hai cái xác ra Chetteng hỏi ngay :

- Anh làm thế nào mà mười cái đinh thuyền cắm khắp cả vào mặt vào bụng nó. Còn một cái, thì một nhát dao suốt cổ. Tôi nghe có một phát súng cơ mà ?

Popok thờ hồn hển :

- Đó là phát súng nó bắn tôi. Tôi đã tưởng tôi chết, ai ngờ vong-hồn thầy tôi và chú tôi và cả A Sao còn thiêng nên phù-hộ cho tôi, khiến nó chỉ bắn trúng đùi tôi thôi.

- À tôi hiểu rồi, có phải nó bắn anh xong, nó tưởng anh chết, nó chạy lại thì bị anh phóng đinh thuyền trúng khắp cả người nó không ?

Popok gật đầu.

- Nhưng còn thằng này, làm sao lại dao trúng cổ như thế này ?

Popok xuýt xoa :

- Thì ra chúng nó vào chờ bắn hươu lại uống nước mà tôi không biết. Vì chúng nó trèo lên ngồi trên cây, mà tôi chỉ nhìn ở dưới đất, thành ra nhìn mãi không thấy.

Tà Soa rụng rời :

- Thế giá chúng nó trông thấy cậu thì thật cậu không còn sống được nữa.

- Á, nó có trông thấy chứ. Nhưng nó chỉ trông thấy sau khi tôi đã giết chết một thằng rồi. Tôi đứng nép ở mép Bang, dưới một cây sến. Tôi ngơ ngác nhìn mãi, nhìn thật lâu mà chẳng thấy. Rồi thì tôi thấy có tiếng cây gãy ở phía bên hữu. Tôi quay lại, thì ra một thằng chờ mãi không thấy hươu tụt xuống. Rồi nó đi về phía tôi. Tôi không dám bắn. Tôi cũng định nấp ở đấy, chờ nó đi qua thì giết ngọt nó đi. Nhưng hình như nó trông thấy tôi, nên tới gần thì nó dừng lại. Tôi lao mình ra, chỉ một nhát là nó chết. Rồi thì tôi bị A Kmuth ngồi trên cây trông thấy. Rồi thì nó bắn tôi. Rồi thì nó tưởng tôi chết nó lại. Rồi thì nó chết. Mười chiếc đinh thuyền tôi phóng ra không sai một cái nào có phải không ? Nhỏ tất cả đây giả tôi.

- Không, không sai một cái nào cả. Có một chiếc ngáp rồn gần sống lưng. Có lẽ nó chết ngay vì chiếc ấy.

Tà Soa nói xong quỳ xuống đặt hai tay lên đầu Popok:

- Cậu chỉ còn cách cái chết có một sợi tóc đấy, cậu có biết không ? Ồ, giá cậu không biết phóng.

Popok chưa kịp giả vờ thì Chetteng đã nói ngay :

- Ô, người lành giời giúp. Chả biết phóng thì đã có cách khác.

Popok gượng ngẩng người lên, nhìn hai cái tử-thi :

- Không, thầy tôi với chú tôi thiêng lắm.

A Sieng cầm chân một chiếc tử thi quay tít.

- Còn A Sao nữa chứ cậu ?

- Ừ, cả A Sao nữa.

- Thôi, bây giờ đem hai cái đầu lâu về để tôi lại làm chay cúng thầy tôi chú tôi và A Sao.

Chetieng vội vàng can :

- Không nên, không nên, thì nhờ nhà chức trách biết hỏi lời thôi. Rồi sinh khó ra. Một khi anh đã giết được

chúng nó thì các vong hồn cũng đã được hả rồi, hả tất.

- Không, không, tôi phải có cái di-tích gì cho mẹ tôi trông thấy, cho mẹ tôi hả lòng. Mẹ tôi vì thương tôi, sợ tôi chết không muốn cho tôi đi, chứ trong lòng mẹ tôi cũng căm hờn lắm đấy chứ.

Tà Soa liền đề nghị :

- Thôi thế cắt đôi tai chúng nó đem về thế thì bà cũng biết rồi.

Rồi nhìn xuống bàn tay Popok :

- Trời ơi ! tay cậu làm sao mà xưng thế này ?

- Tôi đâm, tôi đâm vào mặt nó đấy. Tôi đâm không biết bao nhiêu trăm quả nữa. Bây giờ tôi thấy mỗi và rức lắm.

- Cái số này thì phải chờ về nhà lấy rượu xoa và bóp, chứ ở đây thì làm gì được. Thôi bây giờ để chúng con chặt cây làm cái cang, cang cậu về nhé. Về mau không bà mong cậu lắm đấy. Và cậu cũng đã mệt lắm rồi, phải về thuốc thang chứ !

- Không, không, tôi chưa mệt, tôi chưa về vội. Ông đem treo hai cái tử thi và hai cái đầu lâu lên cái cây to kia. Rồi ông khắc chữ vào dưới thân cây cho tôi. Ông

khắc thế này :

«Thằng Còm đã giết A Kmuth để báo thù cho cha là Néak Samut, cho chú là Néak Prak và cho đầy tớ là A Sao. Ông làm xong đi rồi tôi về. Tôi muốn rằng người ta biết A Kmuth chết bởi tay ai. Tôi muốn rằng kêng-kêng sẽ đến rửa thây chúng nó ra».

Khi mọi người đã treo những đầu lâu và tử thi lên rồi, Popok còn bắt mọi người khiêng mình lại dưới gốc cây. Chàng cầm hai chiếc đinh phóng ngập vào hai chiếc đầu lâu, và bảo mọi người :

- Ít nhất tôi cũng phải để di-tích của tôi lại đây chứ. Tôi muốn rằng bọn cướp biết A Kmuth đã chết bởi cái gì.

Nói xong, thì chàng gục xuống ngất đi, vì máu ra nhiều quá, vì chàng đã dùng quá sức mạnh của mình. Và một phần có lẽ vì chàng mừng quá. Mọi người thấy thế cuống cuồng. A Sieng và Chetteng đã cất tiếng khóc. Tà Soa là người đã từng-trải bảo ngay :

- Không sao, không sao đâu, ngất đi vì máu ra nhiều lắm. Để tôi đi lấy ít lá và cho uống thì lại tỉnh ngay đấy mà.

Mọi người cậy rằng đồ thuốc vào mồm Popok thì một lát sau chàng tỉnh, chàng mở mắt. Chefteng mừng rỡ :

- À, không sao, không sao, Tà Soa giỏi thật. Nhưng phải mau mau khiêng anh ấy về nhà để liệu còn thang thuốc cho anh ấy chứ. Trùng trùng ở đây mãi nhớ quá một cái thì khôn.

Đến Thnac-Crobay, thì cơn sốt kéo đến, làm cho Popok rên lên khừ khừ. Mà ra tới cửa rừng, thì tiếng rên ấy im hẳn. Popok lại thiếp đi. Mọi người lại sợ hãi thì Tà Soa bảo :

- Ngủ thiếp đi, thế lại càng đỡ đau. Bây giờ cũng gần tới nhà rồi. Ta đi mau thì chỉ độ quá nửa đêm là tới nơi thôi.

Néang Srai và Néang Phleng đang ngủ chập chờn nghe có tiếng người gọi cửa, sợ hãi rú lên rồi tất tả chạy ra. Nhưng tới cầu thang thì cuống chân không tài nào lết đi được nữa. Tiếng gọi cửa càng cấp bách, hai người càng sợ. Tuy nghe tiếng nhưng lú lẫm không tài nào giả nhời được. A Sieng nóng tiết đập cửa ầm ầm. Tiếng đập cửa ấy làm cho hai mẹ con tỉnh lại.

Lúc ra mở cửa, nhìn thấy Popok máu me đầm đìa nằm trên cáng hai người ngã khịu ngay xuống, mê đi.

Cả nhà phải xúm lại cứu chữa một lúc lâu mới tỉnh.

- Cậu không sao đâu. Cậu chỉ bị thương ngất đi đấy thôi. Cậu đã giết được nó rồi. Cậu bị thương ở đùi, nhẹ thôi.

Nỗi mừng này tưởng chừng lại làm cho hai người mê đi một lượt nữa. Đến lúc họ nghe rõ ràng và họ sờ vào ngực Popok thấy tim hãy còn đập họ mới sà xuống hôn lên mình lên mặt Popok như mưa. Vừa hôn họ vừa khóc. Tà Soa thấy thế liền xua :

- Ô hay ! bà với cô để cho cậu ngủ. Động như thế, lúc lắc vết thương lại đau bây giờ.

Phải cho người cưỡi ngựa đi gọi Lục Crou Niết ở Rong Chhray thì chỉ mười lăm hôm là xương liền. Cái gì mà bà với cô phải khóc. Lúc nào con cũng chỉ thấy bà và cô khóc mà thôi. Cậu biết cậu không bằng lòng đâu đấy.

Y nói xong, chính y cũng khóc nức lên mà không một ai làm cho y nín được.

Những tiếng khóc của y làm cho Popok mở mắt. Nhìn thấy mẹ và Néang Phleng méo máo quỳ ở hai bên, chàng sẽ mấp máy môi :

Thôi bây giờ mẹ và cô tha hồ khóc đi, khóc chán đi thì thôi.

Nói xong, chàng giơ tay toan ôm hai người, nhưng vì yếu quá, chàng lại phải buông xuống.